

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙ-ΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
« Επιστήμες της Αγωγής: «Δημιουργικά Περιβάλλοντα μάθησης και παιχνίδι»

Τίτλος:

«Το είδος του αφηγητή και η επίδραση του στην κατανόηση περιεχομένου μιας ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας».

Όνοματεπώνυμο φοιτήτριας:
Αθανασία Καρελλά

1^η Επιβλέπουσα: κ. Τασούλα Τσιλιμένη, Καθηγήτρια

2^η Επιβλέπουσα: κ. Ευγενία Σηφάκη, Επίκουρη Καθηγήτρια

3^{ος} Επιβλέπουσα: κ. Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, Καθηγήτρια

Βόλος 2021

Βαθμός	
Ολογράφως	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	4
Περίληψη, Λέξεις- Κλειδιά	5
Abstract, Key- words	6
Εισαγωγή	7
<u>A. Θεωρητικό μέρος</u>	11
1.Εννοιολογικοί προσδιορισμοί	12
1.1 Ο αφηγητής	12
1.2 Τα είδη του αφηγητή	14
1.3 Ανάγνωση και αναγνώστης	15
1.4 Η έννοια της κατανόησης	19
1.5 Ο μύθος ως λογοτεχνικό είδος	22
2.Θεωρίες για την ανάγνωση και την κατανόηση	24
2.1 Οι ερωτήσεις και ο ρόλος τους στην κατανόηση των κειμένων.....	24
2.2 Η θεωρία της ανάλυσης των παραγόντων	26
2.3 Η θεωρία των σημείων	27
2.4 Η θεωρία της αφήγησης	28
2.5 Αισθητική της πρόσληψης. Αισθητική της αναγνωστικής ανταπόκρισης	29
3. Γλωσσική ανάπτυξη και αναγνωστικές δεξιότητες στην προσχολική ηλικία	31
4. Ανασκόπηση σχετικών ερευνών	34

<u>B. Ερευνητικό μέρος</u>	39
<u>B. Ερευνητικό μέρος</u>	39
5.Μεθοδολογικό πλαίσιο	39
5.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	39
5.2 Μεθοδολογία	41
5.3 Μέθοδος συλλογής δεδομένων	43
5.4 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων	44
5.5 Δείγμα και ερευνητική διαδικασία	44
5.6 Ζητήματα δεοντολογίας, αξιοπιστίας και εγκυρότητας	45
6.Αποτελέσματα	48
6.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων	48
6.2 Σχολιασμός αποτελεσμάτων	58
Συμπεράσματα	61
Περιορισμοί	63
Προτάσεις	64
Βιβλιογραφία	65
Παράρτημα	73
1. Ιστορίες αφήγησης	73
2. Οδηγός συνέντευξης	77
3. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις	78
4. Έντυπο συναίνεσης	123

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Τασούλα Τσιλιμένη, καθώς και τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής αξιολόγησης της διπλωματικής μου εργασίας, κ. Ευγενία Σηφάκη και κ. Αικατερίνη Μιχαλοπούλου, για την επιστημονική τους καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της εργασίας. Επίσης θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω την Κα Μαρία Βλαχάκη, συμβασιούχο διδάσκουσα

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω , τους μαθητές μου για την συμμετοχή τους στην έρευνα και τους συναδέλφους μου από το 1^ο Νηπιαγωγείο Ν. Αγχιάλου καθώς και την οικογένειά μου, για την αμέριστη στήριξη που μου προσφέρει σε κάθε μου βήμα και κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Σας ευχαριστώ!

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μελέτη σχετικά με την κατανόηση των ιστοριών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για έρευνα της σχέσης της κατανόησης του περιεχομένου των ιστοριών από τα παιδιά σε σχέση με το είδος του αφηγητή. Στο πλαίσιο αυτό, αφού πρώτα το θέμα διερευνηθεί σε θεωρητικό επίπεδο, στη συνέχεια, επιχειρείται ποιοτική έρευνα με συμμετέχοντες παιδιά προσχολικής ηλικίας, στα οποία θα αναγνωστεί μύθος του Αισώπου, διασκευασμένος σε μικρή ιστορία και τα οποία, στη συνέχεια, θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης που αφορούν στον μύθο που άκουσαν, ώστε να προκύψουν χρήσιμες πληροφορίες και να εξαχθούν συμπεράσματα πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα. Η ανάγνωση αποτελεί μία σημαντική διαδικασία για την καλλιέργεια διάφορων γλωσσικών, γνωστικών και νοητικών δεξιοτήτων των παιδιών, από την προσχολική ηλικία και εξής. Στην προσχολική ηλικία, τα παιδιά δεν έχουν ακόμη κατακτήσει τις δεξιότητες της ανάγνωσης, με αποτέλεσμα να βρίσκονται στη θέση του νοούμενου αναγνώστη, στον οποίον απευθύνεται ένα κείμενο, ωστόσο, χρειάζεται κάποιος μεσολαβητής, ώστε να πραγματοποιήσει τη διαδικασία για τα παιδιά. Ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν την ανάγνωση. Όσον αφορά την παιδική λογοτεχνία, τα κείμενα αυτά έχουν είτε πρωτοπρόσωπο είτε τριτοπρόσωπο αφηγητή. Στις δύο ομάδες του δείγματος, η ιστορία διαβάστηκε με διαφορετικό τύπο αφηγητή, ώστε να παρατηρηθούν τυχόν διαφορές ως προς την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου. Με βάση τις απαντήσεις των παιδιών, δεν παρατηρήθηκαν σημαντικές διαφορές ως προς την κατανόηση της ιστορίας, κάτι που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τόσο η πρωτοπρόσωπη, όσο και η τριτοπρόσωπη αφήγηση είναι δυνατόν να κατανοηθούν από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

Λέξεις- Κλειδιά: ανάγνωση, κατανόηση, αφηγητής, προσχολική ηλικία, νοούμενος αναγνώστης.

Abstract

This dissertation is a study on the understanding of stories by preschool children. More specifically, it is a study of the relationship between children's understanding of the content of the stories in relation to the type of narrator. In this context, after the subject is first investigated at a theoretical level, then a qualitative research is attempted with participating preschool children, in which the Aesopus' myth will be read, adapted into a short story and which will then be asked to answer questions understanding the myth they heard, in order to come up with useful information and draw conclusions on the issue under consideration. Reading is an important process for the cultivation of various linguistic, cognitive and mental skills of children, from pre-school age onwards. By preschool, children have not yet mastered the skills of reading, so they are in the position of the literate reader to whom a text is addressed, however, a mediator is needed to carry out the process for the children. The narrator is one of the basic elements that characterize reading. As far as children's literature is concerned, these texts have either a first-person or a third-person narrator. In the two groups of the sample, the story was read with a different type of narrator, in order to observe any differences in the understanding of the content of the text. Based on the children's answers, no significant differences were observed in the understanding of the story, which leads us to the conclusion that both first-person and third-person narration can be understood by preschool children.

Key- words: reading, comprehension, narration, preschool age, meant reader.

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μελέτη σχετικά με την κατανόηση των ιστοριών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για έρευνα της σχέσης της κατανόησης του περιεχομένου των ιστοριών από τα παιδιά σε σχέση με το είδος του αφηγητή. Στο πλαίσιο αυτό, αφού πρώτα το θέμα διερευνηθεί σε θεωρητικό επίπεδο, στη συνέχεια, επιχειρείται ποιοτική έρευνα με συμμετέχοντες παιδιά προσχολικής ηλικίας, στα οποία θα αναγνωστεί μύθος του Αισώπου, διασκευασμένος σε μικρή ιστορία και τα οποία, στη συνέχεια, θα κληθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης που αφορούν στον μύθο που άκουσαν, ώστε να προκύψουν χρήσιμες πληροφορίες και να εξαχθούν συμπεράσματα πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα.

Η ανάγνωση αποτελεί μία διαδικασία η οποία ξεκινά από την προσχολική ηλικία των παιδιών και αναπτύσσεται σε μεγαλύτερο βαθμό κατά την πρώτη σχολική ηλικία, όταν το παιδί αναπτύσσει περισσότερες αναγνωστικές δεξιότητες. Αρχικά, τα παιδιά δεν είναι σε θέση να διαβάσουν μόνα τους και, για τον λόγο αυτό, η ανάγνωση γίνεται από άλλο πρόσωπο, τον γονιό ή τον εκπαιδευτικό κυρίως, ενώ το παιδί καλείται να κατανοήσει το περιεχόμενο του αναγνώσματος (Τζιβινίκου, 2015: 139-140). Ο ρόλος του ενήλικα – διαμεσολαβητή της ανάγνωσης είναι καθοριστικός για την κατανόηση κειμένων από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, καθώς αυτά δεν έχουν μάθει ακόμη να κάνουν ανάγνωση μόνα τους. Η κατανόηση αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δεξιότητες που αναπτύσσουν τα παιδιά και είναι αυτή η οποία αναπτύσσεται πρώτη κατά τη γλωσσική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού, κατά την προσχολική ηλικία, ενώ κορυφώνεται κατά την σχολική ηλικία (Χριστοφιδέλλη, 2015:1559-1560).

Ο συγγραφέας ενός κειμένου, προκειμένου να αφηγηθεί μία ιστορία, επινοεί έναν αφηγητή, με τον οποίον είναι δυνατόν να ταυτίζεται ή όχι και ο οποίος εκφέρει λόγο ανάλογα με τους στόχους του συγγραφέα και το κοινό στο οποίο εκείνος απευθύνεται. Ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα σημαντικά στοιχεία που αφορούν στη διήγηση μίας ιστορίας. Ανάλογα με το είδος του αφηγητή, διαμορφώνεται με διαφορετικό τρόπο το περιεχόμενο των ιστοριών και, για τον λόγο αυτό, κάθε συγγραφέας επιλέγει το είδος του αφηγητή, όπως και τους αφηγηματικούς του τρόπους, ανάλογα με τους σκοπούς που επιθυμεί να επιτύχει. Οι ιστορίες για παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι δυνατόν να είναι γραμμένες σε πρώτο ή σε τρίτο πρόσωπο, κάτι που

διαφοροποιεί, όπως υποθέτουμε, τον βαθμό ή τον τρόπο με τον οποίον τα παιδιά κατανοούν το περιεχόμενο των ιστοριών που τους διαβάζουν (Παπαντωνάκης, 2006: 13-14 ;Κιοσσές, 2018: 20).

Στην παρούσα μελέτη, ασχολούμαστε με τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Η προσχολική ή νηπιακή ηλικία αποτελεί μία από τις σημαντικότερες περιόδους στην ανήλικη ζωή ενός ανθρώπου και βρίσκεται ανάμεσα στη βρεφική και την παιδική ηλικία, προσδιοριζόμενη από το 3^ο έως το 5^ο ή το 6^ο έτος της ζωής, μέχρι το παιδί να αρχίσει τη φοίτηση του στο δημοτικό σχολείο. Κατά την ηλικία αυτή, τα παιδιά καλλιεργούν ποικίλες δεξιότητες σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης, τον γλωσσικό, τον νοητικό, τον κινητικό, τον συναισθηματικό και τον κοινωνικό. Το μεγαλύτερο μέρος της ανάπτυξης του παιδιού της προσχολικής ηλικίας πραγματοποιείται μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας, ενώ σημαντικός είναι και ο ρόλος των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής, εφόσον το παιδί φοιτά στον παιδικό σταθμό ή το νηπιαγωγείο (Lightfoot et al., 2014).

Η προσχολική ηλικία είναι πολύ σημαντική, καθώς σε αυτή αναπτύσσονται οι περισσότερες δεξιότητες των παιδιών. Έρευνες έχουν δείξει ότι στην ηλικία αυτή παίζει πολύ μεγάλο ρόλο η ανάγνωση και η αφήγηση ιστοριών στα παιδιά, καθώς αυτό βοηθά στην απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια γλωσσικών και νοητικών δεξιοτήτων (Lightfoot et al., 2014). Η σημασία της ανάπτυξης ποικίλων δεξιοτήτων είναι εμφανής και από αυτά που προβλέπει το Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (2011), σύμφωνα με το οποίο επιδιώκεται, τα παιδιά (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011: 99):

«να αποκτήσουν γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες, αντιμετωπίζοντας τα κείμενα ως προϊόντα επικοινωνίας, ως γλωσσικές και νοηματικές δομές, ως φορείς ιδεολογικών και κοινωνικοπολιτισμικών νοημάτων και ως προϊόντα αξιολόγησης».

Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, έρχονται τα κειμενικά είδη, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα αφηγηματικά κείμενα, ενώ έμφαση δίνεται στα πολυτροπικά κείμενα, τα οποία συνδυάζουν ποικίλα σημειωτικά μέσα στην παραγωγή νοήματος (Γκαντιά, 2021: 162). Η κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων αποτελεί μία από τις δεξιότητες αυτές, η οποία βέβαια, είναι ανάλογη με την καταλληλότητα του κειμένου με το οποίο τα παιδιά έρχονται σε επαφή, αλλά και με άλλους, ατομικούς παράγοντες του κάθε παιδιού. Η ανάγνωση,

κατά την ηλικία αυτή, βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο, ωστόσο, φαίνεται πως η συμβολή της στην ανάπτυξη της κατανόησης είναι μεγάλη. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι μάλιστα δυνατόν να διαβάζουν ιστορίες από βιβλία, μέσα και από τη βοήθεια της εικονογράφησης (Καλαβρού & Ράλλη, 2010: 266).

Στην παρούσα έρευνα, φιλοδοξούμε να αντλήσουμε σημαντικές πληροφορίες όσον αφορά στην κατανόηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, μέσα από την ανάγνωση μύθων, διασκευασμένων από σύγχρονους συγγραφείς με τη χρήση διαφορετικών αφηγητών. Η κατανόηση αυτή μπορεί να αφορά σε οτιδήποτε έχει σχέση με το περιεχόμενο των ιστοριών, όπως την πλοκή, τους ήρωες, το χώρο και το χρόνο. Η διερεύνηση θεμάτων που αφορούν στην κατανόηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας αποτελεί ένα θέμα το οποίο απασχολεί σήμερα σε μεγάλο βαθμό τη διεθνή ερευνητική κοινότητα, ωστόσο, θεωρούμε ότι δεν έχουν ακόμη διερευνηθεί σε μεγάλο βαθμό όλες οι διαστάσεις του πολυδιάστατου αυτού θέματος (Παναγιωτίδης, 2019; Γκόρια, 2014; Χατζησαββίδης, 2007; Wright, 2007; Walsh, 2006 κ.ά.). Για τον λόγο αυτό, επιλέγουμε να μελετήσουμε την κατανόηση περιεχομένου λογοτεχνικών κειμένων από παιδιά της προσχολικής ηλικίας, συγκεκριμένα, παιδιά που φοιτούν στα προνήπια και στα νήπια.

Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο το είδος του αφηγητή επηρεάζει την κατανόηση του περιεχομένου μιας ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και να αντλήσει και πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τη σχέση του είδους του αφηγητή που συντελεί στην κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων από τα παιδιά. Η έρευνα που διενεργείται είναι ποιοτική έρευνα, με τη χρήση ερωτηματολογίου με ερωτήσεις ανοικτού τύπου και το δείγμα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τα παιδιά αυτά θα γίνουν ακροατές μίας ιστορίας, την οποία θα πρέπει να κατανοήσουν και να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούν στον συγκεκριμένο μύθο. Ο μύθος, ως λογοτεχνικό είδος, όπως θα αναλυθεί στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας, είναι ιδιαίτερα αγαπητός στα παιδιά και ενδείκνυται ακόμη και για μικρές ηλικίες, καθώς μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητός, αλλά και να μεταδώσει σημαντικά μηνύματα. Μέσα από την έρευνα, φιλοδοξούμε να προκύψουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με το σκοπό και τα ερευνητικά μας ερωτήματα, οι οποίες θα μπορούσαν να είναι χρήσιμες και να παρέχουν ωφέλειες στην ήδη υπάρχουσα γνώση, αλλά και στους εκπαιδευτικούς.

Η μελέτη αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Στο πρώτο μέρος, επιχειρείται προσδιορισμός των βασικών όρων- κλειδιών που συνδέονται με το εξεταζόμενο θέμα. Στη συνέχεια, αναλύονται διεξοδικά οι σύγχρονες θεωρίες ανάγνωσης, οι οποίες κυρίως αφορούν στην κατανόηση, καθώς και θέματα τα οποία αφορούν στη γλωσσική ανάπτυξη και τις αναγνωστικές δεξιότητες των παιδιών της προσχολικής ηλικίας, ηλικία στην οποία ανήκουν τα παιδιά τα οποία συμμετέχουν στην παρούσα έρευνα, καθώς η κατανόηση αποτελεί μία από τις σημαντικότερες από αυτές. Έπειτα, παρουσιάζονται συναφείς με το θέμα μας έρευνες από την ελληνική και τη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία.

Στο ερευνητικό μέρος, παρουσιάζεται και περιγράφεται αρχικά τα μεθοδολογικό πλαίσιο το οποίο υιοθετείται για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας, το οποίο περιλαμβάνει τον σκοπό, τα ερευνητικά ερωτήματα, το δείγμα της έρευνας, καθώς και τη μέθοδο συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων και, γενικότερα, στην ερευνητική διαδικασία. Στη συνέχεια, ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων με βάση τις απαντήσεις των παιδιών από τα ερωτηματολόγια με τις ερωτήσεις κατανόησης του αναγνωσμένου κειμένου, καθώς και η διεξοδική τους ανάλυση και συζήτηση με βάση το σκοπό και τα ερωτήματα της έρευνας, σχετικά με τον ρόλο και το είδος του αφηγητή. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν, ενώ ακόμη, διατυπώνονται τόσο οι περιορισμοί όσο και προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση, ώστε να καλυφθούν επιπλέον κενά σχετικά με το εξεταζόμενο θέμα και να ωφεληθούν οι εμπλεκόμενοι με την εκπαίδευση και η επιστημονική κοινότητα.

A. Θεωρητικό μέρος

Η εκπόνηση του θεωρητικού μέρους της ερευνητικής εργασίας βασίζεται στη μελέτη πάνω σε θέματα που αφορούν στοιχεία της θεωρίας της αφηγηματολογίας και συγκεκριμένα στον αφηγητή και τις λειτουργίες του, την εστίαση–προοπτική (Genette, 2007) και σε στοιχεία λογοτεχνικής εμπειρίας. Πιο συγκεκριμένα, μελετήθηκαν θεωρίες ανάγνωσης και αφηγηματολογίας οι οποίες είναι συνυφασμένες με την κατανόηση του περιεχομένου. Ειδικότερα, μελετήθηκε η έννοια του εννοούμενου αναγνώστη, (Iser, 1974) η θεωρία της αναγνωστικής ανταπόκρισης στην παιδική λογοτεχνία (Benton, 1983; Inglis, 1981; Fish, 1980; Οικονομίδου, 2016; Κιοσσές, 2018 κ.α) και η θεωρία της αισθητικής ανταπόκρισης (Iser, 1978; Rosenblatt, 1978).

Η παρούσα μελέτη στοχεύει να προσφέρει μία εικόνα αυτούσιας έρευνας σχετικά με το είδος του αφηγητή και της επίδρασης που μπορεί να έχει στην κατανόηση μιας ιστορίας από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Σχετικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί αφορούν: α) την κατανόηση ενός αφηγηματικού κειμένου (Μιχαλοπούλου, 2009), β) την καλά δομημένη αφήγηση και την συμβολή της στην κατανόηση συμβάντων γραμματισμού στο σχολικό περιβάλλον (Benson, 2009), γ) την αφηγηματική γραμματική, δ) την γλωσσική ανάπτυξη, ε) τις γνωστικές, μεταγνωστικές, αναγνωστικές επικοινωνιακές, δεξιότητες που προάγονται και καλλιεργούνται μέσω των ιστοριών, αλλά και των εικονογραφήσεών τους (Δέδογλου, 2017; Παναγιωτίδης, 2019). Ωστόσο οι έρευνες αυτές ασχολούνται κυρίως με μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες και με παιδιά με ειδικές διαταραχές (Νάνου, 2013) ενώ δεν έχει διαπιστωθεί να έχει διεξαχθεί κάποια έρευνα ανάλογη με το είδος του αφηγητή και την σχέση του με την κατανόηση της ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Τέλος, πρόσφατες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί ασχολούνται με την κατανόηση περιεχομένου κειμένων μέσα από τη διαδικασία της ψηφιακής αφήγησης, κάτι που εισάγει τις νέες τεχνολογίες στη διαδικασία της κατανόησης (Γκαντιά, 2021).

1.Εννοιολογικοί προσδιορισμοί

Η εννοιολογική αποσαφήνιση όρων που αποτελούν κλειδιά για ένα εξεταζόμενο θέμα είναι απαραίτητη κατά τη θεωρητική τεκμηρίωση και ανάλυση σε μία έρευνα. Ο λόγος για τον οποίον συμβαίνει αυτό είναι ότι βοηθά τόσο τον ερευνητή όσο και τους αναγνώστες μίας μελέτης να κατατοπιστούν πλήρως σχετικά με το διερευνώμενο θέμα και να κατανοήσουν τις έννοιες οι οποίες αναλύονται, αποφεύγοντας διάφορες σημασιολογικές συγχύσεις. Στην παρούσα μελέτη, οι έννοιες τις οποίες θεωρούμε ότι πρέπει να προσδιορίσουμε εννοιολογικά αφορούν σε βασικές έννοιες- κλειδιά, καθώς και σε αφηγηματικά χαρακτηριστικά των κειμένων. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι η ανάγνωση, ο αναγνώστης, η κατανόηση, η ιστορία, ο αφηγητής και η προσχολική ηλικία. Μεγαλύτερη εστίαση, ωστόσο, πραγματοποιείται στις έννοιες της αφήγησης και του αφηγητή, καθώς και στα είδη του αφηγητή.

1.1 Ο αφηγητής

Η προφορική αφήγηση αποτελεί μία εκπαιδευτική διαδικασία η οποία παρέχει πολλά οφέλη στα παιδιά, όπως η επαφή με τη λογοτεχνία, η ψυχαγωγία, η φιλιανγνωσία, η γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη, η ανάπτυξη νοητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (Τσιλιμένη, 2003: 170). Ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία σε ένα κείμενο, λογοτεχνικό και μη, το οποίο διαθέτει συγκεκριμένα αφηγηματικά χαρακτηριστικά, όπως η πλοκή, το θέμα, οι χαρακτήρες, ο χρόνος και ο χώρος, αλλά και τον αφηγητή που είναι από τα πιο βασικά. Ο ρόλος του αφηγητή διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του, το οποίο διαμορφώνει και το είδος της αφήγησης (Παπαντωνάκης, 2006: 13-14; Φαρίνου- Μαλαματάρη, 1987: 32).

Ο αφηγητής αποτελεί ένα πραγματικό ή φανταστικό πρόσωπο το οποίο διηγείται μία ιστορία, είτε συμμετέχει και εμπλέκεται σε αυτή είτε όχι. Είναι δυνατόν να ταυτίζεται με τον συγγραφέα, αλλά και με κάποιον από τους ήρωες της ιστορίας, όπως και να εμφανίζεται με άλλους τρόπους ή με συνδυασμό τρόπων στο ίδιο κείμενο. Στην ουσία, ο αφηγητής αποτελεί μία παρουσία μέσα στο κείμενο η οποία αξιολογεί, αισθάνεται και βλέπει μία πραγματικότητα όπως τη βιώνει και όχι όπως είναι και ως τέτοια τη μεταβιβάζει στον αποδέκτη ή τον αναγνώστη μίας ιστορίας (Stanzel, 1999: 43). Ο αφηγητής είναι δυνατόν να είναι πρωτοπρόσωπος, να εκφράζεται δηλαδή σε α' πρόσωπο, ή τριτοπρόσωπος, να εκφράζεται σε γ' πρόσωπο, επιτυγχάνοντας κάθε φορά διαφορετικό αποτέλεσμα. Θα πρέπει, επίσης να τονιστεί ότι στη δεύτερη περίπτωση, ο

αφηγητής συχνά συγχέεται με τον συγγραφέα, κάτι που αποτελεί παγίδα, καθώς ο συγγραφέας είναι αυτός που φαντάζεται τις καταστάσεις, ενώ ο αφηγητής είναι αυτός που τις γνωρίζει προσωπικά (Καψωμένος, 2014: 54).

Ιδιαίτερα έχει απασχολήσει τους μελετητές η χρήση του πρωτοπρόσωπου αφηγητή στην παιδική λογοτεχνία, η οποία είναι μεν συχνή και παρέχει διάφορες δυνατότητες επαφής, αλληλεπίδρασης και κατανόησης του περιεχομένου του κειμένου από τα παιδιά, από την άλλη πλευρά, όμως, αποτελεί και μία παγίδα, καθώς παρατηρούνται σε αυτή διάφοροι περιορισμοί, κυρίως ως προς την αληθοφάνεια, αλλά και τη λογοτεχνικότητα. Διαφορετικές είναι οι λειτουργίες και οι δυνατότητες που προσφέρονται στην παιδική λογοτεχνία από την πρωτοπρόσωπη αφήγηση ανάλογα και με τον εκάστοτε τύπο της που χρησιμοποιείται (Κανατσούλη, 2006: 148-150)¹.

Γενικότερα, στην περίπτωση της παιδικής λογοτεχνίας, εγείρονται πολλοί προβληματισμοί όσον αφορά το είδος της αφήγησης, γεγονός το οποίο οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι ο συγγραφέας και ο αποδέκτης του κειμένου δεν έχουν την ίδια ηλικία, ενώ ο ενήλικος, από την πλευρά του προσπαθεί να δώσει ιδεολογικές και ηθικές κατευθύνσεις στον ανήλικο αποδέκτη (Κανατσούλη, 2000: 27; Μητροφάνης, 2006: 221).

Όπως προαναφέρθηκε, το είδος της αφήγησης σε ένα κείμενο μπορεί να είναι είτε πρωτοπρόσωπη είτε τριτοπρόσωπη, επιτελώντας, σε κάθε περίπτωση, διαφορετική λειτουργία και διαδραματίζοντας διαφορετικό ρόλο. Στην περίπτωση της παιδικής λογοτεχνίας, είναι δυνατόν να υπάρχουν διαφορετικές λειτουργίες του κειμένου, ανάλογα με την αφήγηση, ενώ η επιλογή του αφηγητή να γίνεται λαμβάνοντας υπόψιν τις ιδιαιτερότητες του είδους αυτού (Κανατσούλη, 2006: 147-150). Στην περίπτωση της πρωτοπρόσωπης αφήγησης, ο αφηγητής μετέχει στα γεγονότα και, για τον λόγο αυτό, βλέπει τα πράγματα από τη δική του οπτική γωνία, κάτι που αναπόφευκτα, διαμορφώνει μία αποσπασματικότητα στην αφήγηση. Στην περίπτωση της τριτοπρόσωπης αφήγησης, υπάρχει αποστασιοποίηση του αφηγητή από τους ήρωες και

¹ Οι μελετητές διακρίνουν σήμερα τρεις τύπους πρωτοπρόσωπης αφήγησης: 1. Την άμεση δεσμευτική, κατά την οποία ο αφηγητής καταγράφει τα γεγονότα αμέσως μετά τον χρόνο που έλαβαν χώρα, 2. τη μακρινή δεσμευτική, κατά την οποία ο αφηγητής δεσμεύει τον αναγνώστη σε μία εμπειρία η οποία περιγράφεται εσωτερικά, και 3. Την αποστασιοποιημένη αφήγηση, κατά την οποία ο ενήλικος αφηγητής κοιτάζει πίσω, στα παιδικά του χρόνια. Στην περίπτωση της παιδικής λογοτεχνίας, φαίνεται πως καταλληλότερος τρόπος πρωτοπρόσωπης αφήγησης είναι η άμεση δεσμευτική αφήγηση (Κανατσούλη, 2006: 150, 169).

τα γεγονότα και, για τον λόγο αυτό, δίνεται μία πιο αντικειμενική αίσθηση της αφήγησης (Παπαντωνάκης, 2006β: 184-188).

1.2 Τα είδη του αφηγητή

Με τα στοιχεία της αφηγηματολογίας έχει ασχοληθεί σε μεγάλο βαθμό ο Gerard Genette, Γάλλος θεωρητικός, κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980. Ο αφηγητής, με βάση τη σύγχρονη αφηγηματολογία, είναι δυνατόν να είναι εξωδιηγητικός ή ενδοδιηγητικός, ετεροδιηγητικός ή ομοδιηγητικός. Όταν είναι εξωδιηγητικός και ετεροδιηγητικός, ο αφηγητής δεν συμμετέχει στην ιστορία, ενώ η αφηγηματική του πράξη δεν εντάσσεται σε κάποιον αφηγηματικό κόσμο. Όταν όμως είναι μεν εξωδιηγητικός, αλλά και ομοδιηγητικός, ο αφηγητής αποτελεί έναν από τους ήρωες της ιστορίας, αλλά και πάλι η αφηγηματική του πράξη δεν εντάσσεται σε αφηγηματικό κόσμο. Όταν ο αφηγητής είναι ενδοδιηγητικός και ετεροδιηγητικός, πάλι δεν συμμετέχει στην ιστορία που αφηγείται, όμως η αφηγηματική του πράξη εντάσσεται στον αφηγηματικό κόσμο, ως εγκιβωτισμένη αφήγηση. Τέλος, όταν ο αφηγητής είναι ενδοδιηγητικός και ομοδιηγητικός, τότε αφηγείται τη δική του ιστορία και η πράξη του αυτή εντάσσεται κανονικά στον αφηγηματικό κόσμο (Λεοντάρης, 2001: 164; Καρακίτσιος, 2010: 13; Κασωμένος, 2014: 15).

Στην περίπτωση της παιδικής λογοτεχνίας, όσον αφορά την ανάγνωση ιστοριών στα παιδιά, ο αφηγητής που επινοεί ο συγγραφέας του κειμένου μπορεί να είναι κάποιος ενήλικας, το ίδιο το παιδί, μία κούκλα ή ένας απρόσωπος αφηγητής. Η πρώτη περίπτωση είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς ο νηπιαγωγός είναι ο πιο κατάλληλος ίσως αφηγητής, αφού είναι σε θέση να γνωρίζει καλά την αφηγηματική τέχνη και το υλικό, να επιλέγει το κατάλληλο υλικό σε κάθε περίπτωση, καθώς και να ερμηνεύει το κείμενο, πραγματοποιώντας ένα είδος επιτέλεσης (Τσιλιμένη, 2003:171-174).

Στην περίπτωση κατά την οποία χρησιμοποιείται το α' πρόσωπο κατά την αφήγηση, ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας και γνωρίζει μόνο τα στοιχεία εκείνα που μπορεί να αντιληφθεί μέσα από τη δική του οπτική γωνία. Στην περίπτωση αυτή, η εστίαση είναι εσωτερική και ο αφηγητής εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του. Όταν χρησιμοποιείται το γ' πρόσωπο, αντίθετα, έχουμε τον τύπο του παντογνώστη αφηγητή, ο οποίος δεν αποτελεί πρόσωπο της ιστορίας, αλλά γνωρίζει τα πάντα, έχοντας την εποπτεία της εξέλιξής της. Στην περίπτωση αυτή η εστίαση είναι μηδενική και ο αφηγητής δίνει τη συνολική εικόνα, χωρίς αυτή να

περιορίζεται από κάποια συγκεκριμένο οπτική. Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ο αφηγητής που αποτελεί ένα από τα πρόσωπα της ιστορίας χαρακτηρίζεται ως ομοδιηγητικός, ενώ ο παντογνώστης αφηγητής χαρακτηρίζεται ως ετεροδιηγητικός (Καψωμένος, 2014: 20; Genette, 2007).

1.3 Ανάγνωση και αναγνώστης

Με τον όρο ανάγνωση νοείται μια λειτουργία, δεξιότητα ή αξία, η οποία, από τη μία πλευρά, μεν δεν έχει ακόμα πλήρως κατανοηθεί, ενώ, από την άλλη πλευρά, έχει σημαντική επίδραση στην εκπαιδευτική, κοινωνική, εργασιακή και οικονομική ένταξη, αλλά και ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού και, επιπλέον, προσδιορίζει, μέχρι ενός σημείου, το μορφωτικό και πολιτιστικό επίπεδο ενός κοινωνικού συνόλου. Η ανάγνωση αποτελεί μια διαδικασία επεξεργασίας των πληροφοριών που συνθέτουν τον γραπτό λόγο και επομένως, η κατανόηση αυτής της διαδικασίας αποτελεί την κυριότερη, την πιο απαιτητική, αλλά και την ασφαλέστερη προσέγγιση για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της. Επιπλέον, η ανάγνωση αποτελεί μία πολυπαραγοντική διαδικασία, η οποία εξαρτάται από διάφορους γνωστικούς και νοητικούς παράγοντες, γλωσσικούς και όχι μόνο (Πόρποδας, 2003: 42-44; Τζιβινίκου, 2015: 139-140).

Αν θα έπρεπε κανείς να διατυπώσει έναν σαφή ορισμό όσον αφορά το νόημα της ανάγνωσης, πρόκειται για μία διαδικασία κατά την οποία τα γραπτά σύμβολα μετατρέπονται σε φωνητικούς κώδικες, με βάση τους οποίους καθίσταται δυνατή η πρόσβαση στη σημασιολογική μνήμη για την κατανόηση της σημασίας της λέξης. Παράλληλα, ωστόσο, η ανάγνωση αποτελεί και μια λειτουργία άμεσης ανάσυρσης της έννοιας η οποία αναπαρίσταται σε γραπτό λόγο, χωρίς τη μεσολάβηση της φωνολογικής μετάφρασης. Πρόκειται, δηλαδή για μία γνωστική λειτουργία η οποία έχει ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά και για έναν σημαντικότατο τρόπο μάθησης και απόκτησης γνώσεων (Πόρποδας, 2003: 42-44).

Η ανάγνωση αποτελεί μία διαδικασία η οποία συνδέει τον γραπτό με τον προφορικό λόγο, καθώς αξιοποιεί το γραπτό κείμενο, ώστε να το αναπαραστήσει φωνολογικά, σε πολλές περιπτώσεις. Η ανάγνωση του γραπτού γλωσσικού κώδικα είναι πολύ σημαντική, καθώς αποσκοπεί και επιτυγχάνει σε μεγάλο βαθμό την επικοινωνία, ενώ, ακόμη, καλλιεργεί ποικίλες δεξιότητες. Μάλιστα, η αναγνωστική ικανότητα του ατόμου είναι άμεσα συνδεδεμένη τόσο με τη σχολική του επιτυχία όσο και με την επαγγελματική του εξέλιξη και, κατ' επέκταση, την κοινωνική του ένταξη.

Για τον λόγο αυτό, η ανάπτυξη της ικανότητας αυτής θα πρέπει να γίνεται από μικρή ηλικία και να δίνεται μεγάλη έμφαση σε αυτή. Η παραδοχή μάλιστα της κεφαλαιώδους σημασίας της ανάγνωσης αποτελεί έναν σημαντικό λόγο για τον οποίον πολλοί επιστημονικοί κλάδοι μελετούν διάφορες διαστάσεις της, όπως η Κοινωνιολογία, η Γλωσσολογία, η Παιδαγωγική, η Ψυχολογία, η Νευροφυσιολογία και η Ψυχοπαθολογία (Βάμβουκας, 1984: 7).

Η ανάγνωση κειμένων άρχισε να εκτιμάται ως παιδαγωγικό μέσο από τον 15^ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη, ενώ ακόμη, άρχισε να αντιμετωπίζεται ως κοινωνική πρακτική. Όταν αναφερόμαστε στην ανάγνωση ως κοινωνική πρακτική, εννοούμε τη μαζικότητα της ως διαδικασίας, η οποία μαρτυρείται με την όλο και μεγαλύτερη ζήτηση βιβλίων, τα οποία, άλλωστε, πλέον, με την εφεύρεση της τυπογραφίας, δεν είναι πια δυσεύρετα, όπως παλαιότερα. Όμως, η ανάγνωση βιβλίων γίνεται πραγματικά μαζική κατά τον 17^ο αιώνα και, ακόμη περισσότερο, από τον 18^ο αιώνα, την εποχή του Διαφωτισμού, η οποία χαρακτηρίζεται από τη γενικότερη ανάπτυξη της γνώσης, των επιστημών, των τεχνών και των γραμμάτων. Επίσης, κατά την ίδια εποχή, ιδρύονται διάφορα πολιτιστικά και πνευματικά ιδρύματα, ενώ η ανάγνωση αρχίζει να νοείται ως μία κοινωνική πρακτική, που αφορά στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, αλλά και στην εκπαίδευση (Μπίκος, 2017: 52-53).

Καθώς, στην παρούσα μελέτη, ασχολούμαστε με την ανάγνωση κειμένων στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, η ανάγνωση νοείται ως μία διαδικασία με τη συμμετοχή του διαμεσολαβητή, ενός ενήλικα που πραγματοποιεί την ανάγνωση στο παιδί, ώστε αυτό να κατανοήσει το κείμενο. Ο ενήλικας αυτός μπορεί να είναι κάποιο άτομο από το οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον ή ο νηπιαγωγός ο οποίος διαβάζει ιστορίες, παραμύθια και άλλα κείμενα στα παιδιά, ώστε να επιτύχει συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς στόχους. Για τον λόγο αυτό, μάλιστα, η αφήγηση ιστοριών αποτελεί σήμερα μια κοινή πρακτική στις τάξεις προσχολικής ηλικίας, καθώς είναι ευχάριστη και διαδραστική, ενώ ακόμη, συνιστά έναν από τους τρόπους ενίσχυσης του γραμματισμού των παιδιών. Επιπλέον, δεδομένου ότι τα αφηγηματικά κείμενα γίνονται πιο εύκολα κατανοητά σε σχέση με άλλες κειμενικές μορφές, αποτελούν το βασικότερο αντικείμενο αξιολόγησης για την κατανόηση του προφορικού λόγου και την ανάκληση μίας ιστορίας (Ντίνας & Γκαντιά, 2016: 556; Πατέρα & Τσιλιμένη, 2010: 9).

Η ανάγνωση, με βάση τους ερευνητές, περιλαμβάνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης αναγνώστων. Το πρώτο στάδιο είναι αυτό του αναδυόμενου αναγνώστη, ο οποίος είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται βασικές έννοιες και κανόνες σχετικά με την

ανάγνωση και τον γραπτό λόγο. Το δεύτερο στάδιο είναι αυτό του πρώιμου αναγνώστη, κατά το οποίο ο αναγνώστης κατανοεί τον αλφαβητικό κώδικα, έχει φωνολογική και φωνημική επίγνωση και διαθέτει έναν σημαντικό αριθμό λέξεων στο λεξιλόγιό του. Το επόμενο στάδιο ανάπτυξης της ανάγνωσης είναι αυτό του μεταβατικού αναγνώστη, ο οποίος έχει κατακτήσει το μηχανισμό της ανάγνωσης και την έχει αυτοματοποιήσει σε μεγάλο βαθμό. Τέλος, υπάρχει το στάδιο του αποτελεσματικού αναγνώστη, ο οποίος έχει κατακτήσει ολοκληρωτικά όλες τις αναγνωστικές δεξιότητες (Τζιβινίκου, 2019: 36-38).

Η ανάγνωση ιστοριών, μύθων και παραμυθιών από τους ενήλικους είναι μία ιδιαίτερα επωφέλης διαδικασία για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, καθώς τους παρέχει ευχαρίστηση, αλλά και γνώση και συντελεί στην καλλιέργεια διάφορων νοητικών, γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων. Βασικό όφελος που παρέχει είναι ότι τα παιδιά εξοικειώνονται με την έννοια του αναγνώστη, αλλά και με τη φύση και λειτουργία του γραπτού λόγου. Σημαντικό στοιχείο της ανάγνωσης στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, το οποίο συντελεί στην εξοικείωση με τον γραπτό λόγο είναι η εικονογράφηση των βιβλίων, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά προς το περιεχόμενο του κειμένου και την οποία τα παιδιά είναι δυνατόν να κατανοήσουν καλύτερα (Τάφα, 2011: 107-109).

Ο αναγνώστης αποτελεί το υποκείμενο της ανάγνωσης και διακρίνεται στον πραγματικό και στον νοούμενο αναγνώστη. Ο πραγματικός αναγνώστης είναι εκείνος ο οποίος πραγματικά διαβάζει ένα κείμενο, καθώς διαθέτει τις δυνατότητες να το κάνει, με άλλα λόγια, τις απαιτούμενες αναγνωστικές δεξιότητες, ωστόσο, δεν είναι πάντα επαρκής. Οι αναγνώστες σήμερα θεωρούνται εξίσου σημαντικοί με τους συγγραφείς των κειμένων, καθώς ο ρόλος τους δεν θεωρείται παθητικός, αλλά διαδραστικός. Ο αναγνώστης, όπως και ο δημιουργός του κειμένου αποτελεί έναν φορέα πολιτισμού, με συγκεκριμένη κοινωνική και πολιτισμική ταυτότητα και εμπειρία. Μέσα από τα χαρακτηριστικά τα οποία διαθέτει ο πραγματικός αναγνώστης, είναι δυνατόν να προσλάβει και να αντιληφθεί με διαφορετικούς τρόπους το νόημα, το περιεχόμενο ενός κειμένου, επομένως η κατανόηση καθίσταται υποκειμενική (Παπαρούση, 2019: 31). Με την οντότητα του αναγνώστη έχει ασχοληθεί σημαντικά η Rosenbatt, η οποία διατύπωσε τη θεωρία της αναγνωστικής εμπειρίας του αναγνώστη. Η συναλλακτική αναγνωστική θεωρία της βασίστηκε στην έννοια της βιωματικότητας, ενώ το κέντρο της προσοχής της στράφηκε στο πρόσωπο του αναγνώστη, η σχέση του οποίου με το κείμενο είναι το ζητούμενο της μελέτης της. Για τον λόγο αυτό μάλιστα, οι ερωτήσεις

πάνω στα κείμενα που αναπτύσσονται σε αυτό το πλαίσιο στη σχολική τάξη δεν είναι απλώς ερωτήσεις κατανόησης, αλλά ερωτήσεις που ενθαρρύνουν τη βιωματική σχέση με τη λογοτεχνία (Πολίτης, 1996; Nikolajeva, 2010: 145).

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να προσδιορίσει κανείς εννοιολογικά και τον νοούμενο αναγνώστη, μία έννοια που έχει σχέση με το θέμα της παρούσας μελέτης, καθώς αναφέρεται στο πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται ένα κείμενο, με άλλα λόγια, στο πρόσωπο για το οποίο προορίζεται. Στη διαδικασία της ανάγνωσης, εμπλέκονται δύο είδη αναγνώστη, ο πραγματικός και ο νοούμενος αναγνώστης. Ο εννοούμενος αναγνώστης σύμφωνα με τις θεωρίες πρόσληψης μπορεί να είναι αυτός που έχει στο μυαλό του ο συγγραφέας, ο οποίος όμως μπορεί να διαφέρει από τον εννοούμενο αναγνώστη που κατασκευάζεται μέσα από τις δομές του κειμένου και τοποθετείται σε θέση ώστε να συγκροτήσει το νόημά του (Οικονομίδου, 2016: 52-54; Οικονομίδου, 2000: 63-64; Iser, 1978: 38).

Για να εξηγήσουμε πιο αναλυτικά τον ρόλο του νοούμενου αναγνώστη, θα πρέπει να ξεκινήσουμε από την παραδοχή ότι βασικό στοιχείο και σκοπός ενός κειμένου, λογοτεχνικού και μη, είναι ο τρόπος με τον οποίον αυτό γίνεται καταληπτό. Έτσι, ο δημιουργός ενός κειμένου, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη κατανόησης του από τον αναγνώστη στον οποίον απευθύνεται. Σύμφωνα με το Iser (1978) ανάμεσα στο κείμενο και στον δέκτη του περιεχομένου του είναι δυνατόν να υπάρχουν ορισμένα κενά. Τα κενά αυτά καλείται να καλύψει η παρουσία του νοούμενου αναγνώστη, μίας περσόνας αναγνώστη, που σε θεωρητικό πλαίσιο έχει αυτή την δυνατότητα. (Οικονομίδου, 2016: 53-55).

Ο νοούμενος αναγνώστης εξυπηρετεί διάφορες λειτουργίες που συνδέονται με την κατανόηση του κειμένου και αποτελεί βασικό κριτήριο για την αξιολόγηση του. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι, στην περίπτωση της παιδικής λογοτεχνίας, τα κείμενα γράφονται από ενήλικες και απευθύνονται βασικά σε παιδιά, αλλά και σε ενήλικες. Σήμερα, μεγάλοι είναι οι προβληματισμοί που αφορούν στην παιδικότητα του νοούμενου αναγνώστη, δεδομένου ότι αυτός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις εμπειρίες, τις ικανότητες και τις ανάγκες των παιδιών, αλλά και τη συμπόρευση ή μη συγκεκριμένων ιδεολογικών παραγόντων (Οικονομίδου, 2016: 65; Παπαντωνάκης, 2006: 273-276).

Ο νοούμενος αναγνώστης σήμερα αποτελεί ένα θέμα το οποίο προσελκύει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον στο πεδίο των παιδαγωγικών επιστημών, καθώς

μελετάται σε μεγάλο βαθμό ο ρόλος και οι διαστάσεις του. Ένα θέμα το οποίο απασχολεί τους μελετητές είναι ο τρόπος με τον οποίον αναδύεται ο νοούμενος αναγνώστης σε πρόσφατα και σε παλαιότερα λογοτεχνικά κείμενα, ενώ ακόμη ένα σημαντικό θέμα μελέτης είναι ο ρόλος του στην εξέλιξη της ίδιας της αφήγησης, καθώς υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες θα πρέπει να λαμβάνει πρωτοβουλίες κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης (Κανατσούλη, 2015: 142-144).

1.4 Η έννοια της κατανόησης

Η κατανόηση αποτελεί μία διαδικασία σύνθετη, η οποία απαιτεί ποικίλες δεξιότητες και γνώσεις. Στην παρούσα μελέτη, θα ασχοληθούμε με την κατανόηση των κειμένων, ειδικότερα όμως με την κατανόηση του περιεχομένου, δεδομένου ότι πρόκειται για την περίπτωση παιδιών προσχολικής ηλικίας, όπου τα παιδιά δεν διαβάζουν τα ίδια, αλλά εισπράττουν το περιεχόμενο του κειμένου μέσα από τον ενήλικα- διαμεσολαβητή που διαβάζει τις ιστορίες. Η κατανόηση περιεχομένου αποτελεί μια πολύπλοκη διαδικασία που εμπλέκει μέρη, το κείμενο και τον αναγνώστη, στην περίπτωση αυτή δε και τον ακροατή. Το κείμενο περιέχει πληροφορίες οι οποίες θα πρέπει να γίνουν κατανοητές από τον αναγνώστη ο οποίος χρησιμοποιεί τις δεξιότητες και την εμπειρία του, ώστε να αλληλεπιδράσει με το κείμενο. Η κατανόηση είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια απλή αποκωδικοποίηση των γραμμάτων και των λέξεων, καθώς αποτελεί μια αναζήτηση νοήματος, η οποία απαιτεί από τον αναγνώστη την ενεργό συμμετοχή του στη δεξιότητα αυτή (Browne, 2002: 7).

Η κατανόηση γραπτού λόγου είναι βασισμένη στην ανάγνωση και κατανόηση των λέξεων που συγκροτούν ένα κείμενο. Οι ικανοί αναγνώστες έχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουν τη σημασία των λέξεων χωρίς να χρειάζεται να σκεφτούν ιδιαίτερα και αυτόματα ενεργοποιούν το νόημα όσων διαβάζουν μέσα από τη σύνθεση του νοήματος των προτάσεων και των παραγράφων του κειμένου. Οι λιγότερο ικανοί αναγνώστες αντιμετωπίζουν δυσκολία στην κατανόηση, η οποία γίνεται μεγαλύτερη όταν το περιεχόμενο γίνεται όλο και πιο πολύπλοκο και όταν το θέμα των κειμένων γίνεται πιο εξειδικευμένο. Η ανάγνωση κάποιου κειμένου μπορεί να γίνεται είτε από ενδιαφέρον, επειδή ενδιαφέρεται ο αναγνώστης να μάθει κάτι που του προκαλεί την προσοχή, είτε από αναγκαιότητα, όταν είναι αναγκασμένος να αποκτήσει μία γνώση, την οποία χρειάζεται, ακόμη κι αν δεν του προκαλεί ενδιαφέρον. Όπως είναι φυσικό, σε κάποιες περιπτώσεις, είναι δυνατόν να υπάρχει συνδυασμός των δύο κινήτρων, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του μαθητή που διαβάζει κάποιο κείμενο που

τον ενδιαφέρει και που παράλληλα μπορεί να το χρησιμοποιήσει και σε κάποια εργασία για την τάξη (Harmer, 1991: 182).

Η κατανόηση αποτελεί το δεύτερο επίπεδο της αναγνωστικής δραστηριότητας, αυτό που ακολουθεί την αποκωδικοποίηση του μηνύματος του γραπτού κειμένου και την αντιστοιχία των γραπτών συμβόλων όχι πια με ηχητικά σύμβολα, αλλά με στοιχεία σημασιολογικά, όπως φαινόμενα, εικόνες και καταστάσεις. Η γνώση αυτών των σχέσεων είναι καθοριστική για την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων και, για τον λόγο αυτό, όσον αφορά την προσχολική ηλικία, θα πρέπει να επιλέγονται κείμενα τα οποία αναπαριστούν σχέσεις που είναι ήδη οικείες στα παιδιά. Η κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων στην προσχολική ηλικία είναι ιδιαίτερα σύνθετη και απαιτητική διαδικασία. Καταρχάς, αυτή εξαρτάται, όπως έχει ήδη αναφερθεί, από το είδος του κειμένου και από τον τρόπο με τον οποίον πραγματοποιείται η επαφή του παιδιού με αυτό. Για παράδειγμα, ένα κείμενο που περιλαμβάνει την αφήγηση μίας ιστορίας απαιτεί τη διαμεσολάβηση ενός ενήλικα, ώστε να φέρει το παιδί σε επαφή με αυτό. Ένα πολυτροπικό κείμενο, το οποίο περιλαμβάνει εικόνες μπορεί να φέρει το παιδί σε πιο άμεση επαφή με το περιεχόμενο, χωρίς να είναι τόσο καθοριστική η διαμεσολάβηση (Γκόρια, 2014: i-ii).

Η κατανόηση περιεχομένου των κειμένων είναι μία έννοια άμεσα συνδεδεμένη με την έννοια του εγγραμματισμού, ο οποίος μάλιστα, ξεκινά κατά την προσχολική ηλικία. Ο εγγραμματισμός αφορά στην κατάκτηση και χρήση της γλώσσας, με ενσυνείδητο τρόπο που να ανταποκρίνεται στην επικοινωνιακή της διάσταση. Η κατανόηση περιεχομένου της γλώσσας είναι μία δεξιότητα η οποία κατακτάται μέσα από την διαμεσολαβημένη ανάγνωση κειμένων κατά την προσχολική ηλικία και, σε μεγάλο βαθμό, μάλιστα, μέσα από την επαφή του παιδιού με τη λογοτεχνία (Χριστοφιδέλλη, 2015: 1559-1560).

Τα λογοτεχνικά κείμενα, όπως παραδέχονται όλες οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις, διαθέτουν μία συγκεκριμένη σημασία, η οποία θα πρέπει να αναλυθεί. Με βάση την ανθρωπιστική και τη φορμαλιστική θεώρηση (προσεγγίσεις που θεωρούνται παραδοσιακές), η σημασία αυτή είναι καθολική, ενιαία, σαφώς καθορισμένη και συνεκτική. Αντίθετα, οι περισσότεροι σύγχρονες προσεγγίσεις αντιμετωπίζουν το κείμενο σαν μία κατασκευή, στη διαμόρφωση της οποίας συμμετέχει και ο αναγνώστης. Με βάση τη θεώρηση αυτή, η σημασία του κειμένου αποτελεί κάτι πιο υποκειμενικό και σύνθετο και εξαρτάται από περισσότερους

παράγοντες (Παπαρούση, 2019: 19). Εφόσον, λοιπόν, η σημασία του κειμένου είναι τόσο σύνθετη, με βάση τις τελευταίες προσεγγίσεις, είναι δυνατόν να κατανοήσει κανείς ότι και η κατανόησή της θα εξαρτάται από εξίσου πολλούς παράγοντες.

Η κατανόηση κειμένων αποτελεί μία διαδικασία σύνθετη και πολυδιάστατη. Πρόκειται για την προέκταση θεμελιωδών δεξιοτήτων όσον αφορά στην αιτιολόγηση και τη συζήτηση εντός συγκεκριμένου πεδίου. Ακόμη, αυτή περιλαμβάνει την κατανόηση ποικίλων πραγμάτων, την ικανότητα επεξεργασίας ιδεών και εξαγωγής συμπερασμάτων με βάση προηγούμενες γνώσεις, αλλά και κατανόησης των προθέσεων των συγγραφέων, ασαφών φράσεων και σημασιών της καθομιλουμένης. Επιπρόσθετα, η διαδικασία της κατανόησης κειμένων συνδέεται και με μεταγνωστικές δεξιότητες και ικανότητες χρήσης διάφορων στρατηγικών κατά την επεξεργασία των κειμένων. Οι συγκεκριμένες στρατηγικές ενεργοποιούνται, όταν οι αναγνώστες σκέφτονται, παρακολουθούν και προσαρμόζουν την ανάγνωση για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένου στόχου (Clark, 2015).

Με βάση τα στοιχεία τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί, είναι δυνατόν να κατανοήσει κανείς για ποιο λόγο οι ορισμοί που έχουν δοθεί είναι πολλοί. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μια διαδικασία κατά την οποία δεν απαιτείται μόνο η τοποθέτηση γραμμάτων και λέξεων μαζί με σκοπό την απλή ανάγνωση, αλλά και την κατανόησή τους. Για να κατανοηθεί από κάποιον ένα κείμενο χρειάζεται η αλληλεπίδρασή του με αυτό, η απόδοση σημασίας και, εν τέλει, η κατανόηση του νοήματος. Το νόημα ενός κειμένου προκύπτει από τις προγενέστερες γνώσεις που είναι αποθηκευμένες στο μυαλό του αναγνώστη, έτσι η αποκωδικοποίηση των συμβόλων και των λέξεων δεν επαρκεί για την κατανόηση, καθώς είναι απαραίτητες και συγκεκριμένες γνώσεις (Hansen, 2016). Η κατανόηση κειμένου περιλαμβάνει τα στοιχεία του αναγνώστη, του κειμένου και την ανάγνωση είτε ως διαδικασία είτε ως σκοπό. Ο αναγνώστης, επομένως, δεν είναι παθητικός δέκτης, αλλά συμμετέχει στη διαδικασία αυτή (Torgesen, 2007). Στο γεγονός αυτό μάλιστα, συμφωνούν και οι περισσότεροι ορισμοί οι οποίοι έχουν δοθεί για την κατανόηση κειμένου.

1.5 Ο μύθος ως λογοτεχνικό είδος

Στην παρούσα μελέτη, το αντικείμενο με βάση το οποίο θα εξεταστεί η κατανόηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας αποτελεί ένας μύθος του Αισώπου, με τίτλο «Το λιοντάρι και το ποντίκι», ο οποίος έχει διασκευαστεί στη μορφή της μικρής ιστορίας. Ο μύθος αποτελεί ένα από τα πιο δημοφιλή λογοτεχνικά είδη τα οποία

εντάσσονται στην παιδική λογοτεχνία. Σκοπός του είδους αυτού είναι να διδάξει, να καταλήξει σε ένα ηθικό συμπέρασμα, στην ανάδειξη ενός τρόπου συμπεριφοράς και σκέψης (Χριστοφιδέλλη, 2015: 1559).

Ο μύθος αποτελεί μια σύντομη ιστορία, φανταστική με συμβολικό και αλληγορικό χαρακτήρα. Οι μύθοι περιλαμβάνουν σε πολλές περιπτώσεις πραγματικά γεγονότα, ονόματα, περιοχές αλλά είναι πάντοτε διαστρεβλωμένα. Μπορούμε να τον ορίσουμε και ως «παρα-ιστορία» που μας αναφέρει αυτά ο άνθρωπος πίστεψε ότι έγιναν τότε και όχι αυτά που συνέβησαν πραγματικά. Σημαντικός δημιουργός μύθων της αρχαιότητας θεωρείται ο Αίσωπος, περίπου στα 600 π.Χ., του οποίου οι μύθοι έγιναν αγαπητοί και εξακολουθούν να είναι μέχρι σήμερα, ενώ θεωρούνται ιδιαίτερα διδακτικοί για παιδιά και για ενήλικες (Χριστοφιδέλλη, 2015: 1559).

Ο μύθος αποτελεί ένα από τα αρχαιότερα είδη λογοτεχνικών κειμένων. Οι χαρακτήρες του μύθου μπορεί να είναι άνθρωποι, θεοί, άλλα μεταφυσικά όντα, ή ζώα, όπως κατά κανόνα συμβαίνει και στους μύθους του Αισώπου. Ο μύθος είναι δυνατόν να είναι έμμετρος ή μη, ενώ κάποια από τα βασικά του χαρακτηριστικά αποτελούν οι συμβολισμοί και τα αλληγορικά στοιχεία. Ο μύθος αποτελεί σήμερα ένα από τα κειμενικά είδη τα οποία αξιοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στον χώρο της εκπαίδευσης, ειδικά στις μικρές ηλικίες. Συνήθως, για τον σκοπό αυτό, επιλέγονται μύθοι οι οποίοι είναι ευχάριστοι, αλλά, ταυτόχρονα, εμπεριέχουν και κάποιο ηθικό δίδαγμα ή εγείρουν κάποιον προβληματισμό για συγκεκριμένα ζητήματα. Γενικώς, αποτελεί παραδοχή σήμερα ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας των μύθων, καθώς καλλιεργούν όχι μόνο τη σκέψη, αλλά και την ηθική των μαθητών (Χιώτη, 2019: 23).

Μέσα από την επαφή με τον μύθο, τα παιδιά απομυθοποιούν τη σοβαρότητα της ανάγνωσης και την αντιμετωπίζουν ως ένα ευχάριστο και εποικοδομητικό παιχνίδι. Σε αυτή τη μεταλλαγή συμβάλλουν πολλοί παράγοντες, όπως είναι η ποικιλία και η ετερογένεια των ιστοριών, των θεμάτων, των συγγραφέων, των τρόπων γραφής κ.ο.κ. Μέσα από την ποικιλία αυτά, τα παιδιά αποκτούν διάφορες εμπειρίες που τα εξοικειώνουν με την ανάγνωση και τον γραπτό λόγο, ενώ, ακόμη, τα βοηθούν να διαμορφώσουν τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα και μνήμη, ανάλογα με τις εμπειρίες, τα γούστα και τις κλίσεις τους και, βέβαια, ανάλογα με τα ερεθίσματα τα οποία λαμβάνουν μέσα από την ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων και, ειδικότερα, μυθοπλαστικών (Αναγνωστοπούλου, 2002: 32).

2. Θεωρίες για την ανάγνωση και την κατανόηση

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει τις σημαντικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την ανάγνωση και τις αναγνωστικές δεξιότητες, κυρίως τη δεξιότητα της κατανόησης, με έμφαση κυρίως στις περισσότερο σύγχρονες, οι οποίες έχουν επηρεάσει τις παιδαγωγικές επιστήμες. Οι θεωρίες αυτές αφορούν σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, μία από τις σημαντικότερες από τις οποίες είναι η προσχολική ηλικία, κατά την οποία τα παιδιά αρχίζουν να αναπτύσσουν την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων μέσα από την ακρόαση ιστοριών.

2.1 Οι ερωτήσεις και ο ρόλος τους στην κατανόηση κειμένων

Μία θεωρία για τη μάθηση, η οποία αφορά και στην κατανόηση γενικά, αλλά και, ειδικότερα, στην κατανόηση των κειμένων μέσα από την ανάγνωση αποτελεί η υποβολή ερωτήσεων στους αναγνώστες- ακροατές, στην προκειμένη περίπτωση, τα παιδιά. Οι ερωτήσεις αποτελούν μία ιδιαίτερα διαδεδομένη παιδευτική μέθοδο, που χρησιμοποιείται ευρέως σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των εποχών. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να είναι κατάλληλες σε κάθε περίπτωση, ώστε να εγείρουν την περιέργεια και το ενδιαφέρον των μαθητών, ώστε να τους κινητοποιούν να σκεφθούν και να απαντήσουν ή να θέσουν μία ερώτηση, ώστε να δεχθούν μία απάντηση και να προχωρήσουν, μέσα από τον τρόπο αυτό, στη μάθηση (Morrow, 2005). Ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, οι ερωτήσεις θα πρέπει να δομούνται με συγκεκριμένο τρόπο, ενώ, σύμφωνα με μελέτες, τρία είναι τα βασικά είδη ερωτήσεων που οδηγούν στη μάθηση (Μπιρμπίλη, 2008: 14-21):

- Οι ερωτήσεις με τη χρήση του «Γιατί;»
- Οι ερωτήσεις με τη χρήση του «Πώς;»
- Οι ερωτήσεις με τη χρήση του «Ποιο;»

Ωστόσο, οι ερωτήσεις δεν περιορίζονται στα παραπάνω μόνο είδη μερικής άγνοιας ερωτήσεων (όπως αυτές που αναφέρονται παραπάνω), καθώς υπάρχουν και οι ερωτήσεις ολικής άγνοιας, των οποίων οι απαντήσεις θα πρέπει να είναι τύπου ναι/ όχι, ήτοι καταφατικές ή αρνητικές. Όσον αφορά το περιεχόμενό τους, οι ερωτήσεις αυτές ποικίλουν, καθώς μπορεί να είναι ερωτήσεις μνημονικού χαρακτήρα, που να ζητούν από το παιδί να φέρει στη μνήμη του και να αναπαράγει μία πληροφορία, καθώς και ερωτήσεις περιγραφικού χαρακτήρα, όπως εκείνες που ζητούν από το παιδί να δώσει έναν ορισμό, να περιγράψει τη σημασία μίας έννοιας. Επίσης, ανάλογα με τον τύπο

τους, οι ερωτήσεις είναι δυνατόν να διακρίνονται σε κλειστές και ανοικτές (Μοργου, 2005; Μπιρμπίλη, 2008: 33-36).

Η υποβολή ερωτήσεων αποτελεί σήμερα έναν από τους σημαντικότερους τρόπους διδασκαλίας στον χώρο της εκπαίδευσης, καθώς αυτές θεωρούνται από τα βασικότερα εργαλεία μάθησης. Οι μέθοδοι υποβολής ερωτήσεων οι οποίες χρησιμοποιούνται σήμερα είναι πολλές, κάποιες από τις οποίες είναι οι ερωταποκρίσεις, η μέθοδος της μαιευτικής, ο διάλογος και η συζήτηση. Οι μέθοδοι αυτοί είναι δυνατόν να συνδυάζονται και να διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία του παιδιού, το αντικείμενο και τους σκοπούς της διδασκαλίας (Μπιρμπίλη, 2008: 41-50).

Μέσα από την ανάγνωση ιστοριών, προκύπτουν συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι οποίες αφορούν στο κείμενο και κινητοποιούν το παιδί να κατανοήσει το περιεχόμενό του, μέσα από τα επιμέρους αφηγηματικά στοιχεία, όπως είναι το θέμα, η πλοκή, οι χαρακτήρες, ο χώρος και ο χρόνος. Μάλιστα, με βάση τα συγκεκριμένα αφηγηματικά στοιχεία, διαμορφώνονται και οι ερωτήσεις οι οποίες θα τεθούν στα παιδιά τα οποία συμμετέχουν στην έρευνά μας και οι οποίες σχεδιάζονται αναλόγως, όπως έχει δείξει η σύγχρονη έρευνα κατανόησης ιστοριών (Γκαντιά, 2021).

Οι ερωτήσεις οι οποίες τίθενται επηρεάζουν σημαντικά την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Μάλιστα, σημαντικό ρόλο σε αυτό διαδραματίζει η χρονική στιγμή στην οποία αυτές τίθενται. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν ερωτήσεις οι οποίες τίθενται στα παιδιά εξαρχής, με άλλα λόγια, πριν από την ανάγνωση της ιστορίας. Ο ρόλος των ερωτήσεων αυτών είναι μία προκαταρκτική ενημέρωση τους για το θέμα και το περιεχόμενο της ιστορίας, μία εισαγωγή των παιδιών στην ιστορία. Άλλες ερωτήσεις υποβάλλονται κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης της ιστορίας και δίνουν την ευκαιρία στα παιδιά να ανακαλέσουν γνωστές τους έννοιες, αλλά και να κατακτήσουν νέες. Τέλος, υπάρχουν ερωτήσεις οι οποίες τίθενται μετά την ολοκλήρωση της ανάγνωσης και λειτουργούν ως επαναληπτικές, καθώς βοηθούν τα παιδιά να ανακαλέσουν το θέμα της ιστορίας, τους στόχους των πρωταγωνιστών και τον τρόπο λύσης των προβλημάτων τους. Η υποβολή ερωτήσεων μάλιστα χαμηλού επιπέδου είναι δυνατόν να ελέγξει νοητικές δεξιότητες των παιδιών, όπως η γνώση, η κατανόηση, η προσοχή και η μνήμη (Τάφα, 2011: 157-158).

Σήμερα, ωστόσο, θεωρείται ότι ο παραδοσιακός τρόπος της χρήσης ερωτήσεων για την κατανόηση ενός κειμένου χωλαίνει και είναι ακατάλληλος, καθώς τα παιδιά καθοδηγεί αυστηρά ο εκπαιδευτικός με τις ερωτήσεις αυτές. Με τον παραδοσιακό εκείνο τρόπο, ο εκπαιδευτικός είχε περισσότερο την κυριαρχία στη συζήτηση, καθώς είχε και την μεγαλύτερη ευκαιρία λόγου, σε σχέση με τους μαθητές. Αντιθέτως, όταν ο εκπαιδευτικός εισάγει ένα θέμα και οι μαθητές κατευθύνουν τη συζήτηση, θεωρείται ότι έχουν καλύτερα αποτελέσματα όσον αφορά στην κατανόηση. Με τον νέο αυτό τρόπο υποβολής ερωτήσεων και διαλόγου, οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν λύσεις, να ερμηνεύσουν, να επεξηγήσουν, να αξιολογήσουν, με αποτέλεσμα η αυστηρή καθοδήγηση του εκπαιδευτικού να περιορίζεται, παρά το γεγονός ότι είναι δυνατόν να επαναφέρει τη συζήτηση με τις κατάλληλες ερωτήσεις, όταν αυτή εκτρέπεται (Fielding & Pearson, 1994; Block, 2009; Πηδιά, 2017).

2.2 Η θεωρία της ανάλυσης των παραγόντων

Η μάθηση και η κατανόηση αποτελούν σύνθετες διαδικασίες οι οποίες πραγματοποιούνται μέσα από την επίδραση πολλών παραγόντων, είτε εσωτερικών, οι οποίοι αφορούν στο άτομο, τις ικανότητες και την ιδιοσυγκρασία του, είτε εξωτερικών, οι οποίοι αφορούν στο περιβάλλον εντός του οποίου το άτομο ζει και αναπτύσσεται. Όσον αφορά τους πρώτους παράγοντες, αυτοί μπορεί να είναι νευροφυσιολογικοί-γενετικοί, γνωστικοί, γλωσσικοί, νοητικοί και ψυχολογικοί. Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες αφορούν πάλι στις συνθήκες μέσα στις οποίες ένα παιδί αναπτύσσεται στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος (Alexopoulos, 1006: 445; Cates- Darlen, 2002: i).

Μία θεωρητική προσέγγιση η οποία αφορά στην κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων και διατυπώθηκε από τον F.B. Davis είναι η τεχνική της ανάλυσης των παραγόντων, με βάση την οποία η κατανόηση του περιεχομένου νοείται ως αποτέλεσμα εννέα παραγόντων, που είναι οι ακόλουθοι (Βάμβουκας, 1984: 17-18):

- Η γνώση της σημασίας των λέξεων
- Η αναγνώριση και συνειδητοποίηση της μεταφορικής χρήσης των λέξεων
- Η κατανόηση του τρόπου οργάνωσης ενός αποσπάσματος και η σύνδεσή του με τα προηγούμενα αποσπάσματα
- Ο εντοπισμός της κύριας ιδέας ενός αποσπάσματος
- Η απάντηση σε ερωτήσεις οι οποίες προκύπτουν μέσα από το περιεχόμενο ενός κειμένου, με άμεσο τρόπο

- Η απάντηση σε ερωτήσεις οι οποίες προκύπτουν μόνο με έμμεσο τρόπο μέσα από το περιεχόμενο του αποσπάσματος
- Η εξαγωγή συμπερασμάτων μέσα από το περιεχόμενο ενός κειμένου
- Η αναγνώριση σχημάτων λόγου και άλλων εκφραστικών μέσων που χρησιμοποιούνται σε ένα κείμενο
- Η συνειδητοποίηση του σκοπού και των θέσεων του συγγραφέα του κειμένου.

Τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν αναπτυχθεί περισσότερες και πιο σύγχρονες θεωρίες πάνω στο ζήτημα της κατανόησης του περιεχομένου των κειμένων. Έτσι, εκτός από τους παραπάνω παράγοντες που αναφέρει ο Βάμβουκας, σήμερα αναγνωρίζονται και άλλοι παράγοντες, όπως είναι οι ψυχοσυναισθηματικοί (Οικονόμου, 2017: 16). Άλλοι παράγοντες είναι αναπτυξιακής φύσεως, όπως η φωνολογική επίγνωση, η κατάκτηση της μορφολογίας, της σημασιολογίας και της πραγματολογίας (Παντελιάδου, 2011: 32), καθώς και η γνώση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου λεξιλογίου (Minskoff, 2005: 9).

2.3 Η θεωρία των σημείων

Η θεωρία των σημείων ή σημειωτική, αναφέρεται στην επικοινωνία, ήτοι, τη διαδικασία μετάδοσης μηνυμάτων από έναν πομπό σε έναν δέκτη, μέσα από τη χρήση κάποιου επικοινωνιακού κώδικα και κάποιου μέσου. Το θέμα της επικοινωνίας είναι πολυδιάστατο, ενώ αποτελεί βασικό στοιχείο στην εκπαίδευση, καθώς καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη των παιδιών. Η θεωρία των σημείων αποκαλύπτει τους διάφορους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατόν να μεταδοθεί ένα μήνυμα, περιγράφοντας την αναγκαιότητα ο αποδέκτης να γνωρίζει τα σημεία αυτά, ώστε να μπορεί να το αποκρυπτογραφήσει μέσα από την ενεργοποίηση ενός συνόλου συνδυασμών και συμβάσεων (Παπαντωνάκης, 2009: 25).

Η επικοινωνία επιτυγχάνεται σε όλες τις περιστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιείται η γλώσσα. Ωστόσο, υπάρχουν διαφορές ανάλογα με την εκάστοτε επικοινωνιακή περίσταση και με το είδος της γλώσσας που χρησιμοποιείται. Επομένως, η καθημερινή γλώσσα διακρίνεται από μεγαλύτερη απλότητα και λιτότητα, σε σχέση με τη λογοτεχνική γλώσσα, η οποία είναι πιο περίπλοκη και περίτεχνη, λόγω κυρίως της ύπαρξης μεταφορικού λόγου σε αυτή, αλλά και καλλιτεχνικών τεχνασμάτων και εκφραστικών μέσων, τα οποία καθιστούν την κατανόηση πιο δύσκολη, καθώς ο

αναγνώστης καλείται να αναγνωρίσει τα κωδικοποιημένα στοιχεία ενός κειμένου και να επικοινωνήσει με αυτά, ώστε να φτάσει σε αυτή (Παπαντωνάκης, 2009: 25-26).

Η θεωρία των σημείων αξιοποιείται σήμερα σε διάφορες περιπτώσεις κατά τις οποίες θα πρέπει να ερμηνευθεί η επικοινωνία, ιδιαίτερα η γλωσσική. Η επίτευξη της επικοινωνίας, όπως είναι φυσικό, εξαρτάται από διάφορους παράγοντες που συνδέονται με τον πομπό, τον δέκτη, το μήνυμα και τον κώδικα ο οποίος χρησιμοποιείται για την παραγωγή και τη μετάδοσή του. Κάποιοι από τους παράγοντες αυτούς αφορούν στην ηλικία του αποδέκτη, στην καταλληλότητα του μηνύματος, στον κώδικα τον οποίον μεταχειρίζεται ο πομπός κατά τη μετάδοση του μηνύματος.

2.4 Η θεωρία της αφήγησης

Η θεωρία της αφήγησης αποτελεί μία σύνθετη θεωρία κατά την οποία εξετάζονται υπό διάφορες πλευρές όλα τα στοιχεία της αφήγησης και ο ρόλος τους στην επικοινωνία μεταξύ του πομπού και του δέκτη, στη συγκεκριμένη περίπτωση, μεταξύ του αφηγητή και του αποδέκτη (αναγνώστη, ακροατή). Η πιο ολοκληρωμένη θεωρία της αφήγησης ονομάζεται αφηγηματολογία και προσεγγίζει όλες τις διαφορετικές σχέσεις οι οποίες, σύμφωνα με τον Iser, αναπτύσσονται μεταξύ όλων των διαφορετικών συντελεστών της αφήγησης, όπως του συγγραφέα, του αφηγητή, των χαρακτήρων και του αναγνώστη (Παπαντωνάκης, 2009: 335-336).

Με βάση τις αρχές της αφηγηματολογίας, υπάρχουν κατά τη διαδικασία της αφήγησης ή της ανάγνωσης διαφορετικά εμπλεκόμενα πρόσωπα, πραγματικά και νοούμενα. Καταρχάς, υπάρχει ο πραγματικός συγγραφέας ενός κειμένου και ο πραγματικός αναγνώστης του. Τα δύο αυτά πρόσωπα, παρόλο που εμπλέκονται άμεσα με το κείμενο, εν τέλει, βρίσκονται έξω από αυτό, ενώ εντός του βρίσκονται άλλες παρουσίες, ο εννοούμενος συγγραφέας που απευθύνεται στον αποδέκτη της αφήγησης, τον νοούμενο αναγνώστη, για τον οποίον έχει ήδη γίνει λόγος. Ο αφηγητής και ο αποδέκτης της αφήγησης αποτελούν σημαντικά στοιχεία με τα οποία ασχολείται η αφηγηματολογία. Ωστόσο, με βάση τον Genette (1978), υπάρχουν και άλλες όψεις της αφήγησης τις οποίες η θεωρία αυτή επιχειρεί να αναλύσει, κάποιες από τις οποίες είναι η οπτική γωνία, η εστίαση και ο αφηγηματικός λόγος, στοιχεία τα οποία επίσης σχετίζονται άμεσα με το είδος, αλλά και τον ρόλο του αφηγητή (Παπαντωνάκης, 2009: 336, 409, 442, 468).

Με βάση τον Iser (1978) και τον Genette (2007), κατά τη διαδικασία της αφήγησης, είναι δυνατόν να υπάρχουν ένας ή περισσότεροι αφηγητές. Στην περίπτωση της ύπαρξης πολλών αφηγητών, συνήθως υπάρχει και πολλαπλή οπτική γωνία της αφήγησης, κάτι που την καθιστά πιο σύνθετη και περίπλοκη. Η ύπαρξη πολλών αφηγητών και η εναλλαγή των αφηγηματικών προσώπων είναι ένα ιδιαίτερα σύννηθες φαινόμενο στα κείμενα της παιδικής λογοτεχνίας. Με την ύπαρξη αυτού του σχήματος, η αφήγηση, συνήθως πρωτοπρόσωπη, ζωντανεύει και γίνεται ακόμη πιο άμεση, κάτι που ελκύει το ενδιαφέρον και προκαλεί την αισθητική απόλαυση του αποδέκτη της αφήγησης. Ακόμη ένα στοιχείο βασικό για την κατανόηση και την αποτίμηση του περιεχομένου του κειμένου αποτελεί η οπτική γωνία, η διατήρηση ή η εναλλαγή της, κάτι που απαιτεί συγκεκριμένες προϋποθέσεις, όπως η ωριμότητα του αποδέκτη, επομένως, και η ηλικία του (Παπαντωνάκης, 2009: 484-485).

2.5 Αισθητική της πρόσληψης- Αισθητική της αναγνωστικής ανταπόκρισης

Άλλες θεωρίες που αφορούν στην αφήγηση, την ανάγνωση και την κατανόηση των κειμένων αναφέρονται στην αισθητική της πρόσληψης και την αισθητική της αναγνωστικής ανταπόκρισης. Στα μέσα του 20^{ού} αιώνα άρχισαν να αναθεωρούνται διάφορες θεωρίες και αρχές όσον αφορά την ανάγνωση και την κατανόηση των κειμένων, ενώ ο ρόλος του αναγνώστη επανεκτιμήθηκε και ο ρόλος του αναβαθμίστηκε, καθώς θεωρήθηκε ότι αυτός κατασκευάζει το νόημα ενός κειμένου, μετέχοντας ενεργά σε αυτό. Η παραδοχή αυτή οδήγησε στην αναγκαιότητα διατύπωσης νέων παραδειγμάτων και θεωρητικών προσεγγίσεων για την ανάγνωση. Οι δύο κατευθύνσεις που ακολουθήθηκαν από τους μελετητές της ανάγνωσης ήταν η αισθητική της πρόσληψης και η αισθητική της αναγνωστικής ανταπόκρισης (Παπαντωνάκης, 2009: 272). Οι αρχές αυτών των θεωριών επηρέασαν έντονα τη μελέτη των κειμένων και την έρευνα όσον αφορά την διαδικασία της ανάγνωσης στον ιδιαίτερο χώρο της παιδικής λογοτεχνίας (Οικονομίδου, 2016: 20).

Η πρώτη κατεύθυνση, η προσέγγιση της πρόσληψης αφορά στη γενικότερη μεταστροφή του ερευνητικού ενδιαφέροντος από τον συγγραφέα και το κείμενο στον αναγνώστη του κειμένου. Η προσέγγιση αναπτύχθηκε στη Γερμανία και αποτέλεσε ένα συνειδητό και συλλογικό εγχείρημα, θεμελιωτές του οποίου θεωρήθηκαν οι Jauss & Fish (Holub, 2001: xiii). Πολλές φαίνεται να είναι οι επιδράσεις τις οποίες δέχθηκε η συγκεκριμένη θεωρία κατά τη διαμόρφωση και την εξέλιξή της, κάποιες από τις οποίες είναι ο ρωσικός φορμαλισμός, ο τσεχικός δομισμός, η φαινομενολογία, η ερμηνευτική

και η κοινωνιολογία της λογοτεχνίας (Holub, 2001: 25). Μία από τις βασικές παραδοχές της θεωρίας αυτής, όπως και των περισσότερων θεωριών ανάγνωσης αποτελεί το γεγονός της συνεχούς αλληλεπίδρασης και συνδιαλλαγής, ανάμεσα στο κείμενο και στον αναγνώστη (Παπαντωνάκης, 2009: 274 Iser, 1978).

Η δεύτερη κατεύθυνση στις νέες θεωρητικές προσεγγίσεις της ανάγνωσης είναι αυτή της αισθητικής της αναγνωστικής πρόσληψης, την οποία διατύπωσε και εκπροσώπησε καταρχήν ο Iser. Βασικός άξονας της θεωρίας αυτής είναι η ανταπόκριση του αναγνώστη σε ένα κείμενο, επομένως, δίνεται έμφαση στους τρόπους και στις συνθήκες μέσα στις οποίες ένα κείμενο αποκτά νόημα, λαμβάνοντας υπόψιν ιστορικές και κοινωνικές παραμέτρους. Το νόημα ενός λογοτεχνικού κειμένου, με βάση τη θεωρία αυτή, είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ του αναγνώστη και του κειμένου, ενώ βασικός είναι και ο ρόλος του νοούμενου αναγνώστη για την ερμηνεία του τρόπου κατασκευής ενός νοήματος (Παπαντωνάκης, 2009: 273).

Συνοψίζοντας, οι θεωρίες ανάγνωσης είναι πολλές και διαφορετικές, ενώ διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ τους η κατεύθυνση την οποία λαμβάνουν. Οι παλαιότερες θεωρίες ήταν προσανατολισμένες είτε στον συγγραφέα είτε στο ίδιο το κείμενο. Ωστόσο, με την εξέλιξη της θεωρητικής αναζήτησης όσον αφορά την ανάγνωση, υπήρξε ένας τρίτος προσανατολισμός, κάποιες από τις κατευθύνσεις του οποίου περιγράφηκαν παραπάνω, ο οποίος αφορά στον αναγνώστη και στον τρόπο με τον οποίον ο ίδιος προσλαμβάνει ή ανταποκρίνεται στο νόημα ενός κειμένου ή, ακόμη πιο πολύ, το κατασκευάζει μέσα από συγκεκριμένες διαδικασίες (Παπαντωνάκης, 2009: 322).

3. Γλωσσική ανάπτυξη και αναγνωστικές δεξιότητες στην προσχολική ηλικία

Η γλωσσική ανάπτυξη των παιδιών ξεκινά από τη βρεφική ηλικία, από τους πρώτους μάλιστα μήνες της ζωής, ωστόσο, εξελίσσεται ραγδαία κατά τη νηπιακή ηλικία, όταν το παιδί καλλιεργεί τις δεξιότητές του στον λόγο και την ομιλία, αλλά αναπτύσσει και τις πρώτες αναγνωστικές του δεξιότητες. Η ανάγνωση, πριν τη σχολική ηλικία, συντελείται μέσα από την ακρόαση ιστοριών τις οποίες άλλοι διαβάζουν στα παιδιά, με σκοπό την κατανόηση, την αισθητική απόλαυση, αλλά και τη μάθηση.

Η λογοτεχνική πρόσληψη στην προσχολική ηλικία αποτελεί σήμερα ένα σημαντικό αντικείμενο μελέτης, το οποίο απασχολεί πολλούς ερευνητές, δεδομένου ότι η λογοτεχνία αξιολογείται σε μεγάλο βαθμό στο νηπιαγωγείο και είναι δυνατόν να παρέχει πολλά οφέλη στα παιδιά. Κατά τη φοίτηση στο νηπιαγωγείο, η ανάγνωση είναι ιδιαίτερα καθοριστική και επωφελής, καθώς, στη συγκεκριμένη ηλικία, τα παιδιά βρίσκονται στο μεταίχμιο μεταξύ της φαντασίας και της πραγματικότητας και είναι δυνατόν η ανάγνωση να τους παρέχει μία πολυαισθητηριακή εμπειρία, μέσα από την οποία μπορεί να πηγάζει τόσο η απόλαυση όσο και η μάθηση. Από τη μία πλευρά, εγείρεται η φαντασία η οποία είναι ιδιαίτερα έντονη στα μικρά παιδιά, ενώ, από την άλλη πλευρά, αυτά έρχονται σε επαφή με στοιχεία του πραγματικού κόσμου, τα οποία μαθαίνουν και με τα οποία εξοικειώνονται (Αναγνωστοπούλου, 2002: 21-22).

Η διαδικασία της ανάγνωσης περιλαμβάνει τρία επίπεδα, την αποκωδικοποίηση του μηνύματος, την κατανόηση του και την κρίση του, επίπεδα τα οποία είναι άμεσα συνυφασμένα μεταξύ τους. Το βασικότερο πάντως όφελος της ανάγνωσης είναι η εισαγωγή στην ουσία των πραγμάτων, σε αυτό που αναπαριστούν τα γλωσσικά σύμβολα, με άλλα λόγια, στο νόημα των λέξεων. Η ανάπτυξη της αναγνωστικής κατανόησης και των άλλων δεξιοτήτων, όπως είναι φυσικό, δεν αποτελεί μία έμφυτη ικανότητα που συμβαίνει αυτόματα, αλλά αποτελεί ένα προϊόν άσκησης και μάθησης. Επομένως, η συστηματική άσκηση του ατόμου σε αυτή τη διαδικασία μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική, κάτι που καθιστά καθοριστικό τον ρόλο του εκπαιδευτικού (Βάμβουκας, 1984: 13).

Τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας συνήθως γνωρίζουν ή κατανοούν λίγα πράγματα όσον αφορά την ανάγνωση, καθώς αυτή αποτελεί μία σύνθετη γνωστική διεργασία που είναι δύσκολο να γίνει αντιληπτή κατά την ηλικία αυτή. Η δυσκολία αυτή, σε μεγάλο βαθμό έγκειται στο γεγονός ότι, κατά την προσχολική ηλικία, τα

παιδιά δεν έχουν συνήθως ακόμη συνειδητοποιήσει τη φύση και τη λειτουργία του γραπτού λόγου, καθώς και τις συμβάσεις που ισχύουν για αυτόν. Κάποιες από τις διεργασίες τις οποίες θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν τα παιδιά, ώστε να εξοικειωθούν με την ανάγνωση και τον γραπτό λόγο είναι η διεργασία του πλαισίου, της ερμηνείας, η ορθογραφική και η φωνολογική διεργασία (Τάφα, 2011: 58-59).

Η αναγνωστική δεξιότητα την οποία είναι δυνατόν να καλλιεργήσει το παιδί της προσχολικής ηλικίας είναι η κατανόηση. Αυτή συντελείται μέσα από το περιεχόμενο των ιστοριών που διαβάζονται στα παιδιά. Το περιεχόμενο αυτό περιλαμβάνει λεκτικά στοιχεία, αλλά και εικόνες, οι οποίες είναι δυνατόν να διαμορφωθούν στο μυαλό των παιδιών. Για την κατανόηση, ωστόσο, του περιεχομένου αυτού, βασική προϋπόθεση είναι να προϋπάρχουν συγκεκριμένες γνώσεις και εμπειρίες, ικανότητες και δεξιότητες που θα έχουν ήδη τα παιδιά αναπτύξει. Έτσι, το περιεχόμενο των παιδικών βιβλίων θα πρέπει να διακρίνεται από συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία συγκροτούν την παιδικότητα, ώστε να δίνεται η ευκαιρία για κατανόηση του (Οικονομίδου, 2016: 11-12).

Η κατανόηση αποτελεί ένα προϊόν μάθησης, άσκησης, αλλά και σκέψης. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας σκέπτεται με συγκεκριμένους τρόπους, ανάλογα με τις δεξιότητες τις οποίες έχει αναπτύξει. Η διαμόρφωση, αλλά και η άσκηση της σκέψης του νηπίου είναι δυνατόν να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική όταν πραγματοποιείται μέσα από τη διαδικασία των ερωτήσεων, οι οποίες κινητοποιούν τη σκέψη του παιδιού, μέσα από τη δημιουργία περιέργειας, αμφιβολιών και απορίας. Σήμερα, η αξιοποίηση των ερωτήσεων θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική για την εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς είναι αποδεκτό ότι μπορεί να οδηγήσει σε διάφορους τρόπους μάθησης και κατανόησης του κόσμου και, για τον λόγο αυτό, αποτελεί μία από τις σημαντικότερες τεχνικές μάθησης από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα (Μπιρμπίλη, 2008:13-14).

Όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με ένα κείμενο, είναι δυνατόν είτε να θέσουν είτε να υποβληθούν σε διάφορες ερωτήσεις που αφορούν σε αυτό. Οι ερωτήσεις αυτές είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου. Με τις κατάλληλες ερωτήσεις, αυτό είναι δυνατόν να συμβεί και στην περίπτωση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, όταν αυτά υποβάλλονται στην ακρόαση ιστοριών και καλούνται είτε να θέσουν είτε να απαντήσουν σε ερωτήσεις.

Καθοριστικός παράγοντας για την ανάπτυξη των γλωσσικών, αλλά και των νοητικών δεξιοτήτων των παιδιών της προσχολικής ηλικίας είναι ο εκπαιδευτικός και, γενικότερα, ο ενήλικας ο οποίος αλληλεπιδρά με το παιδί. Στην ουσία, ο ρόλος αυτός είναι πρωταρχικός όσον αφορά τόσο στην ανάπτυξη του γραμματισμού, όσο και της φιλιαναγνωσίας από την προσχολική ηλικία. Τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός παιδιού είναι πολύ σημαντικά, αφού τα ερεθίσματα και οι εμπειρίες τους επηρεάζουν την μετέπειτα ζωή τους. Κατά την νηπιακή ηλικία ειδικότερα, τα παιδιά αποκτούν τις βάσεις για την εξέλιξή τους σχετικά με την ανάγνωση, αλλά και την κατανόηση του περιεχομένου του προφορικού και του γραπτού λόγου. Ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει βασικό ρόλο στην ενθάρρυνση τόσο των παιδιών όσο και των γονιών προκειμένου να έρχονται σε επαφή με το βιβλίο, καθώς η διαδικασία αυτή αποτελεί έναν αποτελεσματικό τρόπο που συντελεί στην πρόωμη γλωσσική ανάπτυξη (Κρασάκη, 2019: 1).

Εκτός από τον νηπιαγωγό και την ανάγνωση ιστοριών στο πλαίσιο της προσχολικής τάξης, καθοριστικός είναι και ο ρόλος των γονέων, οι οποίοι βοηθούν με ποικίλους τρόπους τα παιδιά μέσα από την αφήγηση και την ανάγνωση ιστοριών σε αυτά. Η απόλαυση που τους παρέχει η διαδικασία αυτή είναι μεγάλη, ενώ είναι ακόμη, σημαντικό το γεγονός ότι το παιδί περνά δημιουργικό χρόνο μαζί με τους γονείς, μαθαίνοντας και διασκεδάζοντας, κάτι που συσφίγγει και τις μεταξύ τους σχέσεις. Βέβαια, ίσως το πιο σημαντικό αποτέλεσμα που προκύπτει από τη διαδικασία αυτή είναι η γλωσσική, γνωστική και νοητική ανάπτυξη των παιδιών μέσα από τις ιστορίες, είτε οι γονείς τις αφηγούνται είτε τις διαβάζουν μέσα από το βιβλίο (Οικονομίδης, 2003: 209).

4. Ανασκόπηση σχετικών ερευνών

Η διερεύνηση θεμάτων που αφορούν στην κατανόηση του περιεχομένου ποικίλων κειμένων από παιδιά προσχολικής ηλικίας αποτελεί ένα θέμα το οποίο απασχολεί σήμερα σε μεγάλο βαθμό τη διεθνή ερευνητική κοινότητα, ωστόσο, θεωρούμε ότι δεν έχουν ακόμη διερευνηθεί σε μεγάλο βαθμό όλες οι διαστάσεις του πολυδιάστατου αυτού θέματος (Παναγιωτίδης, 2019; Γκόρια, 2014; Χατζησαββίδης, 2007; Wright, 2007; Walsh, 2006 κ.ά.). Για τον λόγο αυτό, επιλέγουμε να μελετήσουμε την κατανόηση περιεχομένου λογοτεχνικών κειμένων από παιδιά της προσχολικής ηλικίας, συγκεκριμένα, παιδιά που φοιτούν στα προνήπια και στα νήπια. Στο παρόν κεφάλαιο, παρουσιάζονται κάποιες από τις βασικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί πάνω στο πεδίο αυτό.

Η Γκόρια (2014) διερεύνησε την κατανόηση και την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων στην προσχολική ηλικία και, πιο συγκεκριμένα, την περίπτωση των χαρτών, που είναι πολυτροπικά κείμενα με τυπική δομή και μεταδίδουν χωρικές πληροφορίες με την παρουσίαση οπτικού υλικού. Πιο συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε ποιοτική έρευνα, με συμμετέχοντες παιδιά της προσχολικής ηλικίας που φοιτούν στα νήπια και στα προνήπια από την περιοχή του νομού Μαγνησίας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα νήπια επιτελούν αναγνωστικές πράξεις με τα οπτικά σημεία, κατά τις οποίες εναλλάσσονται σε ρόλο θεατή και δημιουργού. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η ανάγνωση των οπτικών σημείων από παιδιά προσχολικής ηλικίας διέπεται από κοινά χαρακτηριστικά που αποτυπώνονται στις παραγωγές τους και ταυτόχρονα υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς που καθορίζουν το είδος και το εύρος των ερμηνειών και των νοημάτων που τελικά θα παραχθούν. Ταυτόχρονα, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας δείχνουν να αναλαμβάνουν συγκεκριμένες στρατηγικές κατανόησης και παραγωγής νοήματος, οι οποίες είναι αλληλένδετες με τους περιορισμούς και τα χαρακτηριστικά της ανάγνωσης οπτικών σημείων από τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Επιπλέον, αποδείχθηκε ότι συγκεκριμένοι παράγοντες μετριαίνουν την επίδραση αυτών των περιορισμών και βελτιώνουν την αποτελεσματικότητα των σημείων, όσον αφορά την επιτυχή μετάδοση του νοήματος που εμπεριέχουν. Τέλος, τα παιδιά της νηπιακής ηλικίας αναδεικνύονται ως ικανοί παραγωγοί νοήματος με την αξιοποίηση των διαθέσιμων σημειωτικών πόρων.

Ο Παναγιωτίδης (2019) διεξήγαγε έρευνα, ώστε να μελετήσει το είδος του αφηγητή σε εικονογραφημένα παιδικά βιβλία που έχουν ως θέμα το προσφυγικό, μέσα

από τις απόψεις των παιδιών δημοτικού. Η έρευνα που διεξήχθη περιελάμβανε πέντε φάσεις, κατά τις οποίες αξιοποιήθηκαν διαφορετικές μέθοδοι και ερευνητικά εργαλεία. Η πρώτη φάση περιλάμβανε την ακρόαση από τα παιδιά ιστοριών από εικονογραφημένα παιδικά βιβλία με θέμα τον πρόσφυγα, κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Γλώσσας. Η δεύτερη φάση περιλάμβανε τη συμπλήρωση ερωτηματολογίου από τα παιδιά. Η τρίτη φάση περιλάμβανε παρεμβάσεις όσον αφορά στα είδη του αφηγητή σε βιβλία. Η τέταρτη φάση περιλάμβανε την ακρόαση μιας δεύτερης ιστορίας αυτούσιας, αλλά και μιας αλλαγμένης ως προς το πρόσωπο που αφηγείται την ιστορία, και η πέμπτη φάση περιλάμβανε τη συμπλήρωση του ίδιου ερωτηματολογίου από τα παιδιά. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταγράφηκαν, κατηγοριοποιήθηκαν και παρατίθενται παρακάτω στην παρούσα εργασία. Ειδικότερα, μελετήθηκαν οι απόψεις για τον αφηγητή αλλά και οι προτιμήσεις των παιδιών στο πρόσωπο του αφηγητή σε εικονογραφημένα παιδικά βιβλία με θέμα τον πρόσφυγα. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως οι μαθητές προτιμούν σε μεγάλο βαθμό την ιστορία να την αφηγείται ο βασικός ήρωας της ιστορίας στο πρώτο ενικό πρόσωπο. Μέσα από τα αποτελέσματα αυτά, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα συγγραφής ανάλογων βιβλίων στο πρώτο ενικό πρόσωπο, καθώς αυτές είναι οι προτιμήσεις των αναγνωστών στους οποίους απευθύνονται τα βιβλία αυτά.

Ο Χατζησαββίδης (2007) ασχολήθηκε με τον γλωσσικό γραμματισμό και την παιδαγωγική του γραμματισμού, μελετώντας τις θεωρητικές συνιστώσες και τα δεδομένα τα οποία προκύπτουν μέσα από τη διδακτική πράξη. Πρόκειται για ανακοίνωση του ερευνητή και ακαδημαϊκού, η οποία αναφέρεται στην εξέλιξη του όρου γλωσσικός γραμματισμός (ή αλφαβητισμός) από το 19^ο αιώνα μέχρι σήμερα και διατυπώνονται οι βασικοί ορισμοί. Έπειτα, αναλύεται η μετάβαση από αυτήν την έννοια στην παιδαγωγική του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών και παρουσιάζονται οι βασικές θεωρητικές συνιστώσες που αφορούν την προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση (έννοια του κειμένου, είδος λόγου, πολυτροπικότητα κ.ά.). Με βάση το θεωρητικό πλαίσιο, στο δεύτερο μέρος της ανακοίνωσης παρουσιάζονται δεδομένα που προέρχονται είτε από θεσμικά κείμενα της ελληνικής εκπαίδευσης (Α.Π., εγχειρίδια κ.ά.) είτε από διδασκαλίες εκπαιδευτικών, τα οποία δίνουν σημαντικές πληροφορίες πάνω στα θέματα αυτά.

Ο Wright (2007) διερεύνησε θέματα που αφορούν στην αλληλεπίδραση των παιδιών με κείμενα οπτικοακουστικού τύπου, καθώς και την κατανόηση του

περιεχομένου τους από αυτά. Η επαφή και η αλληλεπίδραση των παιδιών με ποικίλα κείμενα και το περιεχόμενό τους αποτελεί μία σύνθετη και σημαντική διαδικασία, κατά την οποία αναπτύσσονται δεξιότητες σωματικές, νοητικές και ψυχοκοινωνικές. Τα κείμενα με τα οποία έρχονται σε επαφή τα παιδιά περιλαμβάνουν λεκτικό και εικονικό περιεχόμενο, μέσα από το οποίο αλληλεπιδρούν, επικοινωνούν και διαμορφώνουν την πραγματικότητα, μέσα από τη γνώση, αλλά και τη φαντασία τους. Μάλιστα, πολύ σημαντική και επωφελής θεωρείται η επαφή των παιδιών με διαδραστικά κείμενα, τα οποία είναι πιο εύκολο να κατανοηθούν από τα μικρά παιδιά. Ο ερευνητής εστιάζει την κατανόηση του περιεχομένου των αφηγηματικών κειμένων από τα παιδιά και στις διαφορές που αυτά έχουν όταν μετασκευαστούν σε κινηματογραφικά κείμενα, με έμφαση στην πλοκή και στους χαρακτήρες.

Η Walsh (2006) διερεύνησε την κατανόηση του περιεχομένου κειμένων με λεκτικό, οπτικό και πολυτροπικό περιεχόμενο. Τα πολυτροπικά κείμενα και η εικόνα αποτελούν σημαντικά στοιχεία των αφηγηματικών κειμένων, ιδίως όταν πρόκειται για την προσχολική και προσχολική ηλικία, καθώς τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν περισσότερα ερεθίσματα και να λάβουν βιωματική μάθηση. Πρόκειται για άρθρο που αποτελεί αναδημοσίευση ενός παλαιότερου με συναφές θέμα και εξετάζει τις διαφορές μεταξύ της ανάγνωσης κειμένων που βασίζονται σε έντυπα και πολυτροπικά κείμενα, στο πλαίσιο των πρακτικών γραμματισμού. Το υλικό πάνω στο οποίο διεξάγεται η έρευνα αποτελεί ένα μυθιστόρημα, ένα εικονογραφημένο βιβλίο και ένας διαδικτυακός τύπος, μέσα από την αξιοποίηση των οποίων εξετάζονται ομοιότητες και διαφορές ως προς την πρόσληψη του περιεχομένου τους από τους αναγνώστες.

Οι Gable et al. (2012) μελέτησαν τις ενδεδειγμένες και αποδεδειγμένα αποτελεσματικές μέσα από έρευνα στρατηγικές μέσα από τις οποίες είναι δυνατόν να βελτιωθεί η κατανόηση περιεχομένου κειμένων των μαθητών και, πιο συγκεκριμένα, μαθητών οι οποίοι αντιμετωπίζουν μαθησιακές δυσκολίες. Οι μαθησιακές δυσκολίες αφορούν σε ένα πλήθος δεξιοτήτων νοητικών και γνωστικών, ενώ οι περισσότερες αφορούν στο γλωσσικό πεδίο, στην ανάπτυξη και κατανόηση του προφορικού και του γραπτού λόγου. Οι μελετητές εντόπισαν πλήθος νέων στρατηγικών που ενδείκνυνται σήμερα στο σύγχρονο σχολείο για τη βελτίωση της κατανόησης κειμένων σε μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες, στρατηγικές οι οποίες έχουν σχεδιαστεί και προταθεί μέσα από η σύγχρονη ερευνητική δραστηριότητα. Στόχος των εκπαιδευτικών αποτελεί η

ανάπτυξη δεξιοτήτων των μαθητών να αντλούν και να αποδίδουν σημασία στο κείμενο κατά την επαφή και αλληλεπίδρασή τους με αυτό. Ένα από τα ευρήματα είναι ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ της αποκωδικοποίησης και της κατανόησης κειμένου. Επιπλέον, η κατανόηση κειμένου είναι μία από τις πιο κριτικές δεξιότητες τις οποίες οι μαθητές είναι ανάγκη να έχουν για να είναι επιτυχημένοι στο σχολείο και να έχουν καλή παρουσία στη σχολική τάξη και, για τον λόγο αυτό, δίνεται βάρος στην εύρεση καινοτόμων και αποτελεσματικών στρατηγικών.

Με βάση τον Richardson (2010), ο οποίος ασχολήθηκε με τα μειονεκτήματα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων όσον αφορά την κατανόηση κειμένων, οι δεξιότητες κατανόησης και οι στρατηγικές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται σήμερα είναι ποικίλες και διαθέτουν εύρος, ωστόσο, θεωρούνται επιφανειακές και δεν εμβαθύνουν. Πιο συγκεκριμένα, η δομή των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων δεν έχει συνοχή, γεγονός που έχει ως συνέπεια οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί να μην γνωρίζουν πώς οι δεξιότητες και οι στρατηγικές συνδέονται μεταξύ τους ή πώς καθιστούν τους μαθητές καλύτερους αναγνώστες. Επίσης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν παρέχει αρκετές πρακτικές για εκμάθηση και διδασκαλία δεξιοτήτων και αυτό θέτει σε κίνδυνο αδύναμους αναγνώστες, όπως οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες. Τέλος το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν παρέχει σαφή υποστήριξη στους μαθητές, ώστε να μπορέσουν να μάθουν αυτές τις δεξιότητες.

Μέσα από άλλη έρευνα, η οποία αφορούσε στις ικανότητες των εκπαιδευτικών στην ανάπτυξη της κατανόησης των μαθητών, (Aliakbari & Sadeghbaghighi, 2013) διαπιστώθηκε ότι υπάρχει ανεπαρκής κατάρτιση των εκπαιδευτικών όσον αφορά στην κριτική σκέψη. Πολλοί από τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι συμμετείχαν στην έρευνα ήταν απροετοίμαστοι ως προς τη διδασκαλία δεξιοτήτων κριτικής σκέψης. Πιο συγκεκριμένα διακρίνονταν από έλλειψη γνώσεων στο τι είναι κριτική σκέψη και πώς μπορούν να την προωθήσουν στους μαθητές τους. Τέλος κάποιοι ανέφεραν ότι δεν είναι πρόθυμοι να διδάξουν καινούριες στρατηγικές ίσως γιατί δυσκολεύονταν να αλλάξουν τη διδακτική τους και να εφαρμόσουν κάτι καινούριο. Η κριτική σκέψη αποτελεί βασική δεξιότητα η οποία συνδέεται άμεσα με την αλληλεπίδραση των αναγνωστών με τα κείμενα και με την κατανόηση των περιεχομένων τους.

Τις στρατηγικές κατανόησης του κειμένου, καθώς και τους παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή μελέτησε και ο Hansen (2016). Στη μελέτη την οποία πραγματοποίησε, αναφέρθηκε σε παράγοντες όπως η κίνηση του ενδιαφέροντος των

μαθητών, η δομή και η συνοχή του κειμένου, το θέμα, η σύνθεση και το περιεχόμενό του, που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κατανόησή του. για τον λόγο αυτό, οι παράγοντες αυτοί θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των διάφορων εκπαιδευτικών στρατηγικών και προγραμμάτων. Έτσι, προτείνεται η επιλογή θεμάτων που είναι ευχάριστα στους μαθητές, καθώς και η διαμόρφωση ενός γενικότερου ευχάριστου κλίματος κατά την επαφή των μαθητών με τα κείμενα για την πιο βαθιά αλληλεπίδρασή τους με αυτά. Ακόμη, είναι σημαντικό οι μαθητές να έρχονται σε επαφή με διαφορετικά είδη κειμένων, ώστε να εξοικειώνονται όλο και περισσότερο με αυτά.

B. Ερευνητικό μέρος

Το δεύτερο μέρος της μελέτης περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, την παρουσίαση και συζήτηση των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιείται. Ο σχεδιασμός της έρευνας αποτελεί βασικό βήμα για την πραγματοποίησή της, καθώς θα πρέπει να υπάρχει σαφήνεια ως προς τους σκοπούς και τα ερωτήματα τα οποία θα πρέπει να απαντώνται, τα εργαλεία και το υλικό το οποίο χρησιμοποιείται, καθώς και στα βήματα της ερευνητικής διαδικασίας. Επίσης, είναι σημαντικό να επισημαίνονται οι κανόνες δεοντολογίας οι οποίοι υιοθετούνται, καθώς και να σχολιάζονται ζητήματα που αφορούν στην αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας (Cresswell, 2016: 265; Bryman, 2016: 150).

Έπειτα από τον σχεδιασμό της έρευνας, είναι σημαντικό να παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, με άλλα λόγια, τα δεδομένα τα οποία έχουν συλλεχθεί μέσα από τη διενέργειά της. Η παρουσίαση και η ανάλυση των αποτελεσμάτων αποτελεί το βασικό κομμάτι του ερευνητικού μέρους μίας μελέτης και αυτό μέσα από το οποίο θα εξαχθούν τα περισσότερα συμπεράσματα, αλλά και οι προτάσεις για μελλοντική διερεύνηση. Ο σχεδιασμός και τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται και αναλύονται στα δύο επόμενα κεφάλαια.

5. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Η περιγραφή και παρουσίαση του μεθοδολογικού πλαισίου μίας έρευνας αποτελεί βασικό της μέρος, καθώς δίνει σημαντικές πληροφορίες για τους σκοπούς, τα ερωτήματα στα οποία φιλοδοξεί να απαντήσει, καθώς και τον τρόπο με τον οποίον πρόκειται να διεξαχθεί. Στο παρόν κεφάλαιο, διατυπώνονται ο σκοπός, τα ερευνητικά ερωτήματα, ενώ παρουσιάζεται η μεθοδολογία και τα εργαλεία συλλογής και ανάλυσης δεδομένων. Επίσης, παρουσιάζεται η ερευνητική διαδικασία, ενώ τίθενται ζητήματα δεοντολογίας, αξιοπιστίας και εγκυρότητας της έρευνας.

5.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η διατύπωση του σκοπού και των ερευνητικών ερωτημάτων σε μία έρευνα, είτε ποσοτική είτε ποιοτική, αποτελεί την αρχή για τον σχεδιασμό της. Ο ερευνητικός σκοπός αναδεικνύει την κύρια κατεύθυνση την οποία πρόκειται να ακολουθήσει ο ερευνητής και δίνει το βασικό θέμα με το οποίο πρόκειται να ασχοληθεί. Εκτός από τον ερευνητικό σκοπό, θα πρέπει να διατυπώνονται και επιμέρους στόχοι, με βάση τους οποίους θα διατυπωθούν τα ερευνητικά ερωτήματα. Τα ερευνητικά ερωτήματα

καταδεικνύουν τις βασικές κατευθύνσεις τις οποίες ακολουθεί μία έρευνα και οριοθετεί το θέμα του ερευνητικού σκοπού (Cresswell, 2016: 111).

Το αντικείμενο ενασχόλησης στην παρούσα έρευνα είναι το είδος του αφηγητή σε ιστορίες που αναφέρονται σε παιδικά βιβλία προσχολικής ηλικίας. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο το είδος του αφηγητή επηρεάζει την κατανόηση του περιεχομένου μιας ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και να αντλήσει και πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με το είδος του αφηγητή και τον τρόπο με τον οποίον αυτό επηρεάζει την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων από τα παιδιά. Κάποιοι επιμέρους στόχοι για την παρούσα μελέτη είναι οι εξής:

- Η διερεύνηση των διαφορών όσον αφορά στην κατανόηση του θέματος και της πλοκής της ιστορίας, ως προς την πλοκή, τους χαρακτήρες και, γενικότερα, το περιεχόμενο.
- Η διερεύνηση του ρόλου του είδους του αφηγητή στην κατανόηση του χρόνου και της χρονικής εξέλιξης της ιστορίας
- Η διερεύνηση των διαφορών μεταξύ πρωτοπρόσωπης και τριτοπρόσωπης αφήγησης ως προς την αντίληψη των παιδιών για τους ήρωες, τις σχέσεις μεταξύ τους και τη δράση τους.

Με βάση τον ερευνητικό σκοπό και τους παραπάνω στόχους, το κεντρικό ερευνητικό ερώτημα που διατυπώνεται είναι εάν και σε ποιο βαθμό το είδος του αφηγητή επηρεάζει την κατανόηση του περιεχομένου μιας ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ωστόσο, για την οριοθέτηση των θεμάτων τα οποία θα διερευνηθούν, καθώς και για την κατεύθυνση την οποία θα έχει η εν λόγω έρευνα, διατυπώνουμε και τα ακόλουθα ερωτήματα, τα οποία αφορούν στην κατανόηση βασικών αφηγηματικών στοιχείων ενός κειμένου.

Ανάλογα με το είδος του αφηγητή, δηλαδή αν είναι πρωτοπρόσωπος ή τριτοπρόσωπος, ήτοι, ανάλογα με το πρόσωπο το οποίο χρησιμοποιεί, τα ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώνονται ως εξής:

- Υπάρχει διαφορά στην κατανόηση του θέματος και της πλοκής της ιστορίας;
- Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο και η αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο επηρεάζει την κατανόηση του χρόνου –της χρονικής εξέλιξης μιας ιστορίας;

- Υπάρχει διαφορά μεταξύ πρωτοπρόσωπης και τριτοπρόσωπης αφήγησης ως προς την αντίληψη των παιδιών για τους ήρωες, τις σχέσεις μεταξύ τους και τη δράση τους;

Στα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε μέσα από τη διεξαγωγή της έρευνας, υιοθετώντας συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο το οποίο έχει επιλεγεί ως καταλληλότερο για την άντληση των περισσότερων δυνατών πληροφοριών, αλλά και την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της έρευνας.

5.2 Μεθοδολογία

Η επιλογή της μεθόδου, για την διερεύνηση ενός ερευνητικού αντικειμένου, αποτελεί ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για τον ερευνητή και την ίδια την έρευνα. Η μέθοδος που θα ακολουθηθεί στην παρούσα έρευνα είναι η ποιοτική. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις της ποιοτικής έρευνας είναι η συλλογή των δεδομένων από τους συμμετέχοντες, κυρίως μέσα από συνεντεύξεις, αλλά και από τη μέθοδο της παρατήρησης, οι οποίοι δρουν και εκφράζονται στο φυσικό τους περιβάλλον. Αυτό σημαίνει ότι οι συνθήκες μέσα στις οποίες πραγματοποιείται η έρευνα δεν είναι τεχνητές και, επομένως, κατά τη διεξαγωγή της, είναι δυνατόν να επιδρούν διάφοροι περιβαλλοντικοί παράγοντες. Η διεξαγωγή της έρευνας σε πραγματικό περιβάλλον αποτελεί θετικό στοιχείο, καθώς προσδίδει σε αυτή αυθεντικότητα (Cresswell, 2016: 68).

Σκοπός της ποιοτικής έρευνας είναι να ανακαλύψει τις αιτίες της αλλαγής των κοινωνικών φαινομένων μέσα από υποκειμενικές θέσεις και απόψεις, στάσεις και συμπεριφορές. Επίσης, η συγκεκριμένη μέθοδος αποβλέπει στην εξήγηση των κοινωνικών φαινομένων, μέσα από τις υποκειμενικές θέσεις των συμμετεχόντων, καθώς και στην κατανόηση του περιεχομένου τους, χωρίς όμως τα αποτελέσματα να είναι δυνατόν να γενικευθούν. Συνεπώς, στόχος της ποιοτικής έρευνας δεν είναι η γενίκευση ή, με άλλα λόγια, η διατύπωση γενικών αρχών, αλλά η κατανόηση υποκειμενικών φαινομένων. Αυτό σημαίνει ότι μία ποιοτική έρευνα είναι δυνατόν να καταλήξει σε συμπεράσματα τα οποία είναι σχετικά, αλλά χρήσιμα για την ήδη υπάρχουσα γνώση. Η θεωρία στην εμπειρική έρευνα είναι σημαντική, καθώς είναι απαραίτητη η εφαρμογή του κριτηρίου της επιστημονικής λογικής, δηλαδή τι βλέπουμε και όχι τι πρέπει να δούμε. Η ποιοτική έρευνα δεν βασίζεται σε αριθμητικά δεδομένα ή χαρακτηριστικά περιπτώσεων ή υποκειμένων που δείχνουν την σύνδεση μεταξύ της

κοινωνικής πραγματικότητας και θεωρίας, αλλά σε δεδομένα κυρίως λεκτικά και υποκειμενικά (Cresswell, 2016: 204; Babbie, 2011; Robson, 2007: 42).

Τα κοινωνικά φαινόμενα, κατά τη διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας, εξετάζονται μέσα από μεταβλητές που τα εκλαμβάνουν ως εξωτερικά χαρακτηριστικά. Τα στοιχεία/δεδομένα (data) δεν απαιτείται να είναι αντικειμενικά, αλλά θα πρέπει, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, να μην επηρεάζονται από τις προσωπικές θέσεις και αντιλήψεις του ερευνητή. Βέβαια, η επίτευξη της επιστημονικής αντικειμενικότητας αποτελεί ιδεατό μάλλον παρά πραγματικότητα, καθώς ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει εξολοκλήρου τη δική του, προσωπική αντικειμενικότητα. Επίσης, τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται δεν απαιτείται να μπορούν να αποδειχθούν και από άλλους και να είναι ελεγχόμενα και οργανωμένα, καθώς σε αντίστοιχες ποιοτικές έρευνες, είναι δυνατόν να διαφοροποιούνται σημαντικά, εξαιτίας διάφορων παραγόντων. Η ποιοτική ανάλυση χρησιμοποιείται στον επιστημονικό και ιδιωτικό χώρο, κυρίως στις κοινωνικές και παιδαγωγικές επιστήμες, με σκοπό την περιγραφή, την ανάλυση και την εξήγηση φαινομένων (Cresswell, 2016; Babbie, 2011; Robson, 2007).

Η ερευνητική στρατηγική η οποία υιοθετείται για τη διεξαγωγή της παρούσας ποιοτικής έρευνας είναι η μελέτη περίπτωσης. Η μελέτη περίπτωσης επιλέγεται όταν το ενδιαφέρον είναι επικεντρωμένο σε μία συγκεκριμένη κατάσταση. Η περίπτωση είναι σκόπιμη, με χωροχρονικά όρια και δική της ταυτότητα, ενώ συνήθως αναφέρεται σε ανθρώπους, ομάδες, προγράμματα, εκπαιδευτικά ιδρύματα και φορείς (Robson, 2007).

Η μελέτη περίπτωσης (case study) ονομάζεται και περιπτωσιολογική μελέτη και αποτελεί μία συνήθη στρατηγική για τη διεξαγωγή κοινωνικών και εκπαιδευτικών ερευνών. Εφόσον μελετάται συγκεκριμένη περίπτωση δείγματος ή φαινομένου, σε πολλές περιπτώσεις, τα αποτελέσματα μίας τέτοιας μελέτης δεν θα πρέπει να γενικεύονται, παρόλο που σε αυτό, διαδραματίζουν ρόλο και άλλα στοιχεία, όπως η μεθοδολογία της έρευνας και τα ερευνητικά εργαλεία τα οποία χρησιμοποιούνται. Οι πηγές δεδομένων οι οποίες αξιοποιούνται στις μελέτες περίπτωσης είναι ποικίλες, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι έγγραφα, καταγραφές αρχείων, απαντήσεις συνεντεύξεων, δεδομένα που προκύπτουν από άμεση ή από συμμετοχική παρατήρηση, καθώς και φυσικά τεχνουργήματα (Yin, 2003: 17).

Η διεξαγωγή μελετών περίπτωσης περιλαμβάνει κατά κανόνα τρία στάδια. Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει τη συγκέντρωση των πρωτογενών δεδομένων μέσα από τη χρήση του κατάλληλου ερευνητικού εργαλείου. Κατά το δεύτερο στάδιο, διαμορφώνεται η εγγραφή της περίπτωσης, μέσα από την οργάνωση, την ταξινόμηση και την επεξεργασία των συλλεχθέντων δεδομένων. Τέλος, πραγματοποιείται η συγγραφή της αφήγησης της μελέτης περίπτωσης. Η μελέτη περίπτωσης, σε γενικές γραμμές, θεωρείται ιδιαίτερα χρήσιμη στην έρευνα και, ειδικότερα, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες εξετάζονται δεδομένα σε μικροοικονομικό επίπεδο ή που υπάρχει δυσκολία να επιτευχθεί ένας μεγάλος αριθμός δείγματος (Yin, 2003: 17). Στην περίπτωσή μας, η ομάδα η οποία διερευνάται είναι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, νηπίων και προνηπίων.

5.3 Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Το μεθοδολογικό εργαλείο θα είναι η προσωπική δομημένη συνέντευξη (Cresswell, 2016: 157). Αυτό το εργαλείο στοχεύει να οργανώσει μια σχέση προφορικής επικοινωνίας ανάμεσα στον συνεντευκτή και στον ερωτώμενο, ώστε να συλλεχθούν πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο ερευνώμενο κάθε φορά θέμα. Ως προς το σκοπό και το θέμα της η συνέντευξη μοιάζει με το ερωτηματολόγιο αφού και στα δύο εργαλεία ο ερευνητής θέτει μια σειρά συγκεκριμένων ερωτήσεων με στόχο να συλλέξουμε πληροφορίες για το ερευνώμενο θέμα, όμως η βασική τους διαφορά είναι στο ζήτημα της επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και εξεταζόμενου (Bryman, 2016: 514).

Στην παρούσα έρευνα τα νήπια και τα προνήπια θα ήταν φύσει αδύνατον να συμπληρώσουν ερωτηματολόγιο μόνα τους, οπότε εκ των πραγμάτων προτιμάται η πλήρης δομημένη συνέντευξη. Οι ερωτήσεις τίθενται με την ίδια σειρά και με την ίδια διατύπωση σε όλους και δεν μπορούν να προστεθούν νέες ερωτήσεις κατά την διεξαγωγή της συνέντευξης, εκτός αν αυτές είναι διευκρινιστικές σε σχέση με το νόημα των απαντήσεων του ερωτώμενου. Σε μια πλήρως δομημένη συνέντευξη οι ερωτήσεις μπορούν να συγκριθούν στοιχείο προς στοιχείο, δεδομένου ότι η διαδικασία είναι ίδια για όλους καθιστώντας έτσι την αξιοπιστία των δεδομένων υψηλή, την εγκυρότητα των ερωτήσεων μεγάλη και την ανάλυση των συλλεχθέντων στοιχείων πιο βαθιά (Παρασκευόπουλος, 1993; Bryman, 2016).

5.4 Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων

Όσον αφορά την συλλογή δεδομένων θα γίνει με ποιοτική θεματική ανάλυση περιεχομένου, ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και να καταλήξουμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Τα αποτελέσματα προσδοκούμε να μας δώσουν απαντήσεις τόσο στο κεντρικό όσο και στα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα μας. Η θεματική ανάλυση περιεχομένου ενδείκνυται στην ποιοτική έρευνα, δεδομένου ότι τα δεδομένα τα οποία συλλέγονται δεν είναι μετρήσιμα, παρόλο που, στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι ερωτήσεις του ερευνητικού εργαλείου είναι δομημένες.

5.5 Δείγμα και ερευνητική διαδικασία

Το δείγμα μίας έρευνας αποτελεί τους συμμετέχοντες σε αυτή. Στη συγκεκριμένη έρευνα, το δείγμα προέρχεται από τον πληθυσμό των παιδιών προσχολικής ηλικίας, 4-6 ετών, τα οποία φοιτούν σε νηπιαγωγείο του Δήμου Βόλου. Στην παρούσα έρευνα, εφαρμόζεται σκόπιμη δειγματοληψία (Cresswell, 2015: 240). Ο συνολικός αριθμός του μαθητικού δυναμικού νηπιαγωγείου αυτού ήταν 48 παιδιά. Τα δύο ένα νήπιο και ένα προνήπιο εξαιρέθηκαν από το δείγμα γιατί σε αυτά έγινε πιλοτική συνέντευξη. Τα 2 παιδιά έλειπαν καθόλη τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας και 2 γνώριζαν πολύ καλά τον μύθο, οπότε αυτά δεν συμπεριλήφθηκαν στο δείγμα. Ακόμα δύο από τους μαθητές ήταν άτομα με ιδιαίτερες ανάγκες και εκ των πραγμάτων δεν μπορούσαν να συμμετάσχουν. Συνεπώς 40 παιδιά νηπιακής ηλικίας (4-6 ετών) από νηπιαγωγείο ημιαστικής περιοχής του Δήμου Βόλου αποτέλεσαν το δείγμα που απαρτίζει τις δύο ομάδες (ομάδα ελέγχου και πειραματική ομάδα). Τα 16 από αυτά φοιτούν στα νήπια και τα 24 στα προνήπια και είναι κορίτσια και αγόρια. Επιδιώχθηκε κατά το δυνατόν η σύνθεση των ομάδων να έχει μια σχετική ισοδυναμία ως προς το φύλο και την ηλικία. Έτσι, έχουμε μία ομάδα 8 νηπίων και μία 12 προνηπίων, που απαντούν σε ερωτήσεις για την πρωτοπρόσωπη ιστορία και αντίστοιχα, μία ομάδα 8 νηπίων και μία 12 προνηπίων, που απαντούν σε ερωτήσεις για την τριτοπρόσωπη ιστορία.

Η ερευνητική διαδικασία που ακολουθήθηκε είναι η πειραματική. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά χωρίστηκαν σε δυο ομάδες, την ομάδα Ελέγχου και την Πειραματική ομάδα

Στην Α ομάδα (ομάδα ελέγχου) διαβάστηκε ο επιλεγμένος μύθος σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση.

Στην Β ομάδα (Πειραματική ομάδα) επαναλήφθηκε ο ίδιος μύθος διασκευασμένος σε τριτοπρόσωπη αφήγηση.

Σε κάθε παιδί της κάθε ομάδας έγιναν οι ίδιες ακριβώς ερωτήσεις οι οποίες σχετίζονταν με τα ερευνητικά ερωτήματα πχ- Πως αρχίζει η ιστορία; Τι έγινε μετά; Που πήγε ο ήρωας αφού.. , Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής;(χαρακτήρες).

Οι συνεντεύξεις ηχογραφήθηκαν, επομένως, υπέστησαν ψηφιακή καταγραφή. Επιπλέον, πριν ξεκινήσουν οι προγραμματισμένες συνεντεύξεις, πραγματοποιήθηκε πιλοτική συνέντευξη για να βεβαιωθεί η ερευνήτρια για την καταλληλότητα των ερωτήσεων της έρευνας. Η πιλοτική συνέντευξη πραγματοποιήθηκε σε άτομα εκτός του δείγματος. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, η νηπιαγωγός κρατούσε και σημειώσεις συμπληρωματικά. Ακολούθησε απομαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και η θεματική ανάλυση των δεδομένων.

5.6 Ζητήματα δεοντολογίας, αξιοπιστίας και εγκυρότητας

Όπως έχει προαναφερθεί, για την αξιοπιστία, την εγκυρότητα, αλλά και την ηθική μίας έρευνας, είναι σημαντικό να τηρούνται συγκεκριμένοι κανόνες και να υιοθετούνται συγκεκριμένες αρχές δεοντολογίας. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την ισχύ, τη νομιμότητα της, για τη δυνατότητα γενίκευσης των δεδομένων της και, γενικότερα, για την εξασφάλιση μίας σημαντικής αξίας της έρευνας.

Η συγκεκριμένη έρευνα χρησιμοποιεί ως δείγμα παιδιά προσχολικής ηλικίας, κάτι που καθιστά την διατήρηση ηθικών αρχών και αξιών ακόμη πιο επιτακτική, καθώς πρόκειται για ανήλικους συμμετέχοντες. Ένας βασικός κανόνας δεοντολογίας είναι, λοιπόν, η συναίνεση των γονέων ή των κηδεμόνων για τη συμμετοχή των παιδιών στην έρευνα. Στο πλαίσιο αυτό, οι γονείς και κηδεμόνες καλούνται να συμπληρώσουν δήλωση συναίνεσης, η οποία θα επιτρέπει στην ερευνήτρια να προχωρήσει στη διεξαγωγή της έρευνας. Επιπλέον, η ερευνήτρια θα πρέπει να εξασφαλίσει την αναλυτική ενημέρωση των γονέων και των κηδεμόνων όσον αφορά το θέμα και τους σκοπούς της έρευνας, αλλά και τα βήματα της ερευνητικής διαδικασίας. Από την άλλη πλευρά, η ερευνήτρια θα πρέπει να εγγυηθεί ότι τα δεδομένα της έρευνας δεν θα χρησιμοποιηθούν για άλλους σκοπούς και με άλλους τρόπους. Τέλος, για την πλήρη εξασφάλιση της ηθικής της έρευνας, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων, ώστε να προστατεύονται τα προσωπικά τους δεδομένα.

Γενικότερα, οι δεοντολογικοί κανόνες που αφορούν στην έρευνα με παιδιά οφείλουν να συντάσσονται βάσει των ακόλουθων παραμέτρων (SERA, 2005).

- Οι ικανότητες, οι αντιλήψεις και τα πλαίσια αναφοράς των παιδιών είναι πιθανόν να διαφέρουν από των ενηλίκων, ως συνέπεια της ηλικίας τους, του αναπτυξιακού τους σταδίου κ.ο.κ.
- Τα παιδιά είναι δυνάμει ευάλωτα εκμετάλλευσης, κατά την αλληλεπίδρασή τους με τους ενήλικες, γι' αυτό υπάρχουν ειδικές ευθύνες των ενηλίκων απέναντι σε αυτά.
- Οι σχέσεις δύναμης ανάμεσα στον ενήλικα ερευνητή και το παιδί που συμμετέχει στην έρευνα είναι άνισες.
- Οι ενήλικες (γονείς, εκπαιδευτικοί ή άλλοι υπεύθυνοι για την παιδική φροντίδα), οι οποίοι μεσολαβούν στην επαφή του ερευνητή με το παιδί, οφείλουν να τηρούν τη δεοντολογία ως προς την ενημέρωση του παιδιού και τη συναίνεσή του για την εθελοντική συμμετοχή του στην έρευνα.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθούν και στοιχεία που αφορούν στην εξασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας της έρευνας. Έχει κατά καιρούς υποστηριχθεί ότι μία ποιοτική έρευνα υστερεί σε εγκυρότητα και αξιοπιστία από μία ποσοτική έρευνα, καθώς τα στοιχεία τα οποία συλλέγονται από αυτήν δεν είναι δυνατόν να γενικευθούν και δεν προκύπτουν από στατιστική ανάλυση. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικό οι ερευνητές να προσέξουν διάφορα πράγματα, ώστε να μην υπονομεύσουν το σημαντικότερο στοιχείο της εγκυρότητας. Ένα από τα στοιχεία τα οποία είναι δυνατόν να λειτουργούν ενισχυτικά προς την εγκυρότητα της έρευνάς τους είναι η μελέτη της ήδη υπάρχουσας βιβλιογραφίας και των διαθέσιμων ερευνητικών δεδομένων πάνω στο ίδιο θέμα με εκείνο που μελετά.

Η αξιοπιστία συνδέεται με τη συνέπεια ή την επανάληψη του εργαλείου μέτρησης και, για τον λόγο αυτό, θα πρέπει το εργαλείο, στη συγκεκριμένη περίπτωση η δομημένη συνέντευξη, να είναι ακριβές. Στις κοινωνικές επιστήμες έχουμε ερωτήματα και παρατηρήσεις τα οποία ως εργαλεία μέτρησης είναι μάλλον υποκειμενικά και οι γνώμες και η συμπεριφορά των ατόμων που μετράμε μεταβάλλεται συχνά, κάτι το οποίο αποτελεί έναν από τους περιορισμούς της έρευνας. Το ερωτηματολόγιο το οποίο, λοιπόν, θα χρησιμοποιηθεί κατά τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας θα πρέπει να αποφεύγει να περιέχει προσωπικές ή αξιολογικές ερωτήσεις οι οποίες θα ήταν δυνατόν να υπονομεύσουν την αξιοπιστία της έρευνας.

Όσον αφορά τη γενίκευση των αποτελεσμάτων, αυτό που θα πρέπει να παρατηρήσει κανείς είναι ότι, ειδικά στην ποιοτική έρευνα, χρειάζεται προσοχή, καθώς το δείγμα είναι μικρό και η δειγματοληψία είναι συχνά, όπως και στην παρούσα περίπτωση, σκόπιμη. Τα στοιχεία αυτά δεν βοηθούν ώστε το δείγμα να είναι αντιπροσωπευτικό, όπως συνήθως συμβαίνει με την ποσοτική έρευνα, η οποία χρησιμοποιεί μεγάλο δείγμα και συνηθίζει τη χρήση της τυχαίας δειγματοληψίας. Παρόλα αυτά, η αντικειμενικότητα του ερευνητή, καθώς και η ειλικρίνεια των συμμετεχόντων είναι δυνατόν να συμβάλουν στη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων μίας ποιοτικής έρευνας.

6.Αποτελέσματα

Στο κεφάλαιο αυτό, πραγματοποιείται η κυρίως ερευνητική διαδικασία, καθώς, αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, όπως αυτά προέκυψαν μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών του νηπιαγωγείου, ενώ, στη συνέχεια, τα αποτελέσματα αυτά αναλύονται και σχολιάζονται, ώστε να εξαχθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα.

6.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν μέσα από τις απαντήσεις των μαθητών στις συνεντεύξεις παρουσιάζονται μέσα από τον οδηγό συνέντευξης ο οποίος χρησιμοποιήθηκε, με βάση τον οποίον τέθηκαν οι ερωτήσεις σε αυτά. Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων ταξινομούνται ανάλογα με το περιεχόμενό τους, ώστε να ακολουθήσει, στη συνέχεια, η θεματική ανάλυση περιεχομένου.

1. Πως σε λένε:

Τα παιδιά, στην ερώτηση αυτή, δίνουν το όνομά τους, ώστε να αισθανθούν άνετα και να ξεκινήσει ομαλά η συνέντευξη, ωστόσο, το όνομα αυτό δεν δίνεται στη δημοσιότητα, καθώς δεν το επιτρέπουν οι κανόνες δεοντολογίας. Η ερώτηση αυτή είναι εισαγωγική της συνέντευξης και παρέχει τα δημογραφικά δεδομένα των παιδιών, όπως το όνομα, το φύλο, η ηλικία και η ομάδα στην οποία συμμετέχουν.

2. Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες:

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	15	0	1
Προνήπια	22	1	1
Σύνολο	37	1	2

Νήπια- α' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν σωστά, ότι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας που άκουσαν ήταν το λιοντάρι και το ποντίκι.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, τα 7 από τα 8 παιδιά απάντησαν σωστά, ότι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας που άκουσαν ήταν το λιοντάρι και το ποντίκι. Ένα από τα παιδιά της ομάδας αυτής δεν απάντησε στην ερώτηση.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν σωστά, ότι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας που άκουσαν ήταν το λιοντάρι και το ποντίκι.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα περισσότερα παιδιά απάντησαν σωστά ότι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας είναι το λιοντάρι και το ποντίκι, ένα παιδί απάντησε ότι είναι μόνο το λιοντάρι, ενώ ακόμη ένα δεν θυμόταν την απάντηση.

3. Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

	Συνοπτική απάντηση	Αναλυτική απάντηση	Λάθος ή καθόλου απάντηση
Νήπια	10	6	0
Προνήπια	8	13	3
Σύνολο	18	19	3

Νήπια- α' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, 3 από τα παιδιά απάντησαν ότι εμφανίστηκε ένα ποντίκι, ενώ άλλα τρία ότι το ποντίκι γαργαλούσε το λιοντάρι στην ουρά. Επίσης, ένα παιδί απάντησε ότι το ποντίκι ξύπνησε το λιοντάρι κι ένα ακόμη ότι το ενόχλησε.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή απάντησαν όλα τα παιδιά της ομάδας, με δύο κυρίως τρόπους, έναν συνοπτικό, που αναφερόταν στην άφιξη του ποντικιού και έναν πιο αναλυτικό, που διευκρίνιζε ότι το λιοντάρι ένωσε το ποντίκι να του γαργαλά την ουρά.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Τα 12 παιδιά της ομάδας αναφέρθηκαν στην άφιξη του ποντικού στη σπηλιά του λιονταριού, ενώ πολλά από αυτά ανέφεραν ότι το ποντίκι γαργαλούσε την ουρά του λιονταριού και άλλα αναφέρθηκαν στο γεγονός ότι το ποντίκι πεινούσε.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα περισσότερα παιδιά, στην ερώτηση αυτή, απάντησαν ότι το λιοντάρι ένιωσε το ποντίκι να του γαργαλάει την ουρά του και ξύπνησε. 2 παιδιά απάντησαν ότι εμφανίστηκε ένα ποντίκι για να φάει, ένα αναφέρθηκε λεπτομερώς στην εμφάνιση του ποντικιού και στον τρόπο με τον οποίον ξύπνησε το λιοντάρι, ενώ ένα είπε ότι δεν θυμόταν.

4. Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού :

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	15	0	1
Προνήπια	22	1	1
Σύνολο	37	1	2

Νήπια- α' πρόσωπο

Και τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν με παρόμοιο τρόπο στη συγκεκριμένη ερώτηση, ότι το ποντίκι πεινούσε και μπήκε να αναζητήσει φαγητό.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, τα 7 από τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά για να βρει φαγητό, ενώ ένα μόνο παιδί δεν κατανόησε την αιτία της κίνησης του ποντικιού.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Τα 11 από τα 12 παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού για να αναζητήσει τροφή να φάει, ενώ ένα από αυτά παραδέχθηκε ότι δεν θυμόταν τον λόγο.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά εκτός από ένα απάντησαν ότι το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού αναζητώντας φαγητό, γιατί πεινούσε. Ένα μόνο παιδί δεν κατανόησε τον λόγο και απάντησε ότι πήγε στη σπηλιά για να κόψει τα σχοινιά.

5. Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι, όταν το έπιασε το λιοντάρι;

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	12	4	0
Προνήπια	21	3	0
Σύνολο	33	7	0

Νήπια- α' πρόσωπο

Ένα από τα παιδιά δεν κατανόησε το συγκεκριμένο σημείο και είπε πως η απάντηση του ποντικιού ήταν ότι ήθελε να φάει. Τα υπόλοιπα παιδιά αναφέρθηκαν στην παράκληση του ποντικιού να μην το φάει το λιοντάρι, καθώς και στην υπόσχεσή του να του ανταποδώσει τη χάρη αυτή.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Στην ερώτηση αυτή, τα 5 από τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν σωστά, ότι το ποντίκι ζήτησε από το λιοντάρι να το αφήσει να φύγει, ενώ δύο μάλιστα από αυτά, απάντησαν αναλυτικότερα, ότι του υποσχέθηκε μία χάρη. Άλλα δύο παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι ζήτησε φαγητό, ενώ ένα παιδί είπε ότι το ποντίκι είπε στο λιοντάρι ότι θα το βοηθήσει.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Τα 5 από τα 12 παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι το ποντίκι παρακάλεσε το λιοντάρι να μην το φάει, ενώ άλλα 3 παιδιά συμπλήρωσαν ότι υποσχέθηκε να του ανταποδώσει τη χάρη. 2 παιδιά απάντησαν ότι ζήτησε να το αφήσει, ένα ότι θα τον βοηθήσει και ένα απάντησε λανθασμένα ότι το ποντίκι ζήτησε να φάει.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα 4 παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι παρακάλεσε το λιοντάρι να το αφήσει, ενώ τα τρία επικεντρώθηκαν στο ότι ήθελε να φάει. Ένα από αυτά είπε ότι ζήτησε να μην το φάει κι ότι πεινούσε, ένα ότι γέλασε και ένα ακόμη ότι το ποντίκι είπε ευχαριστώ.

6. Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά:

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	16	0	0
Προνήπια	20	2	0
Σύνολο	38	2	0

Νήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά απάντησαν ότι το λιοντάρι άφησε το ποντίκι να φύγει, ενώ ένα από αυτά πρόσθεσε ότι πρώτα γέλασε.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Τα 7 από τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι το λιοντάρι άφησε το ποντίκι να φύγει, ενώ το ένα απάντησε ότι το λιοντάρι γέλασε και, σε βοηθητική ερώτηση, ότι τελικά το άφησε να φύγει.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά συμφώνησαν ότι το λιοντάρι άφησε το ποντίκι να φύγει, ενώ κάποια δυσκολεύτηκαν να διατυπώσουν την απάντησή τους. Πάντως όλες οι απαντήσεις ήταν ότι το άφησε ελεύθερο.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα 10 από τα 12 παιδιά της ομάδας απάντησαν σωστά ότι το λιοντάρι άφησε το ποντίκι να φύγει. Ένα από αυτά είπε ότι το ποντίκι έτρεξε και το λιοντάρι το κυνήγησε, ενώ ακόμη ένα πέρασε στην επόμενη σκηνή, όπου το λιοντάρι πιάνεται στην παγίδα.

7. Τι συνέβη στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος:

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν

Νήπια	15	0	1
Προνήπια	23	1	0
Σύνολο	38	1	1

Νήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά αναφέρθηκαν στη παγίδευση του λιονταριού στο δάσος. Κάποια από αυτά ανέφεραν τους κυνηγούς, που είχαν στήσει την παγίδα, άλλα την κατσίκα που άκουσε και έτρεξε το λιοντάρι και άλλα το γεγονός ότι η παγίδα ήταν σκεπασμένη με φύλλα.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Τα 7 από τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι το λιοντάρι έπεσε σε μία παγίδα, ενώ ένα από αυτά δεν θυμόταν τι είχε συμβεί στο λιοντάρι, μία μέρα στο δάσος.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά αναφέρθηκαν στη παγίδευση του λιονταριού στο δάσος. Κάποια από αυτά ανέφεραν τους κυνηγούς, που είχαν στήσει την παγίδα, άλλα την κατσίκα που άκουσε και έτρεξε το λιοντάρι και άλλα το γεγονός ότι η παγίδα ήταν σκεπασμένη με φύλλα. Μάλιστα, φαίνεται πως κάποια από τα παιδιά δυσκολεύτηκαν με τη διατύπωση, καθώς τους ήταν άγνωστο το λεξιλόγιο.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα παιδιά κατανόησαν το γεγονός ότι το λιοντάρι πιάστηκε στην παγίδα των κυνηγών, ενώ το διατύπωσαν καθένα με τον δικό του τρόπο. Κάποια παιδιά, στην ερώτηση αυτή, διηγήθηκαν όλα τα επόμενα γεγονότα ως το τέλος της ιστορίας, ενώ ένα παιδί είπε, λανθασμένα, ότι το λιοντάρι μπήκε στη σπηλιά.

8. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα:

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	14	2	0
Προνήπια	16	7	1
Σύνολο	30	9	1

Νήπια- α' πρόσωπο

Τα 7 από τα 8 παιδιά απάντησαν σωστά ότι μετά την παγίδευση του λιονταριού, εμφανίστηκαν εκεί οι κυνηγοί, ενώ ένα παιδί απάντησε πιο γενικά, καθώς δεν θυμόταν τη λέξη ή δεν είχε κατανοήσει την ιδιότητά τους.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Τα 7 από τα 8 παιδιά της ομάδας απάντησαν σωστά ότι μετά την παγίδευση του λιονταριού, εμφανίστηκαν εκεί οι κυνηγοί, ενώ ένα παιδί απάντησε πως εμφανίστηκαν οι κακοί.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Οι περισσότερες απαντήσεις των παιδιών ήταν ότι εμφανίστηκαν οι κυνηγοί, ενώ κάποια από τα παιδιά αναφέρθηκαν στους κακούς. Ένα παιδί δεν θυμόταν την απάντηση, ενώ ένα ακόμη, δεν μπορούσε να θυμηθεί τη λέξη και την περιέγραψε με δικά του λόγια.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα 6 από τα 10 παιδιά απάντησαν ότι εμφανίστηκαν οι κυνηγοί, ενώ κάποια άλλα τους χαρακτήρισαν ως ανθρώπους ή ως κακούς. Ένα από τα παιδιά απάντησε ότι εμφανίστηκε το ποντίκι, ενώ ένα ακόμη έδωσε την απάντηση «να το δέσουν».

9. Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	14	2	0
Προνήπια	18	5	1
Σύνολο	32	7	1

Νήπια- α' πρόσωπο

Οι απαντήσεις των παιδιών στην ερώτηση αυτή ποικίλλουν, ωστόσο, 7 από τις 8 είναι σωστές. Κάποια παιδιά απάντησαν ότι οι κυνηγοί πήγαν να φωνάξουν βοήθεια, κάποια μάλιστα αιτιολόγησαν ότι το λιοντάρι ήταν πολύ βαρύ. Άλλα παιδιά είπαν απλώς ότι οι κυνηγοί έφυγαν, ενώ ένα παιδί απάντησε ότι ήρθε το ποντίκι.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Οι απαντήσεις των παιδιών στην ερώτηση αυτή ποικίλλουν, ωστόσο, 7 από τις 8 είναι σωστές. Κάποια παιδιά απάντησαν ότι οι κυνηγοί πήγαν να φωνάξουν βοήθεια, κάποια μάλιστα αιτιολόγησαν ότι το λιοντάρι ήταν πολύ βαρύ. Άλλα παιδιά είπαν απλώς ότι οι κυνηγοί έφυγαν, ενώ ένα παιδί απάντησε ότι πήγαν το λιοντάρι στο δάσος.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Κάποια παιδιά απάντησαν ότι οι κυνηγοί πήγαν να φωνάξουν βοήθεια, κάποια μάλιστα αιτιολόγησαν ότι το λιοντάρι ήταν πολύ βαρύ. Άλλα παιδιά είπαν απλώς ότι οι κυνηγοί έφυγαν. Ωστόσο, γενικώς οι απαντήσεις τους ήταν σωστές.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, φαίνεται πως τα παιδιά δυσκολεύτηκαν να κατανοήσουν το περιεχόμενο, με αποτέλεσμα να έχουν δώσει πολλές διαφορετικές απαντήσεις. 4 από αυτά απάντησαν ότι οι κυνηγοί πήγαν να ζητήσουν βοήθεια, ενώ 2 πέρασαν κατευθείαν στην εμφάνιση του ποντικιού. Άλλες απαντήσεις ήταν ότι έφυγαν για το δάσος, ότι το λιοντάρι σφήνωσε, ότι έδεσαν το λιοντάρι, ενώ ένα παιδί απάντησε πως δεν γνωρίζει.

10. Ποιος εμφανίστηκε, μόλις έφυγαν οι κυνηγοί:

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	16	0	0
Προνήπια	24	0	0
Σύνολο	40	0	0

Νήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι εμφανίστηκε το ποντίκι μόλις έφυγαν οι κυνηγοί.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι εμφανίστηκε το ποντίκι μόλις έφυγαν οι κυνηγοί.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι εμφανίστηκε το ποντίκι μόλις έφυγαν οι κυνηγοί.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά της ομάδας απάντησαν ότι εμφανίστηκε το ποντίκι μόλις έφυγαν οι κυνηγοί.

11. Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	16	0	0
Προνήπια	23	0	1
Σύνολο	39	0	1

Νήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι έκοψε τα σχοινιά, ενώ κάποια από τα οποία πρόσθεσαν ότι τα έκοψε με τα δόντια του και ότι το λιοντάρι απελευθερώθηκε.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι έκοψε τα σχοινιά, ενώ κάποια από τα οποία πρόσθεσαν ότι τα έκοψε με τα δόντια του και ότι το λιοντάρι απελευθερώθηκε.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Όλα τα παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι έκοψε τα σχοινιά, ενώ κάποια από τα οποία πρόσθεσαν ότι τα έκοψε με τα δόντια του και ότι το λιοντάρι απελευθερώθηκε. Κάποια από τα παιδιά δυσκολεύτηκαν στη διατύπωση της πρότασης, ωστόσο, όλα τους κατάλαβαν τον τρόπο με τον οποίον απελευθερώθηκε το λιοντάρι.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα 9 από τα 10 παιδιά απάντησαν ότι το ποντίκι έκοψε τα σχοινιά με τα δόντια του και ελευθέρωσε το λιοντάρι, ενώ ένα μόνο παιδί απάντησε ότι δεν ήξερε.

12. Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε :

	Σωστή απάντηση	Λάθος απάντηση	Δεν απάντησαν
Νήπια	16	0	0
Προνήπια	21	0	3
Σύνολο	37	0	3

Νήπια- α' πρόσωπο

Τα παιδιά απάντησαν ότι το λιοντάρι και το ποντίκι έγιναν φίλοι, αφού πρώτα το λιοντάρι ευχαρίστησε το ποντίκι που το απελευθέρωσε.

Νήπια- γ' πρόσωπο

Τα παιδιά επικεντρώθηκαν σε δύο στοιχεία σε αυτή την ερώτηση, κάποια στο ότι το λιοντάρι ευχαρίστησε το ποντίκι, κάποια στο ότι οι δύο τους έγιναν φίλοι, ενώ κάποια απάντησαν πιο ολοκληρωμένα, αναφέροντας και τα δύο αυτά γεγονότα.

Προνήπια- α' πρόσωπο

Στην τελευταία ερώτηση, 4 παιδιά επικεντρώθηκαν στο γεγονός ότι το λιοντάρι και το ποντίκι έγιναν φίλοι, ενώ άλλα 4 συνδύασαν την εξέλιξη αυτή με το γεγονός ότι το λιοντάρι ευχαρίστησε το ποντίκι. 2 ακόμη παιδιά απάντησαν ότι έφυγαν, ενώ άλλα 2 δεν θυμούνταν την έκβαση της ιστορίας.

Προνήπια- γ' πρόσωπο

Τα περισσότερα παιδιά επικεντρώθηκαν στο γεγονός ότι το λιοντάρι και το ποντίκι έγιναν φίλοι, ενώ άλλα απάντησαν ότι το λιοντάρι ευχαρίστησε το ποντίκι. Ένα παιδί είπε ότι έφυγαν από εκεί, ενώ ακόμη ένα δεν θυμόταν το τέλος της ιστορίας.

5.2 Σχολιασμός αποτελεσμάτων

Όπως προαναφέρθηκε, για την ανάλυση των αποτελεσμάτων, χρησιμοποιείται η θεματική ανάλυση περιεχομένου, η οποία ενδείκνυται για τη διεξαγωγή ποιοτικών ερευνών, καθώς ομαδοποιεί τα δεδομένα ανάλογα με το θέμα τους, ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα. Έτσι, η ανάλυση και ο σχολιασμός που πραγματοποιείται ακολουθεί τα ερωτήματα αυτά της έρευνας. Μέσα από τις απαντήσεις των παιδιών, οι οποίες παρουσιάστηκαν παραπάνω, ανά ερώτηση, ανά ομάδα και ανά τάξη, είναι δυνατόν να επιχειρηθεί κριτικός σχολιασμός, ώστε να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και να εξαχθούν συγκεκριμένα συμπεράσματα.

1. Υπάρχει διαφορά στην κατανόηση του θέματος και της πλοκής της ιστορίας:

Τα παιδιά, μέσα από τις απαντήσεις τους, φαίνεται πως κατανόησαν το θέμα, αλλά και τα βασικά στοιχεία της πλοκής της ιστορίας. Μέσα από την κατανόηση του ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, αλλά και μέσα από τη συγκράτηση των σημαντικότερων γεγονότων, φαίνεται πως το θέμα και η πλοκή αποτελούν στοιχεία τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα μεταξύ τους και είναι μάλιστα βασικά για την κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου της συγκεκριμένης ιστορίας.

Το θέμα της ιστορίας δίνεται, στην συγκεκριμένη περίπτωση, μέσα από τους πρωταγωνιστές, καθώς, μάλιστα, αυτοί δίνουν και τον τίτλο του κειμένου. Η πλειονότητα των παιδιών κατανόησε το θέμα του κειμένου, με βάση την ερώτηση για τους πρωταγωνιστές, ενώ υπήρξαν πολύ λίγες περιπτώσεις που δεν απάντησαν σωστά. Η πλοκή της ιστορίας αναδεικνύεται μέσα από τα σημαντικότερα γεγονότα τα οποία είναι τα εξής:

- Η εμφάνιση του ποντικιού στη σπηλιά του λιονταριού
- Η απόφαση του λιονταριού να το αφήσει να φύγει μετά τις παρακλήσεις του
- Ο εγκλωβισμός του λιονταριού στην παγίδα των κυνηγών
- Η εμφάνιση του ποντικιού
- Η απελευθέρωση του λιονταριού από το ποντίκι

- Η φιλία μεταξύ των δύο ζώων

Μέσα από τις απαντήσεις των παιδιών, μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η πλοκή της ιστορίας είναι ιδιαίτερα κατανοητή, με αποτέλεσμα, σε κάποιες περιπτώσεις, τα παιδιά να μην μένουν μόνο στην ερώτηση η οποία τους υποβάλλεται, αλλά να θέλουν να διηγηθούν συμπυκνωμένα όλα τα βασικά γεγονότα από κάποιο σημείο και μετά.

Όπως αναλύθηκε και στο θεωρητικό μέρος της μελέτης, το είδος της αφήγησης δεν επηρεάζει την κατανόηση του θέματος μίας ιστορίας, αλλά μεταβάλλει ίσως δευτερεύοντα στοιχεία, κυρίως υφολογικά και σημασιολογικά. Άλλωστε, τα δύο είδη αφήγησης δεν μεταβάλλουν καν- εκτός από το θέμα- ούτε την πλοκή, η οποία παραμένει ίδια στις δύο εκδοχές της ιστορίας.

2. Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο και η αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο επηρεάζει την κατανόηση του χρόνου –της χρονικής εξέλιξης μιας ιστορίας:

Η μία ομάδα των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα άκουσαν την ιστορία μέσα από αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο, ενώ η άλλη ομάδα την άκουσαν μέσα από αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο. Ωστόσο, οι απαντήσεις τους δείχνουν ότι δεν φαίνεται να υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά την κατανόηση του χρόνου, ήτοι της χρονικής εξέλιξης της ιστορίας. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν στα παιδιά ακολουθούν τη χρονική διαδοχή της ιστορίας και τα παιδιά, σε γενικές γραμμές, κατανοούν τη διαδοχή αυτή και απαντούν σωστά, έχοντας κατανοήσει τη σειρά των γεγονότων. Σε κάποιες μόνο περιπτώσεις, τα παιδιά προέτρεξαν όσον αφορά την εξέλιξη των γεγονότων, ωστόσο, δεν φαίνεται να υπάρχει κάποια σύνδεση πάνω σε αυτό όσον αφορά τη διαφορετική εκφορά της αφήγησης.

3. Υπάρχει διαφορά μεταξύ πρωτοπρόσωπης και τριτοπρόσωπης αφήγησης ως προς την αντίληψη των παιδιών για τους ήρωες, τις σχέσεις μεταξύ τους και τη δράση τους:

Οι ήρωες μίας ιστορίας, οι σχέσεις μεταξύ τους και η δράση τους, ήτοι τα γεγονότα τα οποία σχετίζονται με αυτούς, αποτελούν κάποια από τα σημαντικότερα στοιχεία της αφήγησης. Η κατανόηση του περιεχομένου ενός κειμένου εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κατανόηση των συγκεκριμένων στοιχείων.

Μέσα από τις απαντήσεις των παιδιών που συμμετείχαν στην έρευνα μας, είναι δυνατόν να διαπιστώσει κανείς ότι όλα σχεδόν τα παιδιά κατανοούν ποιοι είναι οι

ήρωες της ιστορίας, ποιες είναι οι μεταξύ τους σχέσεις, αλλά και ποια είναι τα βασικά στοιχεία της δράσης τους, είτε πρόκειται για τα παιδιά που φοιτούν στα νήπια είτε για εκείνα που φοιτούν στα προνήπια. Ανάμεσα στις δύο ομάδες των παιδιών, αυτή που άκουσε την πρωτοπρόσωπη κι εκείνη που άκουσε την τριτοπρόσωπη αφήγηση, ένα ακόμη στοιχείο το οποίο θα πρέπει να τονιστεί είναι το γεγονός ότι δεν παρατηρήθηκαν διαφορές ως προς την κατανόηση των βασικών αυτών στοιχείων της αφήγησης. Το γεγονός αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας είναι ικανά να κατανοήσουν κείμενα των οποίων η αφήγηση γίνεται τόσο σε πρώτο όσο και σε τρίτο πρόσωπο.

Συμπεράσματα

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτέλεσε μία μελέτη περίπτωσης σχετικά με την κατανόηση των ιστοριών από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για έρευνα της σχέσης της κατανόησης του περιεχομένου των ιστοριών από τα παιδιά σε σχέση με το είδος του αφηγητή. Στο πλαίσιο αυτό, αφού πρώτα το θέμα διερευνήθηκε σε θεωρητικό επίπεδο, στη συνέχεια, επιχειρήθηκε ποιοτική έρευνα με συμμετέχοντες παιδιά προσχολικής ηλικίας, στα οποία διαβάστηκε μύθος του Αισώπου, διασκευασμένος σε μικρή ιστορία και τα οποία, στη συνέχεια, κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κατανόησης που αφορούν στον μύθο που άκουσαν, ώστε να προκύψουν χρήσιμες πληροφορίες και να εξαχθούν συμπεράσματα πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα. Το δείγμα ήταν χωρισμένο σε δύο ομάδες, στην πρώτη από τις οποίες η ιστορία διαβάστηκε σε πρωτοπρόσωπη αφήγηση, ενώ στη δεύτερη σε τριτοπρόσωπη.

Η ανάγνωση αποτελεί μία διαδικασία η οποία ξεκινά από την προσχολική ηλικία των παιδιών και αναπτύσσεται σε μεγαλύτερο βαθμό κατά την πρώτη σχολική ηλικία, όταν το παιδί αναπτύσσει περισσότερες αναγνωστικές δεξιότητες. Αρχικά, τα παιδιά δεν είναι σε θέση να διαβάσουν μόνα τους και, για τον λόγο αυτό, η ανάγνωση γίνεται από άλλο πρόσωπο, τον γονιό ή τον εκπαιδευτικό κυρίως, ενώ το παιδί καλείται να κατανοήσει το περιεχόμενο του αναγνώσματος. Ο ρόλος του ενήλικα – διαμεσολαβητή της ανάγνωσης είναι καθοριστικός για την κατανόηση κειμένων από τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας, καθώς αυτά δεν έχουν μάθει ακόμη να κάνουν ανάγνωση μόνα τους. Η κατανόηση αποτελεί μία από τις σημαντικότερες δεξιότητες που αναπτύσσουν τα παιδιά και είναι αυτή η οποία αναπτύσσεται πρώτη κατά τη γλωσσική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού, κατά την προσχολική ηλικία, ενώ κορυφώνεται κατά την σχολική ηλικία (Κανατσούλη, 2006: 150).

Η αφήγηση αποτελεί μία εκπαιδευτική διαδικασία η οποία παρέχει πολλά οφέλη στα παιδιά, όπως η επαφή με τη λογοτεχνία, η ψυχαγωγία, η φιλιανγνωσία, η γλωσσική και γνωστική ανάπτυξη, η ανάπτυξη νοητικών και κοινωνικών δεξιοτήτων. Ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία σε ένα κείμενο, λογοτεχνικό και μη, ειδικά σε μία ιστορία, η οποία εξελίσσεται με βάση την παράμετρο του χρόνου. Ο ρόλος του αφηγητή διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του, το οποίο διαμορφώνει και το είδος της αφήγησης. Τα δύο είδη αφήγησης με τα οποία ασχοληθήκαμε στην παρούσα έρευνα ήταν η πρωτοπρόσωπη και η τριτοπρόσωπη αφήγηση.

Σκοπός της έρευνας ήταν να διερευνηθεί αν το είδος του αφηγητή επηρεάζει την κατανόηση του περιεχομένου μιας ιστορίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας και να αντλήσει και πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τη σχέση του είδους του αφηγητή που συντελεί στην αναγνωστική κατανόηση των παιδιών. Ο σκοπός αυτός επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό, καθώς, όπως συνοψίζεται παρακάτω, έχουν απαντηθεί και τα τρία ερευνητικά ερωτήματα τα οποία είχαν τεθεί.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αφορούσε στις διαφορές που παρατηρούνται στην κατανόηση του θέματος και της πλοκής της ιστορίας ανάμεσα στα δύο είδη αφήγησης, ενώ το δεύτερο ερώτημα αφορούσε στον ρόλο του είδους του αφηγητή στην κατανόηση του χρόνου και της χρονικής εξέλιξης της ιστορίας, μέσα από σαφώς καθορισμένα επεισόδια. Το τρίτο ερώτημα ήταν η διερεύνηση των διαφορών μεταξύ πρωτοπρόσωπης και τριτοπρόσωπης αφήγησης ως προς την αντίληψη των παιδιών για τους ήρωες, τις σχέσεις μεταξύ τους και τη δράση τους.

Μέσα από τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά που φοιτούν στα νήπια και στα προνήπια, φαίνεται πως κατανοούν σε μεγάλο βαθμό το θέμα και την πλοκή της ιστορίας. Μάλιστα, δεν παρατηρήθηκαν αξιοσημείωτες διαφορές όσον αφορά το είδος της αφήγησης και του αφηγητή, σε σχέση με τη χρονική εξέλιξη των γεγονότων, τους ήρωες, τη μεταξύ τους σχέση και τη δράση τους, η οποία αποτυπώνεται στα σημαντικότερα γεγονότα. Σε γενικές γραμμές, είναι δυνατόν να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι, τόσο η πρωτοπρόσωπη όσο και η τριτοπρόσωπη αφήγηση, είναι κατάλληλες για την ανάγνωση ιστοριών σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Η κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων φαίνεται πως έχει σχέση με την πλοκή της ιστορίας, όπως αυτό αναδεικνύεται και από άλλες έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί. Η πλοκή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αφηγηματικά χαρακτηριστικά και καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την κατανόηση του περιεχομένου των κειμένων (Richardson, 2010; Hansen, 2016; Iser, 1978). Επομένως, με βάση το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, το κείμενο το οποίο αποτέλεσε το υλικό της παρούσας μελέτης θεωρείται σε μεγάλο βαθμό κατάλληλο, αφού τα σύνολο των παιδιών κατανόησε την πλοκή του. Ο αφηγητής αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα αφηγηματικά στοιχεία ενός κειμένου, το οποίο επηρεάζει σημαντικά την πρόσληψη και κατανόηση του από τους αναγνώστες όσον αφορά διάφορα στοιχεία του νοήματός του, όπως είναι και ο χρόνος. Με βάση όσα αναλύθηκαν παραπάνω, φαίνεται πως όντως η επίδρασή του είναι μεγάλη και συντελεί στην κατανόηση της χρονικής εξέλιξης και, γενικότερα, του

περιεχομένου του κειμένου (Παναγιωτίδης, 2019; Iser, 1978). Επίσης, η πρωτοπρόσωπη με την τριτοπρόσωπη αφήγηση φαίνεται πως παρουσιάζουν διαφορές, καθώς η πρωτοπρόσωπη είναι πιο άμεση στα παιδιά (Κανατσούλη, 2006; Παναγιωτίδης, 2019; Rosenblatt, 1978). Το γεγονός ότι στα δύο τελευταία ερωτήματα δεν υπήρξαν σημαντικές διαφορές όσον αφορά το είδος του αφηγητή θα μπορούσε να οφείλεται στο είδος του κειμένου, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, θεωρείται κατάλληλο για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Περιορισμοί

Τέλος, θα πρέπει να αναφέρουμε τους περιορισμούς που συναντήσαμε κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Η τελευταία διετία ήταν γενικώς δυσχερής εξαιτίας του ξεσπάσματος της πανδημίας του covid- 19, που άλλαξε τη ζωή των ανθρώπων σε ολόκληρο τον πλανήτη. Ειδικότερα, στον χώρο της εκπαίδευσης, συνέβησαν μεγάλες αλλαγές, στις οποίες έπρεπε να προσαρμοστούν οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί, κάτι που τους δημιουργούσε διάφορες δυσκολίες. Μία από τις αλλαγές αυτές ήταν το γεγονός ότι το μάθημα δεν γινόταν διά ζώσης, αλλά με ηλεκτρονική διαμεσολάβηση, κάτι που δυσχέρανε την επικοινωνία, ειδικά στην περίπτωση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, που δεν ήταν εξοικειωμένα με τον τρόπο αυτό εκπαίδευσης. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τέλη Ιανουαρίου με αρχές Φεβρουαρίου του 2021, το σύντομο χρονικό διάστημα που πραγματοποιήθηκε δια ζώσης διδασκαλία στο χώρο διεξαγωγής της έρευνας, το 1^ο Νηπιαγωγείο Ν. Αγχιάλου. Η δυσκολία έγκειτο αρχικά στο σύντομο χρονικό διάστημα που υπήρχε για την εκ νέου προσαρμογή των παιδιών στη δια ζώσης εκπαίδευση και έπειτα στο να επιτευχθεί η προσέλευση όλων των μαθητών κατά τις ημέρες που θα υλοποιούνταν η έρευνα. Οι γονείς ενημερώθηκαν για την έρευνα και οι όποιες αμφιβολίες αντιμετωπίστηκαν με τηλεφωνική ενημέρωση, ώστε να εξασφαλιστεί όπως και έγινε η συγκατάθεση τους. Αυτοί οι περιορισμοί αφορούσαν το ερευνητικό μέρος της έρευνας. Άλλη μία δυσκολία ήταν αρχικά ο αποκλεισμός από την πρόσβαση στις βιβλιοθήκες και η δυσκολία στην πρόσβαση σε έντυπο υλικό. Η ψηφιακή όμως αναζήτηση και στη συνέχεια η εφαρμογή μέτρων που επέτρεψαν τον δια ζώσης δανεισμό έντυπου υλικού, συντέλεσαν στην αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος.

Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Το θέμα της ανάγνωσης και της κατανόησης του περιεχομένου των κειμένων στα παιδιά προσχολικής ηλικίας έχει πολλές διαστάσεις και, παρόλο που έχει μελετηθεί σε μεγάλο βαθμό, είναι σημαντικό να γίνονται όλο και περισσότερες έρευνες πάνω σε αυτό, ώστε να εμπλουτίζεται όλο και περισσότερο η ήδη υπάρχουσα γνώση, αλλά και να βοηθηθούν οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί, ώστε να αξιοποιούν τα ερευνητικά δεδομένα προς όφελος των παιδιών. Αν θα έπρεπε να διατυπώσουμε κάποιες προτάσεις προς μελλοντική διερεύνηση, κάποιες από αυτές είναι οι ακόλουθες:

- Η διερεύνηση της κατανόησης του περιεχομένου διαφορετικών ειδών λογοτεχνικών κειμένων, σε παιδιά προσχολικής ηλικίας.
- Η διερεύνηση της κατανόησης του περιεχομένου των ιστοριών και άλλων κειμένων σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
- Η διερεύνηση της κατανόησης του περιεχομένου των ιστοριών και άλλων κειμένων σε παιδιά από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, τα οποία μεγαλώνουν σε δίγλωσσο περιβάλλον.
- Η διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής σχετικά με την κατανόηση ,βασικό συστατικό της πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού, και πως μπορούν να εκπαιδεύσουν τους μικρούς αναγνώστες στο πως να διαβάζουν.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Alexopoulos, D.S. (1996). Sex differences and I.Q., *Individual personality differences*, 20, 445-450.

Aliakbari M. & Sadeghbaghghi A. (2013). Teachers' perception of the barriers to critical thinking. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, vol. 70: 1-5.

Cates- Darlen, D.M. (2002). *Three key factors that influence reading comprehension*, San Bernardino: California States University.

Clark, C.L. (2015). *Applying existing reading research: to improve reading comprehension in Icelandic secondary schools*. Department of education, university of Iceland.

Fielding, L. & Pearson, D. (1994). Synthesis of Research/Reading Comprehension: What Works. *Educational Leadership*, vol. 51, No 5, pp 62-68.

Gable, R. A., Gear, S. B., Hughes, K.C. & Watson, S. M. R., (2012). Evidence – Based Strategies for Improving the Reading Comprehension of Secondary Students: Implications for Students with learning Disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 27 (2): 79-89.

Hansen, E. J. (2016). *Reading Comprehension*. Master Fremmedspråkskolen. Ανακτήθηκε στις 24/05/18 από www.scribd.com.

Harmer, J. (1991). *The practice of English language teaching*, London & New York: Longman.

Iser, W. (1978). *The Act of Reading. A Theory of Aesthetic Response*. Baltimore: John Hopkins University Press.

Mandel Morrow, L. (2007). *Developing Literacy in Preschool*. New York: The Guilford Press.

Minskoff, E. (2005). *Teaching, reading to struggling learners*, Baltimore & London: P.H. Brooks.

Nikolajeva, M. (2010). Literacy, competence and meaning making. A human sciences approach, *Cambridge Journal of Education*, 40 (2): 145-159.

Richardson, N., (2010). *Guided Reading Strategies for Reading Comprehension*. St. John Fisher College. Ralph C. Wilson, Jr. School of Education. Fisher Digital Publications.

Rosenblatt, L. M. (1978). *The Reader, the Text, the Poem: The Transactional Theory of the Literary Work*. Carbondale and Edwardsville: Southern Illinois University Press.

Scottish Educational Research Association, (2005). *Ethical Guidelines for Educational Research*,

https://cdn.ymaws.com/www.weraonline.org/resource/resmgr/a_general/sera.pdf.

Torgesen, J. K., (2007). *Research Related to Strengthening Instruction in Reading Comprehension: Part 2*. Florida State University and the National Center for Reading First Technical Assistance. Comprehension Conference.

Walsh, M. (2006). The textual shift: examining the reading process with print, visual and multimodal texts, *Australian Journal of Language and Literacy*, 29 (1): 24-37.

Wright, S. (2007). Young children' s meaning- making through drawing and telling. Analogies to filmic textual features, *Australian Journal of Early Childhood*, 32 (4): 37-48.

Yin, R. K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods*. London: Sage.

Ξένη από μετάφραση

Babbie E. (2011). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bryman, A. (2016). *Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας*, μτφρ. Π. Σακελλαρίου, Αθήνα: Gutenberg.

Creswell, J. W. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση: Σχεδιασμός. Διεξαγωγή και Αξιολόγηση Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Μτφρ. Ν. Κουβαράκου, Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Ίων. 2016.

Genette, G. (2007). *Σχήματα III. Ο λόγος της Αφήγησης : Δοκίμιο Μεθοδολογίας και άλλα αντικείμενα*. μτφρ. Μπάμπης Λυκούδης, Αθήνα: Πατάκης.

Holub, R. (2001). *Θεωρία της πρόσληψης. Μία κριτική προσέγγιση*, μτφρ. Κ. Τσακοπούλου, Αθήνα: Μεταίχμιο.

Lightfoot, C., Cole, M., & Cole, S. R. (2014). *Η ανάπτυξη των παιδιών*, μτφρ. Μ. Κουλεντιανού, Αθήνα: Gutenberg.

Robson, C. (2007). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου*. Αθήνα: εκδόσεις Gutenberg.

Stanzel, F. K. (1999). *Θεωρία της αφήγησης*, μτφρ. Κ. Χρυσομάλλη- Heinrich, Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ελληνόγλωσση

- Αίσωπος .(2011).*Το λιοντάρι και το ποντίκι* ,Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Αναγνωστοπούλου, Δ. (2002). *Λογοτεχνική πρόσληψη στην προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση*, Αθήνα: Πατάκης.
- Βάμβουκας, Μ.Ι. (2004). *Θέματα ψυχοπαιδαγωγικής της ανάγνωσης*, Αθήνα: Ατραπός.
- Βάμβουκας, Μ. (1984). *Ψυχοπαιδαγωγική θεώρηση της κατανόησης των αναγνωσμάτων*, Αθήνα: Γρηγόρη.
- Γκαντιά, Ε. (2021). Αξιολόγηση της κατανόησης της ακρόασης μίας ψηφιακής ιστορίας με τη συνδρομή των ΤΠΕ, *Διαδικτυακό Εκπαιδευτικό Περιοδικό, i- teacher*, 26: 162- 173.
- Γκόρια, Σ. (2014). *Κατανόηση και παραγωγή πολυτροπικών κειμένων στην προσχολική ηλικία: η περίπτωση των χαρτών*. Διδακτορική Διατριβή, Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.
- Καλαβρού, Ε.Ι. & Ράλλη, Α.Μ. (2010). Η συμβολή της ανάγνωσης και της αφήγησης ιστοριών στην κατανόηση του περιεχομένου από παιδιά προσχολικής ηλικίας, *1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης (Πρακτικά)*, Αθήνα: Σμυρνωτάκης.
- Κανατσούλη, Μ. (2015). *Διάλογοι! Θεωρία και πράξη στις επιστήμες της αγωγής και της εκπαίδευσης*, 1: 143-145.
- Κανατσούλη, Μ. (2006). Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση στην παιδική λογοτεχνία. Περιορισμοί και δυνατότητες, στο Παπαντωνάκης, Γ. (επιμ.), *Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριαντακονταετίας*, Αθήνα: Πατάκης.
- Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας: σχολικής και προσχολικής ηλικίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καρακίτσιος, Α. (2010).*Σύγχρονη Παιδική Μικροαφήγηση*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Καψωμένος, Γ. Ε. (2014). *Αφηγηματολογία: Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης της αφηγηματικής πεζογραφίας*. Αθήνα: Πατάκης.

Κιοσσές, Σ. (2018). *Εισαγωγή στη δημιουργική ανάγνωση και γραφή του πεζού λόγου. Η συμβολή της αφηγηματολογίας*, Αθήνα: Κριτική.

Κρασάκη, Ζ. (2019). *Καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας στην προσχολική ηλικία. Διπλωματική Διατριβή*, Αθήνα: ΤΕΙ Αθηνών.

Λεοντάρης, Γ. (2001). Ρόλοι και λειτουργίες του αφηγητή στη λογοτεχνική και την κινηματογραφική αφήγηση. Πρώτα στοιχεία για μία εισαγωγή στη συγκριτική αφηγηματολογία, *Σύγκριση/ Comparaison*, 12: 160-172.

Μητροφάνης, Γ. (2006). Ο αφηγητής. Οι μεταμορφώσεις του Πρωτέα στην παιδική λογοτεχνία, στο Παπαντωνάκης, Γ. (επιμ.), *Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριαντακονταετίας*, Αθήνα: Πατάκης.

Μιχαλοπούλου, Κ. (2009). *Ο προφορικός λόγος στην προσχολική εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές εφαρμογές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Μουλάς, Π. (1992). *Παλίμψηστα και μη*. Αθήνα: Στιγμή.

Μπίκος, Γ.Δ. (2017). *Το βιβλίο ως διδακτικό μέσο και οι κυρίαρχοι τρόποι ανάγνωσης. Μία ιστορική, ανθρωπολογική και κοινωνιολογική ανάλυση της ανάγνωσης*, Αθήνα: Γρηγόρη.

Μπιρμπίλη, Μ. (2008). *Προς μία παιδαγωγική του διαλόγου. Η σημασία και ο ρόλος των ερωτήσεων στην Προσχολική Εκπαίδευση*, Αθήνα: Gutenberg.

Ντίνας, Κ. & Γκαντιά, Ε. (2016). Κατανόηση προφορικού λόγου από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η περίπτωση της ψηφιακής αφήγησης, *Πρακτικά Συνεδρίου «η εκπαίδευση στην εποχή των ΤΠΕ»*, σ σ. 556-567.

Οικονομίδης, Β.Δ. (2003). Η αφήγηση ιστοριών από τους γονείς και η επίδραση της στο δεκτικό λεξιλόγιο των παιδιών ηλικίας 5,5- 6,5 ετών. *Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου*, 22-23 Νοεμβρίου 2002 (σελ. 209-228), Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Οικονομίδου, Σ. (2015). *Το παιδί πίσω από τις λέξεις: ο εννοούμενος αναγνώστης των παιδικών βιβλίων*, Αθήνα: Gutenberg.

Οικονομίδου, Σ. (2000). Χίλιες και μία ανατροπές. Η νεωτερικότητα στη λογοτεχνία για μικρές ηλικίες, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Οικονόμου, Α. (2017). *Η επιρροή ψυχοσυναισθηματικών παραγόντων στην αναγνωστική κατανόηση μαθητών Δημοτικού*. Διπλωματική Εργασία, Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*, Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.
- Παναγιωτίδης, Κ. (2019). *Το είδος του αφηγητή σε εικονογραφημένα παιδικά βιβλία με θέμα το προσφυγικό και οι απόψεις των παιδιών*. Διπλωματική Εργασία, Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
- Παντελιάδου, Σ. (2011). *Μαθησιακές δυσκολίες και εκπαιδευτική πράξη. Τι και γιατί*, Αθήνα: Πεδίο.
- Παρίσης, Ι. & Παρίσης, Ν. (1999). *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*. Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2009). *Θεωρίες λογοτεχνίας και ερμηνευτικές προσεγγίσεις κειμένων για παιδιά και για νέους*, Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαντωνάκης, Γ.(2006α). Αντί Εισαγωγής, στο Παπαντωνάκης, Γ. (επιμ.), *Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριαντακονταετίας*, Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαντωνάκης, Γ. (2006β). Το παιδικό και νεανικό μυθιστόρημα. Ημερολογιακή καταγραφή ως αποτύπωση της συνείδησης του αφηγητή. Προς μία θεωρία και τυπολογία του είδους, στο Παπαντωνάκης, Γ. (επιμ.), *Πρόσωπα και προσωπεία του αφηγητή στην ελληνική παιδική και νεανική λογοτεχνία της τελευταίας τριαντακονταετίας*, Αθήνα: Πατάκης.
- Παπαρούση, Μ. (2019). *Η λογοτεχνία στη διδακτική πράξη. Αναγνωστικές και κριτικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Gutenberg.
- Παρασκευόπουλος, Ν. Ι. (1993). *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*. Ιδιωτική έκδοση.
- Πατέρα, Α. & Τσιλιμένη, Τ. (2012). *Φιλαναγνωσία και κοινωνικο- συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού. Θεωρητικές προσεγγίσεις, δραστηριότητες και παιχνίδια*, Αθήνα: Επίκεντρο.

- Πηδιά, Ε. (2016-2017). Μέθοδοι διδασκαλίας παιδιών με ρίσκο λειτουργικού αναλφαβητισμού στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας. Σύντομος οδηγός για τον/την εκπαιδευτικό. *Πρόγραμμα αλφαβητισμού Γ' Γυμνασίου*. Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Διεύθυνση Μέσης Εκπαίδευσης, Κρατικά Ινστιτούτα Επιμόρφωσης.
- Πολίτης, Δ. (1996). Ο ρόλος του αναγνώστη και η συναλλακτική θεωρία της L.M. Rosenblatt, *Επιθεώρηση Παιδικής Λογοτεχνίας*, 11: 21-33.
- Πόρποδας, Κ.Δ. (2003). *Διαγνωστική αξιολόγηση και αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών στο δημοτικό σχολείο. Ανάγνωση, ορθογραφία, δυσλεξία, μαθηματικά*, Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Τάφα, Ε. (2011). *Ανάγνωση και γραφή στην προσχολική εκπαίδευση*, Αθήνα: Πεδίο.
- Τζιβνίκου, Σ.Κ. (2019). *Αξιολογώ, σχεδιάζω, διδάσκω. Αποτελεσματικές παρεμβάσεις στην ανάγνωση και στη γραφή για μαθητές με μαθησιακές και άλλες δυσκολίες*, Βόλος: Readnet Publications.
- Τζιβνίκου, Σ. (2015). *Μαθησιακές δυσκολίες. Διδακτικές παρεμβάσεις*, Αθήνα: Κάλλιπος.
- Τζιόβας, Δ. (1987). *Μετά την αισθητική*. Αθήνα: Γνώση.
- Τζούμα, Ά.(1997) *Εισαγωγή στην αφηγηματολογία. Θεωρία και Εφαρμογή της Αφηγηματικής Τυπολογίας του G. Genette*. Αθήνα: Συμμετρία.
- Τσιλιμένη, Τ. (2003). *Οι μικρές ιστορίες κατά την εικοσαετία 1970-1990. Γραμματολογική, παιδαγωγική και γλωσσική εξέταση*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Φαρίνου- Μαλαματάρη, Γ. (1987). *Αφηγηματικές τεχνικές στον Παπαδιαμάντη (1887-1919)*, Αθήνα: Κέδρος.
- Φρυδάκη, Ε. (2003). *Η θεωρία της λογοτεχνίας στην πράξη της διδασκαλίας*, Αθήνα: Κριτική.
- Χατζησαββίδης, Σ. (2007). Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού. Θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη, *Πρακτικά του 6^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου της ΟΜΕΡ*, Πάτρα.

Χιώτη, Κ. (2019). *Οι μύθοι του Αισώπου ως μέσο καλλιέργειας της θεωρίας του Νου: ένα πρόγραμμα παρέμβασης σε παιδιά προσχολικής ηλικίας*, Διπλωματική Εργασία, Αθήνα: Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο.

Παράρτημα

1. Ιστορίες αφήγησης

Το Λιοντάρι και το Ποντίκι (Τριτοπρόσωπη αφήγηση)

Μια φορά κι έναν καιρό, μέσα στο δάσος ζούσε ένα λιοντάρι, περήφανο και δυνατό. Κάθε φορά που έβγαινε από τη σπηλιά του και βρυχόταν, όλα τα ζώα του δάσους, σαν άκουγαν το δυνατό μουγκρητό του, φοβούνταν και έφευγαν μακριά. Το λιοντάρι ήταν ο βασιλιάς των ζώων του δάσους και μπροστά στη δύναμη του όλα τα ζώα, μικρά και μεγάλα, υποχωρούσαν. Όποιο ζώο είχε τολμήσει να τα βάλει με το λιοντάρι, είχε φύγει νικημένο.

Μια μέρα, το λιοντάρι κοιμόταν ήσυχο στη σπηλιά του. Είχε φάει αποβραδής μια ολόκληρη κατσίκα και είχε βυθιστεί στον ύπνο για να χωνέψει. Εκεί που απολάμβανε τον ύπνο του, ένιωσε κάτι να γαργαλάει την ουρά του. Το λιοντάρι άνοιξε τα μάτια του αγριεμένο και με μια κίνηση, γράπωσε με τα νύχια του τον εισβολέα που είχε χαλάσει την ησυχία του. Και τι να δει; Ένα μικρό γκρι ποντικάκι! Το λιοντάρι δεν πίστευε στα μάτια του.

- «Ποιος είσαι εσύ μικρέ και ανόητε ποντικέ που τολμάς να μπαίνεις στη σπηλιά μου και να με ξυπνάς; Εμένα, το παντοδύναμο λιοντάρι, τον βασιλιά των ζώων;» φώναξε το λιοντάρι, έτοιμο να κάνει μια μπουκιά το μικρό ποντικάκι.

- «Μη με φας βασιλιά μου», τον ikέτεψε τρομαγμένο το ποντικάκι. «Δεν ήθελα να σε ενοχλήσω. Έψαχνα μόνο κάτι να φάω γιατί είμαι πεινασμένο. Μη μου κάνεις κακό, κι εγώ, κάποια μέρα, θα σου ανταποδώσω αυτή τη χάρη».

Το λιοντάρι γέλασε ειρωνικά. Τι θα μπορούσε να κάνει αυτό το μικρό και ασήμαντο ποντικάκι για το παντοδύναμο λιοντάρι, τον κυρίαρχο του δάσους... Το άφησε όμως να φύγει χωρίς να το πειράξει, λέγοντας του:

- «Θα σε αφήσω να φύγεις μικρό ποντικάκι, παρόλο που εσύ δεν θα μπορούσες ποτέ να κάνεις κάτι για μένα».

Μία μέρα, το λιοντάρι, εκεί που τριγυρνούσε πεινασμένο στο δάσος ψάχνοντας για τροφή, άκουσε ένα κατσίκι να βελάζει. Τρέχει βιαστικά προς το μέρος του και καθώς περνάει για να το αρπάξει με τα κοφτερά του νύχια, πέφτει μέσα σε ένα λάκκο που ήταν σκεπασμένος με φύλλα. Πίσω από τα δέντρα ξεπρόβαλλαν κυνηγοί, που είχαν σκάψει το λάκκο για να το παγιδέψουν, έπιασαν το λιοντάρι και το έδεσαν με χοντρά σχοινιά για να μην μπορεί να κουνηθεί.

Οι κυνηγοί έφυγαν για να πάνε στο χωριό να φέρουν βοήθεια για να κουβαλήσουν το λιοντάρι, που ήταν πολύ μεγάλο και βαρύ. Το λιοντάρι έμεινε εκεί, μόνο και αβοήθητο, χωρίς να μπορεί να κουνήσει ούτε τα πόδια ούτε τον κορμό του, που ήταν δεμένα σφιχτά.

Μετά από λίγη ώρα, έτυχε να περνάει από εκεί το μικρό ποντίκι και άκουσε τα βογκητά του λιονταριού. Πλησίασε κοντά του, είδε το λιοντάρι παγιδευμένο στα σχοινιά και τότε

του

είπε:

- «Κάποτε μου χάρισες τη ζωή μου. Τώρα θα σου ξεπληρώσω την καλοσύνη σου και θα σε ελευθερώσω».

- «Εσύ θα με ελευθερώσεις; Πώς είναι δυνατόν;» ρώτησε το λιοντάρι.

- «Τώρα θα δεις», του απάντησε ο μικρός ποντικός και βάλθηκε μονομιás να ροκανίζει τα χοντρά σχοινιά με τα κοφτερά του δόντια.

Το ποντίκι ροκανίζει ακούραστα, χωρίς να σταματά λεπτό, και μετά από μερικές ώρες σκληρής δουλειάς, κατάφερε να κόψει τα σχοινιά που έδεναν τα πόδια του λιονταριού και να το ελευθερώσει. Το λιοντάρι δεν πίστευε στα μάτια του!

- «Σε ευχαριστώ πολύ», του ψέλλισε συγκινημένο. Το ποντίκι του αποκρίθηκε με ταπεινότητα:

- «Σου είχα υποσχεθεί πως θα σου ανταποδώσω την καλοσύνη που μου έδειξες και κράτησα την υπόσχεσή μου. Τότε γέλασες μαζί μου, γιατί δεν πίστευες πως εγώ, ένα μικρό και ασήμαντο ποντίκι, θα μπορούσα ποτέ να βοηθήσω εσένα, τον βασιλιά των ζώων. Πρέπει να ξέρεις όμως, πως και οι πιο αδύναμοι μπορούν κάποτε να βοηθήσουν αυτούς που είναι δυνατότεροί τους. Και εγώ δεν ξέχασα ποτέ αυτό που έκανες για μένα».

Από τότε, οι δυο τους έγιναν αχώριστοι φίλοι.

ΠΡΩΤΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΦΗΓΗΣΗ (ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ)

Είμαι ένα λιοντάρι περήφανο και δυνατό και ζω στο δάσος. Κάθε φορά που βγαίνω από την σπηλιά μου και βρυχιέμαι , όλα τα ζώα του δάσους, φοβούνται και φεύγουν μακριά . Είμαι ο βασιλιάς των ζώων του δάσους και μπροστά στη δύναμη μου όλα τα ζώα, μικρά και μεγάλα, υποχωρούν. Όποιο ζώο τόλμησε να τα βάλει μαζί μου, έχει φύγει νικημένο.

Μια μέρα, κοιμόμουν ήσυχο στη σπηλιά μου. Είχα φάει αποβραδής μια ολόκληρη κατσίκα και είχα βυθιστεί στον ύπνο για να χωνέσω. Εκεί που απολάμβανα τον ύπνο μου, ένιωσα κάτι να γαργαλάει την ουρά μου. Άνοιξα τα μάτια μου αγριεμένος και με

μια κίνηση, γράπωσα με τα νύχια μου τον εισβολέα που είχε χαλάσει την ησυχία μου. Και τι να δω; Ένα μικρό γκρι ποντικάκι! Δεν πίστευα στα μάτια μου.

- «Ποιος είσαι εσύ μικρέ και ανόητε ποντικέ που τολμάς να μπαίνεις στη σπηλιά μου και να με ξυπνάς; Εμένα, το παντοδύναμο λιοντάρι, τον βασιλιά των ζώων;» φώναξα έτοιμος να κάνω μια μπουκιά το μικρό ποντικάκι.

- «Μη με φας βασιλιά μου», με ικέτεψε τρομαγμένο το ποντικάκι. «Δεν ήθελα να σε ενοχλήσω. Έψαχνα μόνο κάτι να φάω γιατί είμαι πεινασμένο. Μη μου κάνεις κακό, κι εγώ, κάποια μέρα, θα σου ανταποδώσω αυτή τη χάρη». Γέλασα ειρωνικά. Τι θα μπορούσε να κάνει αυτό το μικρό και ασήμαντο ποντικάκι για μένα το παντοδύναμο λιοντάρι, τον κυρίαρχο του δάσους. Το άφησα όμως να φύγει χωρίς να το πειράξω, λέγοντας του:

- «Θα σε αφήσω να φύγεις μικρό ποντικάκι, παρόλο που εσύ δεν θα μπορούσες ποτέ να κάνεις κάτι για μένα».

Μία μέρα, εκεί που τριγυρνούσα πεινασμένος στο δάσος ψάχνοντας για τροφή, άκουσα ένα κατσίκι να βελάζει. Τρέχω βιαστικά προς το μέρος του και καθώς πηδάω για να το αρπάξω με τα κοφτερά μου νύχια, πέφτω μέσα σε ένα λάκκο που ήταν σκεπασμένος με φύλλα.

Πίσω από τα δέντρα ξεπρόβαλλαν κυνηγοί, που είχαν σκάψει το λάκκο για να με παγιδέψουν. Με έπιασαν και με έδεσαν με χοντρά σχοινιά για να μην μπορώ να κουνηθώ.

Οι κυνηγοί έφυγαν για να πάνε στο χωριό να φέρουν βοήθεια για να με κουβαλήσουν, γιατί ήμουν πολύ μεγάλο και βαρύ. Έμεινα εκεί, μόνος και αβοήθητος, χωρίς να μπορώ να κουνήσω ούτε τα πόδια ούτε τον κορμό μου, που ήταν δεμένα σφιχτά. Μετά από λίγη ώρα, έτυχε να περνάει από εκεί το μικρό ποντίκι και άκουσε τα βογκητά μου. Πλησίασε κοντά μου, με είδε παγιδευμένο στα σχοινιά και τότε μου είπε:

- «Κάποτε μου χάρισες τη ζωή μου. Τώρα θα σου ξεπληρώσω την καλοσύνη σου και θα σε ελευθερώσω».

- «Εσύ θα με ελευθερώσεις; Πώς είναι δυνατόν;» ρώτησα.

- «Τώρα θα δεις», μου απάντησε ο μικρός ποντικός και βάλθηκε μονομιás να ροκανίζει τα χοντρά σχοινιά με τα κοφτερά του δόντια. Το ποντίκι ροκανίζει ακούραστα, χωρίς να σταματά λεπτό, και μετά από μερικές ώρες σκληρής δουλειάς, κατάφερε να κόψει τα σχοινιά που έδεναν τα πόδια μου και να με ελευθερώσει. Δεν πίστευα στα μάτια μου!

- «Σε ευχαριστώ πολύ», ψέλλισα συγκινημένος. Το ποντίκι μου αποκρίθηκε με

ταπεινότητα:

- «Σου είχα υποσχεθεί πως θα σου ανταποδώσω την καλοσύνη που μου έδειξες και κράτησα την υπόσχεσή μου. Τότε γέλασες μαζί μου, γιατί δεν πίστευες πως εγώ, ένα μικρό και ασήμαντο ποντίκι, θα μπορούσα ποτέ να βοηθήσω εσένα, τον βασιλιά των ζώων. Πρέπει να ξέρεις όμως, πως και οι πιο αδύναμοι μπορούν κάποτε να βοηθήσουν αυτούς που είναι δυνατότεροί τους. Και εγώ δεν ξέχασα ποτέ αυτό που έκανες για μένα».

Από τότε, οι δυο μας γίναμε αχώριστοι φίλοι.

2. Οδηγός συνέντευξης

1. Πως σε λένε;
2. Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;
3. Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;
4. Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;
5. Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;
6. Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;
7. Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;
8. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;
9. Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;
10. Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;
11. Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;
12. Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

3. Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις

Γ' πρόσωπο/ Νήπια

1

ΝΗΠΙΟ: Αιμίλιος Κ (Αγόρι)

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 11 μήνες, 22 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Αιμίλιος Κ

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Ένα λιοντάρι..... καιένα ποντίκι

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε ένα ποντικάκι;

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Γιατι.....εεεε, δεν ξέρω

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Θα σε βοηθήσω.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Γέλασε.

Σ:- Και τι έκανε τελικά;

Π:-Και μετα.....το άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Του συνέβαινε.....του συνέβαινε.....

Σ:- Τι έπαθε;

Π:- Ααααα ξερω τι έπαθε. Έπεσε στην παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Φωνάζαν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Έκοψε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε ότι θα γίνουμε φίλοι.

2

ΝΗΠΙΟ: Ελπίδα Π

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 8 μήνες,21 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Ελπίδα Π

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντικάκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε ένα ποντικάκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να πάρει φαγητό.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε ήρθα να πάρω φαγητό.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Πήγαν να φωνάξουν βοήθεια, επειδή το λιοντάρι ήταν πολύ βαρύ.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Άρχισε να κόβει τα σχοινιά με τα δόντια του.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ και έγιναν φίλοι.

3

ΝΗΠΙΟ: Γιώργος Τ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια,11 μήνες,20 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Γιώργος Τ.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Κάτι του γαργαλούσε την ουρά, ένα ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε φαγητό.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άφησε με να φύγω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Άφησε να το ποντίκι να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα που ήταν σκεπασμένη με φύλλα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν στο χωριό, να φωνάξουν βοήθεια να σηκώσουν το λιοντάρι.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π: Έκοψε τα σχοινιά με τα δόντια του.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε ευχαριστώ και γίνανε οι καλύτεροι φίλοι.

4

ΝΗΠΙΟ: Παναγιώτα Φ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 7 μήνες, 16 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:- Παναγιώτα Φ.

Σ: Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Το ένωθε κάτι, το ποντίκι να του γαργαλάει την ουρά.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε φαγητό για να φάει.

Σ:- Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άσε με να φύγω

Σ:- Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα από φύλλα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Το πήγανε στο δάσος.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:- Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Το έκοψε το σχοινί με τα κοφτερά δόντια του και ελευθερώθηκε.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Γίνανε φίλοι.

5

ΝΗΠΙΟ: Κωνσταντίνα Κ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 8 μήνες,28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Κωνσταντίνα.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Ένιωθε κάτι που του γαργαλούσε την ουρά, ένα ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε κάτι να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άφησε με να φύγω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικου, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Τον άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το λιοντάρι έπεσε σε μια παγίδα .

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Ήρθαν οι κακοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Έκοψε με τα δόντια του τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε στο ποντίκι ευχαριστώ.

6

ΝΗΠΙΟ: Τηλέμαχος . Κ

Ημερολογιακή ηλικία: 6 χρόνια, 0 μήνες,4 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Τηλέμαχο.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π: Του γαργαλούσε την ουρά του το γκρι ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε φαΐ να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Να τον αφήσει και θα του κάνει και αυτός μια χάρη.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Άφησε το ποντίκι να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα .

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν να φωνάξουν βοήθεια για να το κουβαλήσουν.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:Έκοψε με τα δόντια του, το χοντρό σχοινί.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έγινε φίλοι.

7

ΝΗΠΙΟ: Σπύρος Σ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 3 μήνες, 28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Σπύρο.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:-

.....
.....

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π: Ήρθε ένα ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Να βρει να φάει κάτι.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Θέλω να φάω κάτι.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Δεν θυμάμαι .

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγανε να φωνάξουν βοήθεια .

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π: Με τα δόντια του, έκοψε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε : «Ευχαριστώ».

8

ΝΗΠΙΟ: Χρήστος Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 1 μήνες, 11 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Χρήστο.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π: Του γαργαλούσε την ουρά του το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε φαΐ να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Να τον αφήσει και θα του κάνει και αυτός μια χάρη.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Άφησε το ποντίκι να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα .

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:Έκοψε με τα δόντια του, το χοντρό σχοινί.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έγιναν φίλοι.

Α' πρόσωπο/ Νήπια

1

ΝΗΠΙΟ: Κωνσταντίνος Κ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 4 μήνες, 8 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Κωνσταντίνο Κ .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί ήθελε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , να μην το φάει.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Ήρθαν οι κυνηγοί και το παγίδευσαν.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν να ζητήσουν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του έκοψε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ

2

ΝΗΠΙΟ: Κωνσταντίνος Μ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 11 μήνες, 19 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Κωνσταντίνο

Σ:- Και το επίθετο;

Π:- Μ

Σ:-Κωνσταντίνε ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας μας;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Τον ενοχλήσανε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για ήθελε να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:-Ότι θα σου κάνω κάτι.

Σ:-Μάλιστα.Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Είδε ένα πρόβατο και ήθελε να το σώσει και έπεσε στην λακούβα.

Σ:- Πολύ ωραία. Μόλις έπεσε το λιοντάρι στη λακούβα, στην παγίδα, ποιος-ποιοι εμφανίστηκαν;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις έπεσε το ποντίκι, ε, το λιοντάρι στην παγίδα;

Π:-Οι κυνηγοί.

Σ:-Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν μετά;

Π:- Εμ ήρθε το ποντίκι.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε όταν έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:Εεετο ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Έκοψε τα σχοινιά

Σ:- Με τι;

Π:-Με τα δόντια του.

Σ:- Πολύ ωραία .Ελευθερώθηκε το λιοντάρι;

Π:-Ναι

Σ:- Όταν απελευθερώθηκε το λιοντάρι, τι έκανε;

Π:-Είπε το ποντίκι : «Θα σε σώσω αν πέσεις καμία φορά»

Σ:- Σε ευχαριστώ.

3

ΝΗΠΙΟ: Γιάννης Κ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 3 μήνες,20 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Γιάννης Κ.

Σ:- Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας μας;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Το ξύπνησε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:-Είπε: « Θέλω να φάω.

Σ:-Είπε κάτι άλλο;

Π:-Όχι.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε

Σ:- Δυνατά μόνο.

Π:-Χωρίς να το πειράξει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το πιάσανε οι κυνηγοί.

Σ:- Έπαθε κάτι όμως;

Π:- ...Ναι

Σ:- Τι;

Π:-Έπεσε σε λακκούβα.

Σ:- Πολύ ωραία Γ .Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:-Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν μετά;

Π:- Φώναξαν βοήθεια γιατί ήταν βαρύ.

Σ:-Μπράβο. Ποιος πέρασε από εκεί όταν έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του έκοψε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε, τι έκανε το λιοντάρι;

Π:-Δεν ήξερε τι να πει.

Σ:- Είπε όμως κάτι, έγινε κάτι;

Π:- Ναι

Σ:-Τι;

Π:- Έγιναν φίλοι.

4

ΝΗΠΙΟ: Βασίλης Τ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 11 μήνες, 20 μέρες

Σ:-Πώς σε λένε;

Π:-Βασίλη Τ.

Σ:-Ποια ζωάκια ήταν πρωταγωνιστές της ιστορίας μας;

Π:-Το ποντίκι και το λιοντάρι

Σ:-Μπράβο. Μία μέρα που κοιμόταν το λιοντάρι στη σπηλιά του τι έγινε;

Π:-Το γαργαλούσε το ποντίκι στην ουρά

Σ:-Μπράβο Βασίλη. Πολύ ωραία. Γιατί το ποντικάκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού;

Π:-Γιατί πεινούσε.

Σ:-Αγάπη μου, μπράβο. Άκουσε τα λόγια του ποντικού μάλλον τώρα έκανα λάθος εγώ είδες ..αφού του γαργαλούσε την ουρά ,το λιοντάρι το έπιασε, τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι όταν το έπιασε, τι του είπε;

Π:-Να σε βοηθήσω ότι χρειαστείς.

Σ:- Μπράβο Βασίλη. Και Τι έκανε το λιοντάρι ;

Π:-Το άφησε ελεύθερο χωρίς να τον πειράξει και να φύγει.

Σ:-Μπράβο Βασίλη. Πολύ σωστά. Για πες μου μια άλλη μέρα που κυνηγούσε το λιοντάρι στο δάσος ,τι έπαθε;

Π:-Μπήκε σε μία παγίδα όταν άκουσε μια κατσίκια.

Σ:-Πολύ ωραία Βασίλη. Ποιοι ήρθαν μόλις έπεσε στην παγίδα το λιοντάρι;

Π:-Κάποιοι κύριοι και πήγαν να φωνάξουν βοήθεια.

Σ:- Ποιοι κύριοι, τι ήταν αυτοί , τι δουλειά έκαναν;

Π:-Πιάνουν τον παντοδύναμο.

Σ:-ναι πώς τους λέμε;

Π:-Χμμμ.....Δεν ξέρω τα ονόματά τους κίολας .

Σ:- Κυνηγοί βρε

Π:- Κυνηγοί

Σ:-Τι έκαναν οι κυνηγοί μόλις έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι;

Π:-Πήγαν να φωνάξουν βοήθεια

Σ:-Βοήθεια για να κάνουν τι;

Π:-Για να το σηκώσουν .

Σ:-Μπράβο Βασίλη, πολύ ωραία Ποιος εμφανίστηκε αφού έφυγαν οι κυνηγοί για να φέρνει τη βοήθεια ποιος ήρθε;

Π:-Το ποντίκι.

Σ:-Μπράβο Βασίλη. Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Δάγκωσε τα.....

Σ:-Ναι

Π:-Δαγκωσε το σχοινί.

Σ:-Ναι , μπράβο και τελικά;

Π:-Ελευθερώθηκε και συγκινήθηκε και γίνανε αχώριστοι φίλοι

5

ΝΗΠΙΟ: Ευσταθία Κ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 5 μήνες,14 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Ευσταθία Κ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Έψαχνε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε σε παρακαλώ μην με φας

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε και έφυγε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το πιασαν σε παγίδα

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν στο χωριό και φωνάξαν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του δάγκωσε τα σχοινιά και ελευθερώθηκε .

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε ευχαριστώ στο ποντίκι.

6

ΝΗΠΙΟ: Νικολέττα . Γ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 6 μήνες, 15 μέρες

Σ:- Πως σε λένε,;

Π:-Νικολέττα Γ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Ένα λιοντάρι και ένα ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Εμφανίστηκε ένα ποντίκι

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Έψαχνε φαγητό.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , «Μη με φας και εγώ θα σε βοηθήσω».

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Γέλασε και το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Άκουσε μια κατσίκα και που έτρεχε να την πιάσει έπεσε σε μια λακούβα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα, λακούβα ;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν να καλέσουν βοήθεια

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του, δάγκωνε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έγινε φίλοι με το ποντίκι.

7

ΝΗΠΙΟ: Μαρία Τ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 2 μήνες, 20 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Μαρία Τ .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Το ποντίκι του γαργάλησε την ουρά.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε: « Σε παρακαλώ μην με φας»

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικίου, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε μέσα σε ένα λάκκο με φύλλα και τον έπιασαν οι κυνηγοί.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν και πήγαν να ζητήσουν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Ροκάνισε το σχοινί και το ελευθέρωσε.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ.

ΝΗΠΙΟ: Αθηνά Π

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 1 μήνες, 17 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Αθηνά.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Κάτι το γαργάλησε, ένα γκρι ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε κάτι να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άφησε με και θα σου χαρίσω και εγώ μια μέρα τη ζωή.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Άφησε το ποντίκι να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια λακκούβα που ήταν σκεπασμένη με φύλλα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στη λακκούβα με τα φύλλα , την παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Φύγανε στο χωριό, για να φωνάξουν βοήθεια

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Ροκάνισε τα σχοινιά με τα δόντια του.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Ήτανε μαζί συνέχεια και γίνανε αχώριστοι φίλοι.

Γ' πρόσωπο/ Προνήπια

1

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γιώργος Δ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 3 μήνες, 4 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Γιώργο .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Δεν ξέρω.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε να φάει ένα ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί πεινούσε

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε: «Ευχαριστώ»

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα, με φύλλα.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε μέσα σε μια παγίδα και είχε και λίγα φύλλα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Το ποντίκι και έκοψε τα σχοινιά.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Το έσωσε το ποντικάκι

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Έκοψε το σχοινί με τα δόντια του

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε να γίνουμε φίλοι.

2

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Ασπασία Σ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0 μήνες, 4 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Ασπασία.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Δεν θυμάμαι

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;Τι έφαχνε;

Π:-Κάτι να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Θέλω κάτι να φάω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε κάτω.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος; Τι έπαθε;

Π:- Δεν θυμάμαι

Σ:- Έπεσε στην παγίδα. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Δεν ξέρω.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί; Ποιος ήρθε;

Π:- Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δεν ξέρω.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Δεν θυμάμαι.

3

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Αλεξία Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 5 μήνες, 0 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Αλεξία Κ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι..... καιτο ποντίκι

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ένα ποντίκι το γαργάλαγε.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Επειδή ήθελε να το βοηθήσει να κόψει τα σχοινιά.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Να γελάσει

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Τον έπιασε και τον άφησε να ξεφύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Οι κυνηγοί το πιασαν.

Σ:- Έπεσε λοιπόν σε μια παγίδα. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Φωνάζαν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Δάγκωσε τα σχοινιά και το βοήθησε.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Γίνανε φίλοι.

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Ηλέκτρα Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0 μήνες, 4 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Ηλέκτρα Κ .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Το ποντίκι του γαργάλησε την ουρά.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να βρω φαγητό.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άσε με να φύγω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Μπήκε σε μια σπηλιά.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Να το δέσουν .

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πέρασε το ποντίκι.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Έκοψε το σχοινί.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Είπε ευχαριστώ

5

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Ιωάννα Α.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 11 μήνες, 5 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Ιωάννα.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντικάκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Το ποντικάκι γαργάλησε την ουρά του και έφαγε σε λίγο επειδή πεινούσε..

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε ήρθα να πάρω φαγητό.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το λιοντάρι πέταξε το ποντικάκι το μικρό.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Πιάστηκε και το ποντικάκι ήθελε να το βοηθήσει και δάγκωσε τα σχοινιά και γίνανε φίλοι.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι άνθρωποι.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Το έδεσαν και το πήγαν ψηλά.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Είπε το ποντικάκι για να φάει τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Γίνανε φίλοι.

6

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Βαλέρια Ε

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 8 μήνες, 28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Βαλέρια

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Του συνέβαινε ότι του γαργάλαγε κάποιος την ουρά του.

Σ:- Ποιος ήταν αυτός;

Π:-Το ποντικάκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να βρει φαγητό να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε άσε με να φύγω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Τον άφησε και έφυγε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Κάποιοι κυνηγοί έδεσαν το λιοντάρι με χοντρά σχοινιά.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Πήγανε στο χωριό να πάρουνε κλουβί.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Του είπε θα σε βοηθήσω εγώ και του κοψε με τα δόντια του τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έγιναν φίλοι.

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Δημήτρης Ο.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 1 μήνες, 17 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Δημήτρης Ο.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Ένα λιοντάρι...ήταν στη σπηλιά του.... και

Σ:- Ένα λιοντάρι, ήταν κάποιος άλλος ;

Π:- Όχι

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Τη γαργαλούσε κάποιος την ουρά του, ένα ποντίκι.

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Πήγε να φάει κάτι , πεινάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Πεινάω, άσε με βασιλιά μου.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το πιάσαν το λιοντάρι.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Κάποιοι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Φωνάζαν βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Ντε ξέρω.

Σ:-Ποιος ήρθε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντικάκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Με τα δοντερα του δόντια το ξελευθρωσε.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Γίνανε φίλοι.

8

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Ευαγγελία Π.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0 μήνες, 28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Ευαγγελία Π .

Σ:Ποιοι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Ένωσε ο ποντίκι του γαργάλησε την ουρά.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να έψαχνε να βρει κάτι να φύγει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άσε με να φύγω

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το λιοντάρι είχε πέσει σε μια παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν γιατί.....για να πάνε στο δάσος.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:Το έκοψε το σχοινί με τα δόντια του και ελευθερώθηκε.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ και γίνανε φίλοι.

9

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γιώργος Γιαν.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 3 μήνες, 8 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Γιώργο .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να βρει φαγητό να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , να με αφήσεις κάτω.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κακοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Τον έδεσαν και καλέσανε βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έφυγε από εκεί.

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Σοφία Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 2 μήνες, 0 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Σοφία Κ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι κοιμήθηκε στη σπηλιά του και ήρθε το ποντίκι και του γαργαλούσε την ουρά του και άνοιξε το λιοντάρι τα μάτια του και έπιασε το ποντικάκι.

Σ:- Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες ;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντικάκι και το ποντικάκι χαϊδέψει την ουρά του και ξύπνησε το λιοντάρι , γιατί το ποντικάκι ήθελε να φάει.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί ήθελε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε: « Μη με φας, θέλω λίγο να φάω».

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Έτρεξε το ποντικάκι και το κυνήγησε το λιοντάρι και...δεν θυμάμαι άλλο.

Σ:- Το άφησε να φύγει.Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το λιοντάρι ήταν ένα σχοινί κάτω και τράβηξαν οι κυνηγοί και πήγαν να το κουβαλήσουν και...το ποντικάκι ήρθε και δάγκωσε το σχοινί.

Σ:- Ωραία μου τα λες. Δηλαδή το λιοντλαει τι έπαθε;

Π:- Έπεσε κάτω.

Σ:- Έπεσε λοιπόν σε μια παγίδα. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Το τραβούσαν και το λιοντάρι σφήνωσε και ήρθε το ποντίκι

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε το σχοινί και γίνανε φίλοι.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έγιναν φίλοι.

11

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Αθανασία Κ .

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 7 μήνες,5 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Αθανασία.

Σ:Ποιοι είναι οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Κάτι το γαργάλησε, ένα γκρι ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί έψαχνε κάτι να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Άφησε με και θα σου χαρίσω και εγώ μια μέρα τη ζωή.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Άφησε το ποντίκι να φύγει.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια λακκούβα που ήταν σκεπασμένη με φύλλα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στη λακκούβα με τα φύλλα , την παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Φύγανε στο χωριό, για να φωνάξουν βοήθεια

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Ροκάνισε τα σχοινιά με τα δόντια του.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Ήτανε μαζί συνέχεια και γίνανε αχώριστοι φίλοι.

12

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Φώτης Χ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 3 μήνες,12 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Φώτη.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι και το ξύπνησε.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Επειδή ήθελε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , να μην το φάει. Και μετά είπε το ποντίκι να φύγει.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε στην παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε τα σχοινιά με τα δόντια του

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ και γίνανε φίλοι.

Α' πρόσωπο/ προνήπια

1

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γιώργος Γ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 2 μήνες,4 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Γιώργος Γ .

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Για να βρει φαγητό να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , να με αφήσεις κάτω.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κακοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Τον έδεσαν και καλέσανε βοήθεια.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Ήρθε το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Έφυγε από εκεί.

2

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γιώργος Ν.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0 μήνες, 4 μέρες.

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Γιώργος Ν.

Σ:-Γιώργο, Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας μας;

Π:- Εεεε,το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι και ήθελε να φάει

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για να ψάξει να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:-Είπε: Μη με φας.

Σ:-Είπε κάτι άλλο;

Π:-Όχι.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε

Σ:- Το άφησε

Π:-Χωρίς να το πειράξει.

Σ:-Πολύ ωραία , λίγο πιο δυνατά. Μου τα λες ωραία αλλά λίγο πιο δυνατά. Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Μμμμ..

Σ:- Δυνατά.

Π:- Το έπιασαν οι κυνηγοί .

Σ:-Αααα..

Π:-Με ένα σχοινί.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Εεεε.....το ποντίκι.

Σ:-.....Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν;

Π:- Εεεε

Σ:- Δυνατά , Γιώργο.

Π:-Πήγαν στο χωριό να ψάξουνε βοήθεια

Σ:-Μπράβο, Γιώργο. Ποιος ήρθε από εκεί μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του έκοψε το χοντρό σχοινί.

Σ:- Μπράβο Γιώργο. Όταν απελευθερώθηκε το λιοντάρι, τι έκανε;

Π:-Έγιναν φίλοι

Σ:- Μπράβο , σε ευχαριστώ.

3

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Χρήστος Φ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 9 μήνες,28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Χρήστος Φ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε το ποντίκι και το ζύπνησε.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Επειδή ήθελε να φάει

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε , να μην το φάει. Και μετά είπε το ποντίκι να φύγει.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε στην παγίδα.

Σ:- Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε τα σχοινιά με τα δόντια του

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Του είπε ευχαριστώ και γίνανε φίλοι.

4

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Νεφέλη Δ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 5 μήνες, 17 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Νεφέλη

Σ:- Νεφέλη, ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Μπράβο, Ν. Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Ήρθε ένα ποντίκι και του γαργάλισε την ουρά του.

Σ:- Πολύ ωραία .Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για έψαχνε να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:-Είπε: « Μη με φας».

Σ:-Είπε κάτι άλλο;

Π:-Χμμ...

Σ: Θυμάσαι;

Π:- Αρνητικό νεύμα κεφαλιού.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε κάτω.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έπεσε σε μια παγίδα με φύλλα.

Σ:-Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:-Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν ;

Π:- Πήγαν στο χωριό να ζητήσουν και άλλη βοήθεια, για...για να το κουβαλήσουν.

Σ:-Ποιος εμφανίστηκε όταν έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Δάγκωσε τα σχοινιά για να το ελευθερώσει το λιοντάρι.

Σ:-Το ελευθέρωσε;

Π:-Ναι

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε,;

Π:-Του...του είπε ευχαριστώ.

Σ:- Πολύ ωραία , ευχαριστώ.

5

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Στέλλα Δ

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 7 μήνες, 12 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Στέλλα Δ.

Σ:Σ, ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Άκουσα ότι ε....,ότι το λιοντάρι.....

Σ:- Μην μου πεις όλη την ιστορία πες μου ποιοι ήταν οι ήρωες;

Π:-Το λιοντάρι, το ποντίκι,...

Σ:_ Έχει κάποιον άλλο;

Π:-Όχι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Μια μέρα κοιμόταν και κάποιος τον γαργάλιζε.

Σ:-Ποιος ήταν αυτός;

Π:-Αυτός ήταν ο ποντικός;

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Γιατί ήθελε να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:-Το έπιασε με τα νύχια του και του είπε: «- Μη με φας, μη με φας». Μια μέρα θα σε βοηθήσω και εγώ.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε για να πάει , για να πάει για να να φέρει

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:-Που κυνηγούσε;;;

Σ:-Ναι , τι έπαθε;

Π:-Τον έπιασαν οι...., οι....., οι αρχη.....

Σ:- Τι έπαθε το λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Του πήραν πάγε..... .

Σ:-Θυμάσαι;

Π:-Ναι

Σ:- Θεες να μου το πεις να καταλάβω, για πες μου;

Π:- Ναι , οι τέτοιοι, πήραν παγίδες και σκαλίψαν το λιοντάρι, μόλις έτρεξε το πιάσαν με τις παγίδες.

Σ:- Αααα Πολύ ωραία. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις έπεσε το λιοντάρι στην παγίδα; Ποιοι ήρθαν;

Π:- Πήγαν να χρειαστούν βοήθεια στο χωριό.

Σ:- Ποιοι, ποιοι , πως τους λέγαν;

Π:- Στο χωριό για να χρειαστούν βοήθεια .

Σ:- Συμφωνώ με αυτό που μου λες αλλά ποιοι ήταν αυτοί πως τους έλεγαν;

Π:- Οι... , οι;

Σ:- Οι ;

Π:- Οι;;;;;;

Σ:- Θυμάσαι το όνομα τους;

Π:- Θυμάμαι το όνομα τους.

Σ:- Άντε πες το μου καλέ.

Π:- Οι....., οι κυνηγοί.

Σ:- Οι κυνηγοί, δυνατά . Πολύ ωραία. Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν;

Π:- Πήγαν στο χωριό για να ζητήσουν βοήθεια.

Σ:- Πολύ ωραία. Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:- Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Έκανε τις κρατσανίτσες του με το δοντάκι του , κρατς , κρατς , κρατς και..... με τα δόντια του κρατσανίζει τις παγίδες και γίναν φίλοι.

Σ:- Δε μου λες , το λιοντάρι απελευθερώθηκε;

Π:- Ναι!

Σ:- Και τι έκανε όταν απελευθερώθηκε το λιοντάρι;

Π:- Γιναν φίλοι

Σ:- Μπράβο , σε ευχαριστώ.

6

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: ΒασιλικήΤ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 11 μήνες, 17 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;

Π:-Βασιλική Τ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το ποντίκι και το λιοντάρι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Πήγε το ποντίκι και του γαργάλισε την ουρά του.

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Γιατί έψαχνε να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- θα σε βοηθήσω και εγώ.

Σ:- Αααα, είπε κάτι άλλο;

Π:- Είπε φύγε

Σ: Το ποντίκι είπε φύγε;

Π:- Όχι το λιοντάρι.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικίου, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε για να φύγει.

Σ:- Μπράβο Βασιλική μου .Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Το έπιασε μια παγίδα με φύλλα.

Σ:- Αααα Πολύ ωραία. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις έπεσε το λιοντάρι στην παγίδα; Ποιοι ήρθαν;

Π:- Ένας κυνηγός.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί, ήταν πιο πολύ όχι μόνο ένας, έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Πήγαν να φωνάξουν βοήθεια στο χωριό.

Σ:-Πολύ ωραία. Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:-Με τα δόντια του έκοβε το σχοινί.

Σ:-Δε μου λες , το λιοντάρι απελευθερώθηκε;

Π:- Ναι!

Σ:- Και όταν απελευθερώθηκε το λιοντάρι τι έκανε ;

Π:-Δεν θυμάμαι.

Σ:- Σε ευχαριστώ.

7

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Παναγιώτα Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 11 μήνες, 17 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Παναγιώτα Κ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Πήγε το ποντίκι και το γαργαλούσε.

Σ:- Γιατί το ποντίκι μπήκε στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για να φάει, για να βρει τροφή να φάει.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Του είπε άσε με θα σε βοηθήσω.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε ελεύθερο.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Πήγε να φάει ένα κατσικάκι και έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:- Πολύ ωραία. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Δυο κυνηγοί.

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:- Έφυγαν.

Σ:-Ξέρεις που πήγαν;

Π:- Όχι.

Σ:-Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντικάκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Έκοψε με τα δόντια του το σχοινί.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:-Τον ευχαρίστησε.

Σ:- Έκανε κάτι άλλο;

Π:- Γίνανε φίλοι.

8

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γεωργία . Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 9 μήνες,28 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Γεωργία Κ.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:- Είχε πάει το ποντίκι.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Δεν θυμάμαι

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Να μην το φάει.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Έψαχνε κάτι να φάει και άκουσε ένα αρνάκι και πήγε να το πιάσει. Καιούτε σε αυτό το θυμάμαι.

Σ:- Λοιπόν το λιοντάρι έπεσε σε μια παγίδα. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Δεν θυμάμαι.

Σ:- Ήρθαν οι κυνηγοί. Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Μετά πήγε το ποντίκι.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντίκι.

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του δάγκωσε τα σχοινιά.

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Ούτε αυτό το θυμάμαι.

9

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Παναγιώτης Π.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0μήνες,6 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Παναγιώτης Π.

Σ:Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές, οι ήρωες της ιστορίας που άκουσες;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι.

Σ:- Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:-Κάτι τον γαργαλούσε ,το ποντίκι και τον έπιασε το λιοντάρι μετά.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:- Γιατί νόμιζε ότι ήτανε φαγητό.

Σ:-Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι , όταν το έπιασε το λιοντάρι;

Π:- Είπε : «Μη με φας καλέ μου, βασιλιά.

Σ:-Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε το λιοντάρι τελικά;

Π:- Και αυτό το άφησε.

Σ:- Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;

Π:- Κυνηγούσε ένα ελάφι και είχανε σκεπάσει μια παγίδα και ήρθαν οι κυνηγοί και το δέσανε σφιχτά και μετα.....

Σ:- Έπεσε σε μια παγίδα λοιπόν. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;

Π:- Οι κυνηγοί

Σ:- Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι τι έκαναν;

Π:-Πήγαν να φέρουν βοήθεια από το χωριό.

Σ:- Ποιος εμφανίστηκε , μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:- Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Με τα δόντια του έκοψε τ σχοινί και ελευθερώθηκε και μετά γίνανε φίλοι..

Σ:- Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε τι έκανε ;

Π:- Γίνανε φίλοι.

10

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Γιάννης Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 4 χρόνια, 4 μήνες, 17 μέρες

Σ:-Πώς σε λένε;

Π:-Γιάννης Κ.

Σ:-Μπράβο Γ .Ποιοι ήταν οι ήρωες της ιστορίας;

Π:-Το ποντίκι..... και το λιοντάρι.

Σ:-Μπράβο Γ. Δυνατά όμως έτσι;

Π:- (Πιο δυνατά) και το λιοντάρι.

Σ:- Μπράβο Γ. Τι συνέβη μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του; Τι έγινε;

Π:-Γαργάλησε την ουρά του.

Σ:- Ποιος γαργάλησε την ουρά του;

Π:-Το ποντίκι

Σ:- Μπράβο. Γιατί μπήκε το ποντίκι στην σπηλιά του λιονταριού;

Π:- Μμμμ...Για να ψάξει να φάει.

Σ:- Μπράβο Γιάννη. Όταν το λιοντάρι ξύπνησε και άρπαξε το ποντίκι, τι είπε το ποντικάκι;

Π:-Να το αφήσει κάτω.

Σ:- Χμμμ Πολύ ωραία . Και το ποντικάκι τι έκανε όταν το άφησε κάτω;

Π:-Πήγε να τέτοιο...να φύγει.

Σ:- Έφυγε, πολύ ωραία. Μια άλλη μέρα τώρα που κυνηγούσε το λιοντάρι στο δάσος ,τι έπαθε;

Π:-Μμμμ....Έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:- Μπράβο Γ. Ποιοι είχαν φτιάξει την παγίδα;

Π:- Ο κακός.

Σ:- Ένας κακός;

Π:-Ναι

Σ:- Ποιοι ήρθαν μόλις έπεσε το λιοντάρι στην παγίδα;;

Π:- Οι κακοί...οι ...οι κυνηγοί

Σ;- Ποιοι;

Π:- Οι κυνηγοί

Σ:- Οι κυνηγοί αφού έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι, τι έκαναν;

Π:-Έφυγαν

Σ:- Τι;

Π:- Έφυγαν.

Σ:- Όταν έφυγαν οι κυνηγοί ποιοι ήρθαν, ποιος ήρθε ;

Π:- Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντικάκι;

Π;- Εεε, εεε έβγαλε το σκoinί με τα δόντια του.

Σ:- Ελευθέρωσε το λιοντάρι;

Π:- (Καταφατικό νεύμα κεφαλιου)

Σ:- Πες το μου να το ακούσω

Π:- Ναι

Σ:- Ναι , πολύ ωραία. Τί είπε ή τι έκανε το λιοντάρι όταν ελευθερώθηκε;

Π:-Εεεε, γίνανε φίλοι.

Σ:- Ωραία.

11

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Χρήστος Κ.

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 0 μήνες,7 μέρες

Σ:- Πως σε λένε;.

Π:-Χρήστο Κ.

Σ:-Ποιοι ήταν (είναι) οι ήρωες της ιστορίας μας;

Π:- Το λιοντάρι και το ποντίκι

Σ:- Μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του, τι έγινε;
(Τι έγινε μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;)

Π:- Πήγε ένα ποντίκι και...το είδε να ήταν στο χέρι του

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού ;

Π:-Για να φάει.

Σ:-Όταν το λιοντάρι ξύπνησε και έπιασε το ποντίκι, τι είπε το ποντικάκι;
(Τι είπε το ποντίκι στο λιοντάρι όταν το έπιασε το λιοντάρι;)

Π:- Είπε ...θέλω να βρω φαγητό για να φάω.

Σ:-Και μετά τι έκανε το λιοντάρι όταν το άκουσε αυτό;
(Αφού άκουσε τα λόγια του ποντικού, τι έκανε τελικά το λιοντάρι;)

Π:- Το άφησε να φύγει

Σ:- Μπράβο Χ, μια άλλη μέρα που το λιοντάρι κυνηγούσε στο δάσος, τι έπαθε;
(Τι συνέβη , στο λιοντάρι μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος;)

Π:- Έπεσε σε μια ποδια...παγίδα.

Σ:- Ποιοι ήρθαν μόλις έπεσε στην παγίδα;
(Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις το λιοντάρι έπεσε στην παγίδα;)

Π:- Οι κυνηγοί.

Σ:-Οι κυνηγοί λοιπόν έπιασαν το λιοντάρι και το έδεσαν και μετά τι έκαναν;
(Αφού οι κυνηγοί έπιασαν και έδεσαν το λιοντάρι , τι έκαναν;)

Π:- Πήγαν να φωνάξουν βοήθεια.

Σ:- Πολύ ωραία Χ. Ποιος εμφανίστηκε μόλις έφυγαν οι κυνηγοί;
(Ποιος εμφανίστηκε , πέρασε από εκεί , όταν έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-Το ποντικάκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι για να ελευθερώσει το λιοντάρι;

Π:- Εμ με τα..τα δόντια το σχοινί, το έκανε....

Σ:- Πες μου τι το έκανε μην μου δείχνεις με τα δόντια σου

Π:-Το τρωγε

Σ:- Όταν το λιοντάρι ελευθερώθηκε , τι έγινε;
(Όταν το λιοντάρι απελευθερώθηκε , τι έκανε;)

Π:-Φύγανε

Σ:- Φύγανε είπε κάτι το λιοντάρι;

Π:-Οχι

Σ:- Ωραία, τέλεια.

12

ΠΡΟΝΗΠΙΟ: Όλγα- Δήμητρα Τ

Ημερολογιακή ηλικία: 5 χρόνια, 4 μήνες,8 μέρες

Σ:-Πώς σε λένε, δυνατά;

Π:-Όλγα Δήμητρα

Σ:-Το επίθετο σου;

Π:- (Ξεροκαταπίνει) Τ.

Σ:-Μπράβο κορίτσι μου. Ερώτηση: Ποιοι ήταν οι ήρωες της ιστορίας μας;

Π:-Το λιοντάρι με το ποντίκι

Σ:- Τι έγινε μια μέρα που το λιοντάρι κοιμόταν στη σπηλιά του;

Π:....Ήτανε ένα ποντίκι που ήθελε να φάει.

Σ:- Γιατί μπήκε το ποντίκι στη σπηλιά του λιονταριού;

Π:- Ήθελε φαγητό.

Σ:- Πολύ ωραία. Όταν το λιοντάρι ξύπνησε και έπιασε το ποντίκι, τι είπε το ποντικάκι;

Π:-Το ποντίκι είπε : «Άσε με και θα σε βοηθήσω»

Σ:-Χμμμ. Τι έκανε το λιοντάρι;

Π:-Το λιοντάρι γέλασε και είπε : «Φύγε» και το έδιωξε.

Σ:- Μπράβο σου. Μια μέρα που κυνηγούσε στο δάσος το λιοντάρι τι έπαθε;

Π:-Έπεσε σε μια παγίδα.

Σ:-Ωραία. Ποιοι εμφανίστηκαν μόλις έπεσε στην παγίδα;

Π:-Δυο κυνηγοί

Σ:-Πολύ ωραία. Αφού το έδεσαν οι κυνηγοί, τι έκαναν;

Π:-.....Φύγανεεε...

Σ:-Ποιος ήρθε αφού έφυγαν οι κυνηγοί;

Π:-...Ήρθε το ποντίκι

Σ:-Τι έκανε το ποντίκι;

Π:- Με τα δόντια του.

Σ:-Δυνατά, γιατί φωνάζουν έξω και δεν ακούμε. Με τα δόντια του, τι έκανε;

Π:-Δάγκωσε ..και το ..και ελευθερώθηκε το λιοντάρι.

Σ:-Δάγκωσε τι;

Π:-Τα δο.....Το σχοινί.

Σ:- Και ελευθερώθηκε το λιοντάρι . Όταν το λιοντάρι ελευθερώθηκε, τι έκανε το λιοντάρι ;

Π:-Το λιοντάρι είπε συγνώμη.

Σ:-Και μετά;

Π:-Γίνανε φίλοι.

Σ:-Μπράβο Ο.

4. Έντυπο συναίνεσης

Έντυπο γονικής συναίνεσης για συμμετοχή μαθητή ή μαθήτριας σε εκπαιδευτική έρευνα για την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών

Υπεύθυνη Δήλωση συναίνεσης γονέα ή κηδεμόνα

Δηλώνω ότι επιτρέπω στον/στην
.....
μαθητή/μαθήτρια στην τάξη της σχολικής μονάδας
..... να συμμετάσχει στην εκπαιδευτική έρευνα που
θα διεξαχθεί στο διάστημα Ιανουαρίου- Φεβρουαρίου 2021, με βάση τους όρους που έχουν
γνωστοποιηθεί από την ερευνήτρια.

Ονοματεπώνυμο γονέα/κηδεμόνα Ημερομηνία
.....//..../2021

Υπογραφή
.....